CAMILLI GARULLI

HYPOTHESIS COPERNICANA

COMETÆ

Josephus Mariae Tauri Parthenius

ELEGIARUM MONOBIBLOS

Opus satis AD elegans sodalis

DOMINICUM SPINUCCIUM

EPISCOPUM MACERATENSEM
ET TOLENTINATEM

ROMÆ
EXCUDEBAT GENEROSUS SALOMONI
AN. CIↃ. IↃ. CC. LXXVII.
Præsidum Facultate.

DOMINICO SPINUCCIO
EPISCOPO MACERATENSI ET TOLENTINATI

CAMILLUS GARULLI

PHYSICARUM doctrinarum cum carminum venuſtate conjunctionem, PRÆSUL AMPLISSIME, nemo fere eſt, qui non multo jucundiſſimam fateatur. Ita enim a natura ſunt homines comparati,

ut, quemadmodum ad effectrices eventorum caussas adsequendas incredibili quodam impetu feruntur; sic etiam cantus dulcedine permoti voluptate suavissima perfundantur. Quamobrem quum ad naturalium effectuum cognitionem Musarum quoque concentus adcesserit, illud profecto consequi necesse est, ut mira animus delectatione reficiatur. Quod quidem sine ulla hominum disputatione Tibi jamdiu cognitum fuisse atque perspectum intelligimus. Etenim quum Bononiæ in amplissimo illo doctrinarum & ingeniorum domicilio ad optimas artes addiscendas animum adjecisses, mirum dictu est, quanto studio ac diligentia humaniores disciplinas cum ea philosophandi ratione conjunxeris, quæ in naturis rerum investigandis contemplandisque versatur. Itaque quum ceteris omnibus litterarum ornamentis, tum præcipue mirifica illa disciplinarum conjunctione instructus in patriam, quam qui maxime, rediisti. Sane quum Errantium Academiæ nomen dedisses, eamque ingenii doctrinæque Tuæ luce inlustrasses, quæ studia erant, quæ hominum admiratio, quoties Tua cogitata aut perpolitis numeris exornares, aut eruditissimis diatribis copiose differendo explicares? Tanta profecto,

ut Tibi adhuc peradolescenti magno Sociorum consensu præcipua Academiæ munera deferrentur . Neque vero cuiquam dubium esse poterat, quin ad illud , quod hoc in genere absolutum est atque optimum , perventurus esses , nisi Te nova quædam vitæ ratio ad graviora negotia traduxisset . Quum enim Urbanus Paraccianus Cardinalis Archiepiscopus egregia mentis Tuæ specie captus ac delinitus Te primum honoris gradum in nobilissimo Capitulo obtinentem sibi adjutorem in Pontificatu gerendo adjunxisset, Tibi gravissima illa suscipienda fuit provincia , qua in tot tantisque rebus ad hanc Firmanam Diœcesim longe lateque diffusam pertinentibus Vicario munere fungereris . In qua tamen negotiorum mole sustinenda effectum illud est , ut non ingenii scientiæque Tuæ solum , sed etiam virtutum Tuarum splendor latius diffundi , & in omnium oculos clarius incurrere videretur . Enituit enimvero tum maxime Tua illa integritas incredibilis & gravitatis eximiæ cum singulari comitate conjunctio , illa audiendi facilitas ac respondendi prudentia , illa vitæ æquabilitas atque animi moderatio , qua fit, ut neque Tibi novi honores novos quosdam spiritus unquam adferant , & quanta digni-

tatis, tanta etiam humanitatis fiat adcessio. Nam quid ego commemorem illud pietatis studium, quo non modo, quod Tuum est, in colendo Deo sancte & inviolabiliter praestas, sed praestandum ab omnibus diligentissime curas, quos ad Te pertinere ullo modo arbitraris? Quid illum Religionis ardorem, quo ita in divinam Fidem es animatus, ut magnopere libellis quibusdam in Italiam submissis commovearis, quibus nefarii homines, dum fallacem insanae philosophiae speciem praeferunt, id unum omni contentione agere videntur, ut a qua Sanctissima Religione turpiter ipsi flagitioseque descriverint, ab eadem nos turpiter aeque flagitioseque desciscamus? Quae quidem a me non magnificentius dici, quam verius, testes possem eos omnes adferre, qui ad Te convenire saepius consueverunt; quorum nemo inventus est, cui Te doctrina ac moribus non probaveris, quique in Tuarum laudum praedicationem erumpere non cogeretur. Possem & illud proferre, quod satis ad Tui nominis commendationem valet, ornatissimum Canonicorum Collegium, Cardinali Antistite e vivis sublato, Te suffragiis omnibus conspirantibus Vicario munere honestasse. Unum tamen tacitus praeterire mini-

me

me possum, gravissimum PII VI. P. O. M. de Tua singulari virtute sapientiaque judicium. Is enim Te superioribus proxime annis Targensem, Maceratensem vero ac Tolentinatem Episcopum hoc ipso, quo hæc scriberem, tempore renunciavit: quo facto, si res omnes diligenter inspicere vereque existimare velimus, nescio quid excogitari honorificentius fingique possit. Nam primum Te ad hujus dignitatis gradum ea evexit ætate, qua plerique ad benemerendum vix ingrediuntur, eamque dignitatem diu ab Ecclesiæ regimine abesse nullo modo passus est. Deinde evexit is, cujus si judicium spectes, nihil acrius, si voluntatem, nihil integrius esse queat. Postremo ita evexit, ut omnium, qui Te ita ornatum noverunt, non adprobationem modo, sed publicam quoque gratulationem excitarit. Magnum sane hoc est & præclarum ad laudem nominis prædicationemque virtutis ornamentum, quod ab omnium testimonio petitur, in quo neque errori locus esse, neque simulationi potest. Neque enim omnes de novo isto dignitatis Tuæ splendore tantopere lætarentur, nisi eos & confirmata quædam Tuorum meritorum opinio, & eximiæ erga Te benevolentiæ vis impulisset. Quare

re si non modo Tui Cives, qui Te jampridem diligunt magnique faciunt, sed etiam Maceratenses omnium ordinum universi, & quotquot sunt ad eam Diœcesim spectantes, quum primum Te sibi Episcopum, quod maxime in votis habebant, a Pontifice divinitus selectum audierunt, insolita quadam ac singulari lætitia exsultare visi sunt; satis ostendunt, quanta apud eos virtutis Tuæ fama jam antea percrebuerit, & quid sibi a Te exspectandum intelligant, quum specie ipsa nominis Tui objecta tam effusam gratulationem omni officiorum genere cumularunt. Quæ dum e piorum sedibus prospicit Josephus Spinuccius Atriæ Pinnæque Episcopus nobilissimæ Gentis Tuæ lumen ac decus, puto, illum jucundo quodam animi sensu commoveri ac jure lætari; quum videat & dignitatis suæ ornamenta & suarum exempla virtutum ab eadem Familia Firmanæ Civitati per te cumulate reddi ac renovari. Quanquam vero hæ Tuæ vitæ rationes ad alia Te negotia ac studia, quæ Tui muneris officia postulant, evocarunt; tamen ad hanc nostram litterarum suavitatem aliquando mentem cogitationesque convertis. His enim studiis interdum animum recreas ac reficis Tuum; de his differentes magna non

sine

ſine voluptate audis; hæc qui profitentur & colunt, tueris ac foves, apertaque benevolentiæ Tuæ ſignificatione proſequeris. Quæ quum ita ſint, PRÆSUL AMPLISSIME, ad quem Camœnæ iſtæ, quæ præſertim in tenebris abdita naturæ arcana evocare in lucem conantur, niſi ad Te ipſarum cultorem amantiſſimum confugiant, cujus dignitate honeſtatæ, atque humanitate recreatæ in Te uno omni trepidatione poſita conquieſcant? Si enim ſeſe Tibi probarint, nihil erit, cur hominum conſpectum admodum vereantur, & acria de ſe judicia reformident. Has itaque Tuo decoratas nomine ac patrocinio fultas promptiores alacrioreſque in lucem prodire ſinas, meamque Tibi obſequendi ſin minus facultatem, certe voluntatem excipias. Quod ſi comiter, ut ſoles, præſtabis, ſatis me conſequutum arbitrabor; quum & benevolentia erga me Tua, quam ad exiſtimationem meam pertinere ſentio, apud omnes patefiet, & aliquod, tenue licet, obſequii atque obſervantiæ erga Te meæ documentum exſtabit.

Firmi Pridie Id. Mart. CIƆIƆCCLXXVII.

IMPRIMATUR

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

F. A. Marcucci ab I. C. Epiſc. Montis Alti, ac Vicesger.

EGO infraſcriptus de mandato Reverendiſſimi Patris Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtri legi Opus inſcriptum: *Camilli Garulli Hypotheſis Copernicana, Cometæ, & Elegiarum Monobiblos*: Nihil in eo reperi, quod bonis moribus & religioni officiat, immo vero Auctoris ingenium, eruditionem, ſtyli cultum animadverti. In quorum fidem &c. Romæ die 20. Febr. 1777.

Joſephus Marianus Parthenius.

IMPRIMATUR

Fr. Thomas Auguſtinus Ricchinius Ordinis Prædicatorum Sacr. Palat. Apoſt. Mag.

HY-

HYPOTHESIS
COPERNICANA*

Æ Therias juvat ire vias, juvat ardua Mundi
Per loca ſubvectum ſtellantia regna tueri.
Ordine quo magni circum aurea lumina Solis
Perpetuos peragunt palantia ſidera curſus
Pandere fert animus, latiaque efferre camœna.

Sed quis me terræ procul a regione volantem,
Tranantemque auras cœleſtibus advehat oris?
Huc ades, Aonidum decus immortale Sororum,
Divina Uranie; tibi ſi cœleſtia curæ,
Si dedit æterna Genitor diſponere lege
Quidquid in aſtrifero deprendimus orbe, canenti
Læta præi, dubioſque tuo da numine greſſus
Dirigere, atque alti penetralia ſcandere olympi.

At

* Quanquam telluris motæ Syſtema, ex Sacræ Congregationis decretis ſub Paulo V. Summo Pontifice anno 1616. & ſub Urbano VIII. anno 1633., tamquam abſolutam Theſin tueri nullo modo poſſimus; illud tamen ex ipſius Sacræ Congregationis Sententia, tanquam hypotheſin ad phænomena declaranda maxime accomodatam, amplecti licet. Itaque, quæ ad telluris motum pertinent, tanquam de mera hypotheſi agentes proferemus.

At prius aſtrorum quam carmine panditur ordo, (1)
Flammiferam vaſti cingunt quo lampada Solis,
Inſtructa ſapiens edico mente repellas
Quod vana quondam Veteres ratione fefellit.
Scilicet hi denſæ caligine lumina noctis
Obducti media mundi in ſtatione putarunt,
Immotamque ſua terram conſiſtere Sede.
Heu vanas hominum mentes! quam ſæpe latentis
Abdita dum tendunt naturæ inquirere, curam
Nequidquam impendunt, ac ſpe luduntur inani!

Namque age: Si medium tellus immobilis orbem (2)
Occupat, haud noſtris unquam mage diſſita ab oris
Aſtra minuſve forent; æqualibus intervallis
Extrema ſunt namque plaga diſtantia, circli
Corpora quæcunque in media regione locantur.
Ergo nec propius deſcendere lucida ſervans
Sidera ſuſpiceres, majori ac fulgere forma,
Nec longinqua magis ſemoto adcedere olympo.
Atqui ita perpetuos latum per inane rotatus

Con-

(1) Antequam cæleſtium corporum ordinem, ac diſpoſitionem declaremus, duo ſunt nobis contra Ptolemeum conſtituenda. Alterum eſt, tellurem in mundi centro ſitam non eſſe: Alterum, tellurem ipſam moveri.

(2) Oſtendimus, tellurem Syſtematis Planetarii centrum non occupare. Hoc autem contra Ptolemeum, qui planetarum orbitas eſſe ſphæricas exiſtimavit, ſic evincimus. Planetæ ſuas a terra diſtantias mutant: modo enim illi viciniores, modo remotiores adparent. At ſi tellus in ipſo orbitarum centro eſſet, & planetarum orbitate eſſent circuli, nunquam Planetæ ſuam a terra diſtantiam mutarent: Nam quum ſingula circuli puncta æque a centro diſtent, æquales ſunt lineæ, quæ a centro ad peripheriam circuli ducuntur. Illæ autem lineæ Planetarum a centro terræ diſtantiam deſignant.

Conficiunt, variantque, poli e regionibus alti
Ut nunc despectent propius terrestria, sedes
Nunc mage sublimes repetant, nunc luce nitentes
Majori exhibeant facies, nunc prædita parvo
Lumine vix noctis se dent visenda sub umbris:
Quare non mundi in medio terra alma quiescit.

Præterea, veluti solidis innixa columnis (1)
Sede manet non fixa una, dum volvitur annus;
Mobilis immoti sed lustrat lampada solis,
Ut vaga perpetuos peragentia signa meatus.
Heic, ubi inauratis Aries se cornibus effert
Sidere conspersus vario, motum inchoat; exin
Perlustrat Tauri jaculantis naribus ignes
Fulgidulum per & os, ac frontem, ac tempora signum;
Mox illam excipiunt Ledæ pulcherrima quondam
Pignora, jactatis nunc dulcia sidera nautis.
Dumque suum peragit cursum, fera brachia Cancri
Octipedis peragrat, fulgentis & ora Leonis
Ignea & obversam caudam; mox Virginis astrum
Erigones, magno, ut perhibent, quæ victa dolore
Obriguit, patriæ ut cædis vox perculit aures,
Et se glandifero suspendit perdita ramo.
Illam agri vicini, illam vaga flumina flerunt,
Illam omnes nemorumque Deæ, rurisque puellæ,

Vo-

(1) Statuimus, terram sub Zodiaci signis revolvi. Hæc autem signa his versibus exprimuntur.

„ Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
„ Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Vocalisque Echo gemitum mœsto edidit antro.
At pietas Divûm funus miserata puellæ
Luctificum, nedum nomen, sed Virginis ora,
Atque habitum cæli sublimi in parte locavit.
Heic, ubi Libra nitet, chelisque sequentibus ardens
Scorpius adtollit sese, fulgetque corusco
Hæmonii tergo dux quondam fidus Achillis,
Prosequitur cursum; niveæ mox aurea capræ
Adspicit, ac geminis labentia sidera rivis,
Piscibus emensis dein magnum conficit orbem.

Ac ne vana putes me fingere somnia, certis (1)
Accipe quod signis tibi dat dignoscere, terram
Cingere perpetuo titania lumina cursu.

Si quis fixa tubis conlustret sedulus astra
Immissos vitro radios cogente, videbit
Cuncta suum mutare locum, prout volvitur annus,
Quanquam non veros describant motibus orbes.
Nempe ea, quæ rutilant, qua late extenditur ingens;
Signiferi via circuitus, vel cursibus arcus

De-

(1) Telluris motus potissimum ex annua Fixarum aberratione probatur. Stellæ fixæ majoribus Telescopiis immobilibus inspectæ quosdam motus, quos vere non habent, conficere videntur. Nam quæ ad polos sunt, circulum describunt: quæ longe a polo sunt, nec in Ecliptica versantur, longas Ellipses percurrunt: quæ in Ecliptica sunt, vel per rectas lineas, vel per circuli arcum moventur. Hæc est Fixarum aberratio. Quæ quidem duplici ex caussa declaratur. Altera ex annuo telluris motu circa Solem, altera ex successiva luminis propagatione petitur. Bradleyus hanc primus detexit, eamque ex allatis caussis explicavit, idemque plures deinde Astronimi præstiterunt. Hac aberratione plurimi annuum telluris motum demonstrari arbitrantur.

Defcribunt curvos, ultro citroque citata
Vel recto femper pergunt incedere calle.
Extremis mundi quæ funt diftantia ab oris
Conficiunt certum properatis motibus orbem,
Ellipfin noto quem dicunt nomine Graii.
Arctos quæ demum metuentes æquore tingi,
Oppofitamque poli partem fplendoribus ornant,
Annua percurrunt veri curvamina circli.
Jam vero fi terra una in ftatione maneret,
Hunc tibi nil aptum valeat progignere motum.
Contra fi circum verfata, volutaque fefe
Orbem figniferum, ac Titanos circumit ignes,
Et fimul ætherios percurrens impete tractus
Acta fuo certas impendat temporis alma
Lux partes, ratio tibi protinus apta patefcet,
Cur pofita a vero labentia fidera aberrent.
Nunc age, quo Stellæ mundi per inane vagantes (1)
Ordine volvantur, Solemque volumine cingant,
Protinus expediam. Perrhæbi Numina Pindi
Caftalides, nexum pedicis, & compede multa,
Ardua dum fpiffis peragrat loca confita dumis,
Dirigite o! vatem, ac verba infpirate canenti.

Tu-

(1) Copernicanum cæleftium corporum ordinem carminibus explicare adgredimur. Copernicum ipfum invocamus. Quanquam enim, tefte Plutarcho l.3. de Placitis Philofoph. c.15. Philolaus, Ecphantes, Ariftarchus Samius, Heraclites Ponticus, & Nicetas Syracufanus, terram circa Solem moveri cenfuerunt, & Nicolaus Cufanus S. R. E. Cardinalis uno ferme ante Copernicum feculo hanc fententiam amplexus fuerit; tamen Copernicus fumma animi contentione fyftema hoc præ cæteris inluftravit: atque hinc Copernicanum appellatur.

Tuque o! Se tollit quo clara Polonia alumno,
Ingenii dum docta tui monumenta recludens
Extendis partum venturos nomen in annos,
Huc ades o! facilisque volensque, Copernice, notas
Astrorumque vias, & Cæli mœnia pande:
Carmine dum meditor, mentem dulcedine captus
Nescio qua præter solitum, inlustrare latino
Quæ superas edis comperta in luminis auras.
Te sine nil magnum mens excudet. O age cunctas
Rumpe moras. Tibi Castalio chorus omnis ab antro
Musarum adsurgit, gestitque audire docentem.
Te pater invitat Solio Tymbræus ab alto,
Et meritam properat docto de colle coronam.

Principio Titan famulantia sidera jugi (1)
Lumine conlustrans unde undique, flammifer usque
In media mundi sede æstuat, atque rotatu
Vertitur adsiduo proprio super axe diebus
Quinque ac bisdenis, peragitque iteratque laborem.
Adsimili similes forma, non mole, Planetæ,
Diversoque suos peragentes tempore cursus
Solem circumeunt, omnes & corporis oras

Con-

(1) Sol in Planetarii systematis medio constituitur, qui circa proprium axem dierum 25. spatio revolvatur. Planetæ omnes Primarii suas circa Solem diversis temporibus periodos absolvunt hoc ordine: 1. Mercurius. 2. Venus. 3. Terra. 4. Mars. 5. Juppiter. 6. Saturnus. Secundarii circa Primarios. Luna circa terram: quatuor Satellites circa Jovem, quinque circa Saturnum. Tempora periodica constitui mensium 3. mentium 8., anni unius, annorum 2. 12. & 30. ut numeros integros facilius exprimerem. Numeros accuratiores invenies apud Boscov. in Sup. ad L. IV. Phil. Stay.

Convexi obvertunt Phœbo. Super axe meatu
Exacto, clausere diem: perfectus ut omnis
Dein est circuitus, spatium remeabilis anni.
Ac prior, Arcadiæ numen, Cyllenius ignis
Exiguo cingens Phœbeum corpore sidus
Conficit integrum ternis prope mensibus orbem.
Exin luciferæ Veneris nitidissima puro
Stella meat cælo, atque octonis mensibu' præpes
Circuitum peragit. Tellus duodena per astra
Dein evecta uno Solem circumspicit anno.
Hanc circum Se terdenis prope rapta diebus
Volvit Luna nitens, ac fratris luce refulgens
Conlustrat pulsa noctis caligine terram.
Mox hyemes peragit geminas Mars flammeus uno
Circuitu. Bissenas majorem actus in orbem
Juppiter: hic aurea præcinctus tempora vitta,
Quattuor ac famulis circumdatus ardua cæli
Per loca defertur mage fulgens augmine lucis.
Postremo expletis triginta segniter annis
Saturnus sese magno semel orbe volutat,
Propterea que gravem finxere senilibus annis.
Exiguo hic sedenim spectandum lumine terris
Se præbet, tardaque means vix luce coruscat.
Scilicet hoc illi contingere fata dederunt,
Omniparente nimis quod longe a Sole recedens
Inconsultus abit, mundi & spatia ultima lustrat
Avius; huic almæ multa hinc dispendia lucis.

Quini adeo hunc ſocii refovent, qui tenvia ſolis
Spicula multiplici ingeminant augentque repulſu.
Non ſecus ac quondam effœta pene ſenecta
Confectus genitor gnatis ſtipatur, & ægrum
Jam jam lapſuro ſimilis, veſtigia preſſo
Nec figens titubata ſolo, fulcimine corpus
Et regit, & ſobolis ductu procedit eundo.
Omnia ab occaſu magnos peragentia curſus,
Attamen haud æquos, hæc aſtra feruntur in ortum;

Nunc o! Pierides, peragi quæcunque videmus (1)
Concava per mundi, quanam ratione pateſcant
Dicite: durum opus eſt dicto, ſed fama perennis.

Principio duplicem moneo diſcernere motum, (2)
Quo tellus agitur per cæli concita tractus.
Signiferam occiduis alio de partibus ambit
Rapta viam, magnique vices diſcriminat anni:
Seſe alio circum, ſenis quater incita in horis
Conficiens orbem, celeri vertigine confert.
Hos geminos torto volitans ſub verbere turbo

Haud

(1) Jam ad declarandum adgredimur, qua ratione in Copernicana hypotheſi phænomena omnia explicentur.

(2) Illud neceſſario præmittendum eſt, terræ nimirum a Copernicanis triplicem motum adtribui: diurnum, periodicum, ac parallelismi. Diurnus, qui etiam dicitur vertiginis, fit circa proprium axem ab occaſu in ortum, qui motus unius diei ſpatio perficitur. Periodicus fit in orbe magno circa Solem ſub Ecliptica, qui motus unius anni ſpatio abſolvitur: hinc annuus appellatur. Parallelismi eſt mutatio directionis axis terreſtris, quo circulum, cujus radius ſit 23° 30' circa Eclipticæ polos motu lentiſſimo contra ſignorum ſeriem deſcribat. Nos heic duos tantum motus conſideramus.

Haud dubia ratione dabit cognoſcere motus.
Nonne vides, geminis ut agatur motibus, illum
Quum juvenes ludo intenti vacua atria circum
Conſeſſu in læto pulſant, alacreſque laceſſunt
Ictibus alternis? celeri fugit impete buxum,
Mutato & curvum deſignans tramite callem
Præpropero ſeſe circum ſimul uſque rotatu
Volvit, & innumeros peragit ſuper æquore gyros;
Tum magno late reſonant loca concita plauſu,
Exceptaſque auræ tollunt ad ſidera voces.
Quare age, & intenta modo percipe mente, quod inſtat. (1)
Primum cur ſtabili videantur mota rotatu
Sidera in occaſum cæli per lucida tecta
Volvier, ac pater ætheriæ conſurgere lucis
Umbriferam pellens noctem, perque aurea mundi
Templa vehi, mox occiduis ſe tingere in undis,
Accipe. Dum magno ſeſe glomeramine circum
Tellus devolvit ſenis quater incita in horis
Titani, ac fixis opus eſt occurrere ſignis.
Quare cum ſignis cælum, cum lampade Phœbi
In partem ad ſpeciem oppoſitam volvatur oportet.

 Non

(1) Ex diurno telluris motu explicatur, cur ſidera omnia, ac Sol ipſe 24. horarum ſpatio oriri, & occidere videantur. Dum enim terra motu diurno ex occaſu ad ortum fertur, ſidera omnia, & Sol ipſe ex ortu ad occaſum contrario motu revolvi videantur neceſſe eſt. Patet navis exemplo. Hæc ex Occidente Orientem verſus moveatur. Nautis & montes, & turres contrario motu ex Oriente ad Occidentem moveri videntur. Nam, ut ex Optica conſtat, radii viſuales ex corporibus devenientes, ſi oculi ex adverſa parte moveantur, nec uno ſemper modo, nec eadem velocitate eoſdem oculos percellunt.

Non ſecus ac quondam quum dives navita portum
Linquit, & eas celeri petit impete terras,
Dum tumidis fertur puppis per cærula velis
Ardua turrigeræ cernuntur culmina molis,
Atque cupreſſiferi montes contendere verſus
Deſertum occaſum; turris licet, ac juga montis
Fixa loco maneant, unaque in ſede quieſcant.

Hinc lucis vicium, ac noctis tibi cauſſa patebit. (1)
Nam dum ſe circum tellus rotat, ordine certo
Advehit uſque ſuas paulatim concita partes
Solis ad aſpectum: nimirum e partibus orbis
Occiduis gyrat dum circa mobilis axem,
Ter quinis gradibus rapido impete qualibet hora
Quaslibet adtollit partes; hinc quamlibet horis
Biſſenis vibrans radiantia ſpicula Titan
Lumine conluſtrat partem, totidemque tenebris
Involuit, rebuſque aufert nox atra colorem,
Aequans quum circlus terrai dividit orbem.
At quum Sol curvi ferventia brachia linquet

Can-

(1) Hinc patent dierum, ac noctium viciſſitudines Nam dum terra circa axem ſuum revolvitur, paulatim Soli ſuum Hemiſphærium exponit, quod proinde illuſtrari debet. At contra aliud Hemiſphærium occultat, quod tenebris contegitur, Jam vero terra ita circa proprium axem rotatur, ut qualibet hora quælibet ejus pars quindecim gradus percurrat. Hinc quum tellus in Æquatore eſt, noctes diebus æquantur: quum ab Æquatore recedens ad Capricorni Tropicum vergit, noctes minui, ac dies creſcere incipient, donec ad ipſum Tropicum perveniat, ac ſolſtitium æſtivum fiat: quum ex Tropico Capricorni ad Tropicum Cancri pergit, dies minui, & noctes creſcere incipient, donec, quum ad ipſum Tropicum adceſſerit, ſolſtitium hyemale fiat.

Canceris, & nitidi fignum petet Ægocerot's,
Incipient noctes minui, contraque ferenæ
Augeri luces. Nox dein augebitur atra,
Decrefcetque dies, quum frigida fidera Capræ
Deferit algentis tellus, Cancroque propinquat.

Cur autem occiduo de litore pergere ad ortum (1)
Cernatur Phœbus, qua late extenditur ampli
Circuitus via duodenis nitidiffima fignis,
Expediam facilis: quin primo nofcere cauffam
Tutemet intuitu poteris, modo dicta revolvas.
Scilicet obliquam tellus circumvaga zonam
Dum meat, & magni curvamina conficit orbis
Annua; volventem oppofito fub fidere Phœbum
Cernere nos opus eft; immotus nanque quiefcit
Terram inter, lati & contraria figna meatus.
Non fecus ac fi forte olim de parte nivalis
Algenti fervans Boreæ fublimia montis
Culmina fufpicias, calidi referentur ad oras
Continuo oppofitas Auftri, fub cardine mundi
Quæ videt occiduo eois fervator ab Indis.
Hinc Aries captam dum per fua cornua volvit
Tellurem, oppofitæ penetrare in limina Libræ

(1) Annuus Solis motus adparens ex annuo terræ circa Solem motu oritur. Nam locus Solis geocentricus femper eft oppofitus noftro loco heliocentrico; five loco, quem terra occupat e Sole vifa. Hinc; ut annuo telluris motu hic locus mutatur, ita & ille mutari debet. Quare Sol videtur Ellipfim defcribere æqualem illi, quam terra circa Solem defcribit, fed motu contrario, ut num. 9. dictum eft: quo fit, ut Sol femper fub oppofito figno videatur.

Adſpicies Phœbum ; quumque illam ſidera Cancri
Conluſtrant , ſervans titania lumina , cernes
Flammiferi adverſo Capricorni ea ſtare ſub aſtro.

Hæc bene cognita ſi teneas,per te ipſe valebis (1)
Noſcere quæ toto diſcrimina cernimus anno.
Nanque videbuntur curvi quum brachia Cancri
Excipere ardentem flammantis lampada Solis,
Tum niveæ tellus luſtrabit ſigna Capellæ.
Jam vero, (quoniam mundi inclinatus ad axem eſt
Totius paulum , tellus quo vertitur , axis)
Quam colimus partem , magis illo tempore late
Solis inardeſcet radiis , noſterque nitebit
Luce polus ; ſeſe nanque hac de parte voluta
Inclinat tellus urentis ad ignea Solis

Spi-

(1) Facile hinc tempeſtatum viciſſitudines explicantur. Nam, dum tellus ſub initio Capricorni verſabitur, Sol videbitur Cancri Tropicum peragrare. Hinc (quoniam axis terræ paulum ad axem mundi inclinatur) nobis boreale telluris hemiſphærium incolentibus ſolſtitium æſtivum continget. Dum tellus verſabitur ſub initio Cancri, Sol videbitur ſub Tropico Capricorni : hinc nobis ſolſtitium hybernum . Dum tellus verſabitur ſub initio Libræ, Sol initium Arietis in Æquatore peragrabit : hinc nobis Æquinoctium vernum . Denique dum tellus ſub Arietis initio verſabitur , Sol movebitur ſub initium Libræ in Æquatore ; hinc nobis Æquinoctium Autumnale. Jam vero dum tellus erit ſub initio Cancri , in hemiſphærio boreali dies erunt noctibus breviores, in Auſtrali longiores. In locis ſub Æquatore conſtitutis dies erunt noctibus æquales . In locis conſtitutis ſub polo boreali perpetua nox erit , ſub polo Auſtrali perpetua dies . Dum tellus erit ſub initio Capricorni in hemiſphærio boreali dies erunt noctibus longiores , in Auſtrali breviores , in locis ſub Æquatore dies erunt noctibus æquales : in locis ſub polo boreali perpetua dies, ſub Auſtrali perpetua nox. Denique dum tellus erit ſub Libra , & Ariete , in omnibus terræ regionibus erit Æquinoctium.

Spicula. Propterea nostris regionibus æstas
Sæviet a Sole illabens; mora longa diebus
His aderit terris, boreas quas flamine perflat.
At polus alter erit tenebris & frigore multo
Obsitus, a Solis nam se procul igne removit.
At quum progrediens per lucida signa feretur
Canceris ac metas tellus, Solemque videbis
Oppositum sese Capricorni flectere ad astrum,
Tunc sævos alium Titanos vertit ad ignes
Terra polum, conditque alium, quem spicula Phœbi
Ante exurebant. Boreæ dominabitur oris
Tum glacialis hyems: pater Apenninus ad auras
Tum nive nimbiferas canentia culmina tollet.
Parte alia, exagitant austri qua flamina silvas,
Uret agros, telis Phœbi impendentibus, æstas.
Postremo Libræ quum per momenta vagatur
Pendentis tellus, Phryxeive Arietis inter
Sidera versatur, cunctis regionibus æquas
Æquatis videas procedere lucibus umbras:
Æquato siquidem spatio Sol igneus urit
Recta utrunque polum, medium telluris & orbem
Percutit, ac radios medio cum corpore miscet.
Tempus, diræ hyemis quod noxia frigora pellit,
Floribus ac vestit ridentibus undique prata,
Et revocat veteris philomelam ad mœsta querelæ
Signa, vocant ver purpureum: quod temperat ignes
Æstatis rapidos, Autumnum nomine dicunt.

Tempore non isto pars ulla optatior anni (1)
Esse queat, non ulla animo jucundior ægris
Confecto curis misere optantique levamen.
Tunc nanque indocili pube & procul urbe relicta
Me vocat ingrati post tædia longa lycei
Villula discerpens acri quæ pectora dudum
Horrida curarum pervellunt agmina morsu.
O tecta! o sedes! requies o sola laborum!
O umbræ nemorum! Statio o gratissima fesso
Ante alias animo! quæ non heic obvia late
Spectantum occurrunt cupido gratissima visu!
Heic patet Adriacum liber prospectus in æquor,
In juga, quæ circum pater Apenninus ad auras
Erigit adtollens alto se vertice, bella
Non tamen ulla parans cæloque infesta Jovique.
Heic claras videas celsis in collibus arces,
Quas & belligeri commendat temporis ætas,
Quas & nobilitas, veterumque insignia Patrum.
Heic placidos amnes, pulchro per amœna locorum
Agmine dum properant, imis colludere in agris,
Nereidumque choris avido se jungere cursu.
Quid referam silvarum umbras? quid commoda diti
Aucupio passim loca, multigenûmque volucrum
Secula venantum facili dejecta labore?
Quid gremio quas fundit opes prædivite tellus
Dædala, vivacesque oleas, & Pallados almæ

Tur-

(1) Digressio de Authoris in villam secessu.

Turgentes baccas, & quos matura racemos
Undique vitigenos per colles uva colorat,
Quæque ſuos paſſim gradiens Pomona per hortos
Mitia curvata ſuſpendit in arbore poma?
Quæ quanquam blando percellere pectora motu,
Et ſenſus mulcere queant; tamen omnibus unum
Illud prætulerim, quod, juſſa abſiſtere cura
Pectoris omnigena, licet heic componere vitam
Ut juvat & feſſum ſtudiis fractumque labore,
Et nunc ad multum ſomnos producere lucem,
Nunc zephyros captare leves, nunc mane ſereno
Ardua frondiferi conſcendere culmina montis,
Retibus aut volucres panſis, viſcoque doloſo
Decipere, aut ſocios inter per devia rura
Fallere ſuavidicis vacuas ſermonibus horas.
O mihi ſi longe a ſtrepitu, & popularibus undis
Securum liceat trahere heic inglorius ævum,
Nec me tranquillo quidquam divelleret unquam
Hoſpitio revocans; contemnam ſanus & urbem,
Imperium terris, famam quæ terminat aſtris,
Nec ſua me cupide adlectum ſpectacla tenerent!

At fugit interea, fugit irrevocabile tempus,
Incepto dum me paulum de tramite dulcis
Abduxitque quies diverſum, & blanda voluptas;
Omnia nec poſſum ſpatiis incluſus iniquis,
Ardua quæ dictu reſtant, comprendere verſu.
Hæc tamen e dictis facile deducere quibis

Tu-

Tutemet, & varias meditando extundere caussas,
Si libeat, studiisque juvet vigilare severis.
Incipe: confestim ratio tibi certa patebit, (1)
Cur modo directum properanter sidera callem
Signiferum per iter verrant; modo sistere cursum
Usque suis immota locis videantur, & ultro
Concita converso modo retrocedere cursu.
Nimirum Phœbo quum sit vicinius astrum
Mercurii ac Veneris, spatiis brevioribus usque
Solem obit, ac citius terraï corpore fertur.
Contra, quandoquidem mage Solis ab igne recedit
Saturnique, Jovisque astrum, Martisque rubentis,
Concita majori dum se rotat impete tellus
Astra ea præteriens peragit velocius orbem.
Hinc ea, quæ nunquam medio de Sole videres,
Suspicis ad speciem varii discrimina motus.
Illud præterea nosces, vicinior ipso (2)

Cur

(1) Planetæ modo sunt directi, modo retrogradi, modo stationarii. Ad superiores quod attinet, Mars, Juppiter, & Saturnus, tardius quam tellus moventur. Hinc modo progredi debent in *consequentia signorum*, & tunc in directione adparebunt; modo una cum tellure eidem Zodiaci puncto respondebunt, & tunc in statione erunt: modo in *signorum antecedentia* ferentur, & tunc in retrogradatione erunt. Ad inferiores quod attinet, ex contraria ratione omnia explicantur. Venus enim, & Mercurius velocius, quam terra, moventur. Hinc fieri debet, ut ex. gr. Mercurius, & Terra, nunc eidem Zodiaci puncto respondeant, nunc Mercurius juxta signorum seriem progredi adpareat, nunc contra eamdem seriem ferri videatur. Quare & statio, & directio, & retrogradatio Mercurii habebitur. Idem in Venere continget.

(2) Mars interdum est Sole vicinior, interdum remotior. Vicinior, quum tellus inter Solem & Martem: remotior, quum Sol terram inter & Martem versabitur.

Cur Phœbo interdum ſit Martis ſtella rubeſcens,
Majorique oculis ſe det ſub mole videndam,
Terrai quam quum longe a regione recedit.
Scilicet hoc fieri cernes, Solem inter & aſtrum
Quum ſita Martis erit tellus, volvenſque reflexam
Accipiet propius phœbeo e corpore lucem.
At Martis diſtat ſidus quum Sole, minori
Terricoliſque ſuam præfert ſub imagine formam;
Tunc Phœbus terram medius Martemque fit inter.

Aurea quin etiam Venus, & Cyllenius ignis (1)
Solem ultra adſpicitur; varia nam parte feruntur
Mercuriuſque Venuſque & magnæ corpora terræ.
Hinc: opus a nobis fit utrumque remotius aſtrum

Verum hæc, atque alia albenti pingenda papyro (2)
Sunt tibi, ſignandæque viæ, curſuſque notandi;
Tunc oculis etenim fidis ſubjecta, notari
Quæ verbis nequeunt, manifeſta in luce videbis.

Sed jam age, quod vana quidem formidine ducti (3)
Adfore contendunt, juvat heic diſſolvere, ut omnis
Actutum tenues error vaneſcat in auras;
Hæc noſtri quoniam ſupereſt pars ultima cepti.

Si

(1) Venus & Mercurius interdum ultra Solem videntur. Hoc adcidit, quum ex alia Solis parte tellus, ex alia Planetæ illi feruntur, quo fit ut remotiores videantur.

(2) Ut rectius, & clarius hæc omnia intelligantur, conſulendi ſunt illi, qui hujuſmodi Phænomena Schematum ope declararunt. Vide Fortun. a Brix. Monteir. Scherffer. alioſque.

(3) Multa ſunt, quæ Copernicanam hypotheſin videantur evertere. qui plura velit, Ricciolium adeat. Nos pauca delibabimus.

Si tellus, ajunt, immoti lumina Solis (1)
Præcingat, circaque axem conversa feratur;
Corpora non rectos legerent labentia calles:
Nam loca telluris, rapidis descensibus acta
Quæ peterent, ultra veherentur: tramite quare
Directo nunquam deorsum cecidisse valerent.

At non ista movent, quibus hæc sententia cordi (2).
Scilicet hi norunt curvos describere calles
Præcipiti ad terram labentia corpora motu:
Namque exercentur binis ea viribus; unam
Concipiunt celeri telluris nempe rotatu,
Inducit gravitas aliam, conamine & urget
Perpetuo adliciens; hinc motibus illa deorsum
Incita compositis obliquo calle feruntur.

At-

(1) Solent illud opponere: Corpora in terram libere decidentia per rectas lineas descendere: quod si tellus moveatur, ajunt, contingere nullo modo posse.

(2) Id Copernicani facili ratione dissolvunt. Concedunt nimirum corpora decidentia curvas lineas ex motus compositi legibus describere. Nam a duabus viribus inæqualibus, gravitatis nimirum, & projectionis a terra acceptæ per directiones diversas impelluntur. At sensu id percipi posse inficiantur. Nam eodem tempore, quo saxum in terram decidit, nos simul cum terra abripimur: hinc curvo saxi decidentis linea discerni a nobis nullo modo potest. Saxum enim eodem tempore illam diagonalem curvam describit, quo nos lineam parallelam lineæ projectionis saxo impressæ percurrimus. Res tota exemplo lapidis e summa Navis malo demissi clarius intelligitur. Profecto hic lapis lineam curvam descendendo describit. Duplici enim vi agitur, gravitatis nempe, & projectionis a navi acceptæ. Nautæ tamen illum per rectam lineam descendere intuentur. Spectator autem in Litore constitutus lineæ curvaturam animadvertit. Nam hic cum navi non progreditur, ut Nautæ progrediuntur. Sic si quis extra terram esset, saxum per curvam lineam descendentem videret.

Attamen haud quemquam ſervantum noſcere poſſe
Curvatum ſenſu motum : nam quidquid ab alto
Deſcendens ruit ad terram , cum mollibus auris,
Aequali & fertur cum terræ corpore motu.
Ut quum tranquillo ſpirantibus æquore ventis
Conſtanti advehitur curſu per cærula puppis
Si lapidem ſummo demittas vertice mali,
Illum directo deſcendere tramite Nautæ
Adſpiciunt, quanquam, ut ſtantes in litore cernunt,
Deſignet curvum obliquo citus impete callem.

Nec vero tellus ſi mota rotetur in orbes (1)
Aëriæ turres auguſtaque tecta domorum
Horrifico traherent caſu prolapſa ruinam.

Omnia nam tellus nexu quæcumque tenaci (2)
Juncta tenet, quæcunque aut illi tramite recto
Inſiſtunt, magnum gyrans dum conficit orbem
Seque rotat circumvolvens, motu abripit uno.

Hæc eadem, celerem cur terræ haud poſſumus ipſi (3)
Qui ſimul abripimur, nunquam ſentire rotatum

No-

(1) Opponunt etiam, ſi terra circa proprium axem moveatur, fore, ut turres, domus, aliaque corpora telluri inherentia eodem labefactata motu conciderent.

(2) Hoc minime pertimeſcendum eſſe Copernicani oſtendunt : Nam dum corpora terræ inhærentia motu æquabili una cum terra abripiuntur, in idem terræ centrum gravitant, non ſecus ac omnes & ſingulæ ejuſdem telluris particulæ eidem centro adſixæ. Atqui ex Staticæ principiis patet, neque cadere poſſe corpora, ſi lineæ directionis ad centrum non perturbenrur, neque lineas illas ex eo perturbari, quod centrum circa ſe-ipſum moveatur.

(3) Telluris motus nobis, omnibuſque corporibus in terreſtri Atmoſphæra exiſtentibus, atque Amoſphæræ ipſi communis, cauſſa eſt, cur nos ipſius telluris motum minime percipiamus.

Noſcere cauſſa dabit: quoniam circumfluüs aër
Nobiſcum pariter curſu transfertur eodem,
Semper ab occaſu ac ſeſe convertit in ortum.
Nulla igitur nobis liquidi vis aëris obſtat,
Dum circumvecti flammantia lumina ſolis
Cingimus, & magno rapimur cum corpore terræ.

Non ægre hinc videas, qui nos tranquilla putemus (1),
Quæ ſemper rapidos volvuntur ducta per orbes,
Motaque credamus quæ certa in ſede quieſcunt.
Non ſecus ac patrio quum ſolvit navita portu,
Litus abit, terræ fugiunt, urbeſque recedunt:
Ille ſui motus imprudens, omnia ferri,
Se navimque putat reſidem, quibus innatat, undis.

Hinc etiam ſummo quæ pendet in aëre nubes (2),
Litore ab occiduo dum tellus vergit ad ortum
Pergere ad occaſum nunquam videatur oportet.
Denique & hinc poſſunt nidos reperire volucres:
Non etenim liquido dum ſiſtunt aëre pennis
Suſpenſæ, nemora effugerent, præterque volarent.

At vero, tellus dum Solis obambulat ignes (3),
Fulgida quæ puro ſplendeſcere cernimus axe

Si-

(1) Eadem ratione explicatur, cur nos immota putemus, quæ moventur, & mota, quæ quieſcunt: quod exemplo nautæ declaramus.

(2) Hinc & nubes, quæ in aere exiſtunt, ex terræ circa proprium axem rotatione videri non debent motu contrario ab ortu in occaſum properare, & volucres nidos poterunt reperire, quod nonnulli in telluris motæ ſyſtemate contingere non poſſe contendunt.

(3) Opponunt denique, ex annuo circa Solem telluris motu illud conſequi; ut nimirum Stellæ, quas fixas dicimus, nunc ſub majori, nunc ſub minori forma nobis adparerent, neque ſemper iiſdem cæli punctis reſpondere viderentur.

Sidera, majori nunc se sub imagine nobis
Conspicienda darent, nunc contra mole minori
Vix oculos tenui percellere lumine possent.
Præterea quirent haud Cæli semper iisdem
Respondere locis: etenim dum sidera Cancri
Percurrit tellus, aliam ferrentur in oram,
Inque aliam, niveæ dum vergit ad astra Capellæ.

At non ista tuam ludant insomnia mentem (1).
Annuus orbis enim, ductu quem terra peragrat
Immani; spatiis, queis signa immota recedunt
Collatus, puncto debet par esse videri.
Quid? quod diviso videantur lumine quædam (2)

In-

(1) Hæc facile a Copernicanis dissolvuntur. Illi enim orbem magnum, per quem tellus annuo motu movetur, veluti punctum respiciunt, si ad immanem inerrantium siderum distantiam referatur. Hinc magnitudinis & situs mutatio nulla in stellis sensu percipi potest. Non desunt tamen, qui hujusmodi mutationem se deprehendisse dicant. Flamstehedio, iteratis per septem annos observationibus, distantia stellæ polaris a polo mundi in Solstitio æstivo major visa est. Annuam parallaxim aliquot secundorum se in Sirio observasse Cassinus testatur. Neque illud obstat, quod Tacquetus infert L.6. Astr.c.2. nimis magnam stellarum magnitudinem a Copernicanis admitti: Idem enim Astr. l.8. c.3. ait, nullum huic argumento inesse robur, quando nihil adferri potest, quo moles illa cælestium corporum vel incredibilis esse, vel absurda demonstretur.

(2) Stellæ quædam solent interdum diviso lumine adparere. Hoc phænomenon apte cum telluris motu consentit. Fit enim ut plures stellæ in unam cogantur, quum vicinior stella remotiorum stellarum lumini officit. Deinde, quum terra situm mutat, ubi eadem stella lumen alterius impedire non possit, opus est, stella utraque nobis compareat, & interdum etiam multiplices videantur. Ex quo sic infert Stay. l.2. Phil.

Quo minus est mirum, quod motus inesse videri
Possit, uti dico, tam magno in corpore terræ.

Ve-

Interdum ſtellæ? purum circumſpice Olympum
Sæpius ardenti captus novitatis amore.
Heic aurata tibi occurret nempe Arietis una
Confeſtim viſa in geminos partirier ignes.
Illic quæ in medio præfulget Orionis enſe
Viſa coruſcanti triplici ſplendeſcere flamma.
Hac de parte etiam quædam rutilante Sororum
Pleiadum e numero duplici bis fulgere luce.
Atqui hæc telluris dant apte noſcere motum:
Multiplices etenim ſtellæ coguntur in unam,
Quum vicina magis diſtantum contegit ignes.
Aſt ubi terra ſitum mutat circumvaga, longo
Plura videbuntur præfulgere ſidera tractu.
Et dubitamus adhuc aſtris adnectere terram? (1)
Hæc olim cecini florens vernante juventa,
Ditia qua placida Janus præterfluit unda
Paſcua, &, adriacum plenis lapſurus in æquor
Cornibus, Aeſinis properat ſe jungere lymphis.

CO-

Verum, quidquid id eſt, fieri num poſſe negabunt
Ipſi, quæ metuunt, quoniam ſunt magna, fateri?
Debent ante quidem, quæ non comprendere poſſunt,
Non facere hæc eadem quoque poſſe oſtendere numen.
Tenuibus, o, nimium rebus longeque minutis
Aſſuetos animos! utinam, quid ſumma Poteſtas
Infinitaque ſit, mens cogitet atque revolvat;
Unde ea mira quidem poſſit, ſed vera fateri,
Nullum erit errandi metuendum heic, crede, periclum,
Scilicet egregie de rebus magnificeque
Sentire, omnipotens quas res natura creavit.

(1) Concludimus terram inter Planetas eſſe recenſendam.

COMETÆ

QUÆ nova cernuntur ſummo ſplendeſcere cælo
Corpora ſtellarum longas ducentia caudas,
Aut barba, aut nitido circum fulgentia crine,
Quos habeant motus, quod iter, legeſque meandi,
Hinc canere, atque novam Muſis impendere curam
Ordiar: Auguſto me celſa Peruſia quando
Colle tenens iterum Aonios haurire liquores
Impulit audentem. Vos o clariſſima Pindi
Numina Caſtalios linquentia ſponte receſſus,
Huc alacres huc ferte pedes, durumque viaï
Sentibus horridulæ paſſim mollite laborem.

Tuque adeo, Arcadicæ decus immortale Camœnæ (1),
Huc ades, o Raymunde, meamque hanc adſpice curam
Seu teneri certas elegos ceciniſſe Catulli
Ad numerum, eloquiove tonas, quo Tullius olim;
Seu latia mavis per te procedere palla
Argivum pulchre viduatum ſyrmate achæo
Mæonidem, aut blanda ſiculi Paſtoris avena,

(1) Raymundus Cunichius, Oratoris, ac Poetæ laude vulgo celebratus.

Battiadæve modis, grajove epigrammate ludis
Defigens animos plaudentis & ora coronæ;
Non tamen egregias paulum intermittere curas
Pœniteat, noſtræ ut facilis conamina Muſæ
Viſeris Herculeo non conceſſura labori.
Te duce hyantei adrepens ad culmina montis
Conabor timido incertum pede vincere callem
Victor & aoniæ penetrare in limina ſedis.
Te duce paulatim ſacros adcedere fontes
Muſarum,& media vitium omne relinquere in unda
Squallidulum potui. Sine te nihil ipſe nec auſus,
Nec valui. Acceptum quare tibi, Magne, referre
Haud nequeam, quidquid modo carmine molior, uni.
Quid moror? Uranie læto vocat aurea vultu,
Caſtalidumque Pater: ceptis ingentibus audax
Ingredior Sophiæ penitas recludere ſedes.

At prius ignotum miri quam luminis ortum (1)
Pandere, & occultos inquirere carmine motus
Incipiam, objecto veri ſub imagine falſo
Incautas quirent mentes quæ fallere, inani
Dum ſtudio varias rerum dignoſcere cauſſas
Diſcupiunt, omni juvet heic prævertere cura.
Scilicet is demum naturæ arcana latentis
Extundet, primis temere quæ combibit annis
Qui prius ex animo excutiat penituſque releget.

Prin-

(1) Antequam Cometarum naturam exponere adgrediar, variæ Philoſophorum ſententiæ refellendæ ſunt.

Principio auricomos cernens ardere Cometas (1)
Mens hominum quondam variabilis inſcia cæli,
Irati læſam metuebat Numinis iram,
Præliaque horribilemque lucem ſupremaque Regum
Funera & excidium populis inſtare canebat.
At non iſta tibi quiſquam perſuadeat author,
Quanquam illum late per terras didita fama
Sublimem cælo tollat, cauſſiſque repertis
Aevo commendet memori veneranda vetuſtas.
Nam cur non etiam quæ paſſim læta ſequuntur
Inſolito referas parili ratione nitori:
Tempore quum nullo terraï in partibus ullis
Non bona ſint commixta malis, quæ protinus alto
Viſa polo horrificæ comitentur ſidera flammæ?
Quid quod præteritos mentem verſare per annos
Si vacat, eventuſque ſimul conferre, videbis,
Indicium irati quum lugubre fulgeret axis,
Omnibus ut ridens placidi clementia cæli
Adfuerit terris, pacato atque aurea greſſu
Per quas deſeruit pax olim inceſſerit oras?
Non tunc, ætherii domus eſt cui ſubdita olympi,
Qua non Caſtalidum ſollertior ulla Dearum
Aſtrorum eventus intenta expendere cura,

 Ura-

(1) Communis vulgi error exponitur, qui Cometas funeſtorum eventuum vel cauſſas, vel ſigna arbitrabatur. Is refellitur: quia non ſolum mala, ſed etiam bona Cometas ſubſequuntur. Accedit, quod ſæpiſſime multo minus funeſta extiterunt tempora, quæ Cometarum adventum conſequuta ſunt, quam ea, quæ nullus Cometa præceſſit. Hinc per digreſſionem multæ hujuſce ætatis ærumnæ commemorantur.

Uranie, insolitam vidit per inania ferri
Inluviem, & magnos cæli tabescere tractus;
Bellaque, sanguineasque neces, morbosque nefandos,
Horribilemque famem superis præcurrere in oris.
Contra quum nusquam diros fulgere Cometas
Vidimus, omnigenum invenies quam sæpe malorum
Luctificum incubuisse plagis terrestribus agmen
Late humilis sternens mortalia corda pavore,
Adspice canenti septem subjecta Trioni
Regna, aciem volvens, quasque Auster flamine perflat
Exurens terras: specta qua surgit eois
Lætus equis Titan curru dans lora secundo,
Quaque fluentisonis sese abluit æquoris undis.
Angulus an terræ est aliquis, quum vidimus usquam
Nulla veneniferæ fulgescere lumina flammæ
Aëris in campis latis, quem non mala diris
Tisiphone incedens palla succincta cruenta
Omnia dura movens infecerit usque venenis?
An memorem armorum sonitus, atque horrida Martis
Prælia, & insueto vastatos milite campos,
Oppidaque, & sparsos dominorum cæde Penates,
Incensasque Urbes, & relligiosa Deorum
Limina, & abductis temerata altaria sacris?
An recolam eversas vel perrumpentia ripas
Flumina, quum sata, quum mediis nemora eruta in undis,
Et pecora, & dominos traherent, correptaque rura
Insuetum per iter tumidos volventia fluctus?

Cor-

Corrupto heic cæli tractu penuria mœstos
Obseditque inimica agros, vanaque colonum
Spe lusit quondam inlectum, cerealia dona
Optantem, ac læti gratissima pocula Bacchi.
Illic dira lues infecti in lumin is auras
Horrificans animos sese caligine ab atra
Sustulit, ac tacito serpens per corpora tabo
Conripuit misero pecudesque, hominesque veneno;
Stravit, & aggestis glomerata cadavera plaustris.
Quid fileam clades, motæ per subcava terræ
Dum violenta furit vis flammæ, atque aëra magno
Impete dilatat, pavidas queis terruit urbes?
Jam nunc ingenti pulsu concussa domorum
Culmina conspicio, magnosque trahentia luctus,
Jucundos una natos, carosque parentes
Saxa inter versasque trabes involvere, & uno
Tempore perpetua populos demergere nocte.
Testis erit leni fugiens Tagus aurifer unda,
Qui quondam disjecta solo congestaque passim
Saxorum in cumulum deflens pulcherrima tecta
Regalis diro convulsæ turbine sedis
Occuluit caput, ac mœsto se condidit amne.
O tecta! o sedes totum celebrata per orbem,
Non te nobilitas, magnæque frequentia gentis,
Non te jactato statio tutissima nautæ,
Ubertasque soli, & commercia plurima, & auri
Vena fluens tanto valuere avertere casu!

Jam nox ætherium curru confecerat axem,
Et populos Titan ad munia nota vocarat:
Inſtabili paſſim motu ſubſederat aër.
Protinus inſueti gemitus per viſcera terræ
Audirique, alteque cavæ mugire cavernæ.
Nec mora, nec requies: commoto cardine tellus
Undique ſubſultat; fremitu circumſonat aër,
Horriſonoque viæ late, plateæque cientur
Murmure; jamque omnis ſubita reſoluta ruina
Urbs conſedit humo. Seſe atri pulveris ingens
Adtollit ſupera nubes, cælumque, diemque
Eripit, ac nigra condit caligine terras.
Quiſnam deprenſis animum, quis concutit horror
Pectora? nulla fugæ ſpes emicat, ater ubique
Luctus, ubique pavor, vicinaque mortis imago.
Multos præcipiti paſſim convulſa ruina
Culmina proſternunt, multos ſuperante dehiſcens
Vi penitus tellus tenebroſa in tartara pellit.
Quin etiam rapidus, qui tectis incubat, ignis
Obſtruit effugium penitus, magnoſque volutans
Flammarumque globos liquefactaque ſaxa per ampla
Atria, perque domos diſrupto obſtacula textu
Murorum evellit, ſolidoque e marmore magnis
Porticibus ſtantes, fulcimina firma, columnas
Disjicit erumpens; Viden? heic aulæa cremantur,
Illic Templorum decora, atque inſignia gentis,
Aurat æque trabes veterum monumenta Parentum.

Ipſa

Ipſa etiam argenti vis ingens, pondera & auri
Permanant lapides igni liquefacta per ipſos
Latronum in prædam. Subiti qui triſtia lethi
Vitarant lapſi ſub avorum funera tectis,
Vis mage crudelis manet illos mortis ubique
Actutum miſeros diſſolvens ignibus artus.

Non ærumnoſi hæc populi, licet axe Cometa
Splenderet nullus, potuere evadere fata.

Quum videas igitur, ſæpe hoc fulgente nitore
Res niveis fluere auſpiciis, contraque latente
Peſteſque, horrificaſque neces, terræque tremores,
Bellaque ſanguineum caput alta tollere nocte,
Deſine luctificos aſtris affingere caſus.

Nec minus edico ſtulta tibi mente faceſſat (1)
Quam turpi veteres decepti errore putabant
Eſſe olim viſis terreſtris origo Cometis.
Nam quæcunque humili terraï a ſede recedunt
Corpora commixtis denſata vaporibus, alto
Non ſe committunt cælo: nam mobilis aër

(1) Ariſtoteles lib. 1. Meteorologicorum e terræ vaporibus gigni Cometas exiſtimavit. Hoc falſum oſtenditur; quia terræ vapores ad eam altitudinem non adſcendunt, in qua Cometæ conſpiciuntur. Nam primum Atmoſpheræ terreſtris radios refringentis regio ad quam terræ vapores propelluntur, non excedit 10. Rom. milliaria, ut oſtendit Boſcovichius in Diſſert. *de nova methodo adhibendi phaſes in Ecclipſibus lunaribus*. Deinde Cometarum regionem altiſſimam eſſe ex Parallaxeos defectu Aſtronomi ſtatuunt. Cometas porro parallaxi carere, teſtatur Tycho, de la Hirius, Caſſinus adferens Cometam anni 1698, & 1699., & Boſcovichius in obſervatione Cometæ an. 1744. aliique quamplurimi.

Omnia præcingens brevia intra septa coërcet.
Quare vicina terræ in statione locata
Aetherias modice tollunt se in luminis auras.
Surgentis siquidem non longa crepuscula noctis,
Qui nebulam admittant Phœbeaque tela repellant
Noscere dant parvo se fines tollere tractu.
Sed quæ non longó terram sprevere volatu
Partibus a variis vel eodem tempore visa
Prospectanda patent vario sub sidere olympi.
Adspice nigranti nubem consurgere cælo
Qua sese tollit Pater Apenninus ad auras.
Illam allii cernunt clarum divergere ad ortum,
Haud multis alii distantes passibus, Arcto
Vel gelida mitti, occiduis vel surgere ab undis.
Pone igitur visos terrestri ab origine nasci,
Et sese terris non longe efferre Cometas,
Hos alii adspicerent calidi sub partibus Austri,
Oppositis alii Boreæ splendescere in oris,
Eoasve plagas super, occiduasve putarent.
Verum ut cuncta secus? sub eodem sidere nanque
Sauromatæque, Getæque vident, & quisquis Iberi
Arva colit, quos & disterminat alta Pyrene,
Aequoraque, aut Alpes cingunt Rhenusque bicornis.
Non aliter positos, Pœni spectatis, & omnes
Qui septemgemini metitis felicia Nili
Rura, & palmiferæ silvas habitatis Idumes.

Illum etiam vano deceptum errore putabis (1),
Qui jubar auricomum docuit concrescere ab illis
Quos vaga condensos emittunt astra vapores.
Terricolis plerumque etenim majore Cometæ
Spectandos forma, quam se vaga sidera, præbent.
Adde quod, exhalant quos astra vagantia fumos,
Labentes opus est dein rursus in ipsa revertant.
Qualiter educti terrena e sede vapores,
Vel tenui campos fœcundant augmine aquarum,
Ardua vel cana late nive culmina complent
Decidui, aut dira contundunt grandine terras.
Is neque sed valuit Veri penetralia adire (2),
Credidit, ut Solis maculas, qui posse Cometas
Particulis Phœbi jactis de corpore gigni.
Nanque adeo immani temnunt Phœbea volatu
Astra recedentes, tam densa ut mole repelli
Haud valeant, retro Solis gravitate trahente.
Corpora preterea vacuas projecta per oras
Unam proscissi e coni signare figuris

No-

(1) Hevelius, Anaxagoras, & Metrodorus, Cometas a Planetarum vaporibus oriri censuerunt. Hæc sententia rejicitur, quia Cometæ sæpe Planetis ipsis majores deprehenduntur, ut ex illorum adparentibus diametris ostenditur. Præterea quemadmodum terræ vapores in ipsam terram, sic Planetarum exhalationes in ipsos Planetas decidunt.

(2) Iidem putarunt, Cometas a Solis exhalationibus oriri posse. Hæc etiam opinio facile refellitur, quia Cometæ in maxima a Sole distantia sæpissime adparent, ad quam, obstante gravitate, qua in Solem trahuntur, hujusmodi vapores adscendere nullo pacto possunt. Deinde corpora, quæ ab aliis corporibus projiciuntur, ad sensum sectionem Conicam per ipsum projectionis punctum transeuntem vi gravitatis describunt. Orbitæ autem Cometarum a Sole longe distant.

Novimus, in puncto quibus est via scilicet ipso
Corporis, unde sui ceperunt semina motus.
Non tamen ulla patet phæbea in mole Cometis
Semita, quæ partes Titanem findat in ambas,
Quæ quum ita res habeant, multo sublimius ergo
Principium summo rutilantibus axe Cometis
Figendum, ac veri promendi versibus ortus.

Nec me animi fallit, quam sit contingere durum
Aonio, tenebris quæ sunt obducta, lepore.
Sed me laudis amor tendentem ad culmina Pindi
Urget inaccesso vestigia ponere calle,
Crebra licet densi minitentur vulnera vepres.
Nam quid non valeat sollers extundere cura?

Ecce vir ingenio præstans & grandibus ausis (1)
Divini relegens vestigia pressa Maronis
Comparat æternum culto sibi carmine nomen.
Scilicet ætherias virtutem in luminis auras,
Perpetuam fecit cui famam succina gemma
Prodit, & indubia repetens ab origine caussam
Ostendit visenda modis spectacula miris,
Excitosque ignes strepitumque & fulgura & ictus.

En magna exorsus lætus florente juventa (2)

Est

(1) Josephus Marianus Parthenius poema elegans vulgavit de vi electricæ in sex libros distributum. Extant etiam ipsius Actiones, Orationes, & Commentarii.

(2) Bernardus Zamagna duo Poemata sane luculenta in lucem edidit: Alterum inscriptu m *Echo*, quod prodiit Romæ an. 1764. una cum carminibus Raymundi Cunichii, alterum *Navis Aeria*, quod itidem Romæ prodiit an. 1768. una cum Elegiarum Monobiblo.

Eſt auſus Pindi ad certas deducere leges
Ignotas nymphæ cauſſas vocalis, & ortus,
Et miros uſus, & magna inventa virorum.
Quin etiam primus latias efferre per urbes
Adgreſſus majora, canit qua concita puppis
Et vento & remis liquidas innare per oras,
Quaque regi valeat per campos ætheris arte.
Uranie, viden? adſpirat lætiſſima ceptis:
Ipſa ſuo, ſentin? plaudens vati adſonat Echo.
Nec me non urges, Victori, ad carmina, cujus (1)
Hærebam lateri comes indiviſus & altum
Eloquium admirans pendensque loquentis ab ore,
Quum nempe horriſoni poſt prælia rauca lycei
Aut circum curſare vias & compita Romæ,
Aut auras captare leves prope Tibridis undas,
Aut vacuas late ſilvas, felicia tempe,
Felices villarum umbras, luſtrare lubebat.
Hæc olim fuerunt: nunc ah! procul urbe relicta
Eheu disjunctus tanto abſtractuſque ſodali
Mœrentis cogor deducere tempora vitæ!
Attamen anxifera ſolvunt ſe pectora cura,
Adliciuntque tuæ quum me rapiuntque Camœnæ.
Protinus hæ liquidas penna altivolante per auras
Me cupidumque ſolo tollunt, perque æthera vectant.
Jamque coruſcantes ignes, Titaniaque aſtra,
Et varium Lunæ, corpus, motuſque, viaſque
In-

(1) Gregorius Victorius inſtitutiones Philoſophicas in duodecim libros diſtributas cultis carminibus complexus eſt, & adnotationibus inluſtravit.

Inſpicio, legeſque omnes, queis ducta feruntur:
Jam certo, ut gravitas late diffuſa per omnem
Materiem certos errantia ſidera in orbes
Deflectat, ſtabili ac jungens compagine nectat
Semina materiæ, & compage revinciat arcta.
Hæ me digreſſum cælo, quæ fœdera jungant
Tellurem expediunt aſtris, utque edita dorſo
Surgat, ubi partes æquans diffindit in ambas
Circulus, ac geminos compreſſa reſidat ad axes.
At quid Pierio non claudunt carmine? motus
Hæ varii varias leges, momenta, fugaſque,
Et ſecum oppoſito pugnantia corpora niſu.
Hæ pluviam, gelidaſque nives, & grandinis imbrem,
Fulguraque, & ſtrepitum, & quidquid mirabile prodit
Duxit ab Electro quæ clarum machina nomen.
Nec varios ceſſant radiorum pandere flexus,
Refractuſque docere omnes, varioſque reflexus
Verſicoloratæ nectentes ſtamina lucis.
Auſæ quin etiam humanæ penetralia mentis
Scrutari, ac volucri ferri ſuper æthera penna,
Et laudes hominum, & ſummi decora alta Tonantis
Terrenas reſonare docent unde undique ſilvas.

His ego deponens triſti de pectore curas
Interdum grata paſco dulcedine mentem;
Nec minus egregiis quanquam conatibus impar
Preſſa terens paſſim timido veſtigia greſſu
Aonii nitor prærupta ad culmina Pindi.

Nunc

Nunc tamen insolitæ primordia quærere lucis
Interea, & Musis haud mollia cepta sequamur.
Corpora cum primis statuendum est esse Cometas (1)
Condita primæva cunctarum ab origine rerum,
Non secus ac vasti circumvaga sidera cæli.

Neve hæc forte meæ mendacia vana Camœnæ
Esse putes, certis opus heic ostendere signis,
Naturamque, viasque omnes, legesque meandi
Astrorum late circum per inane vagantum
Esse coruscanti splendentibus axe Cometis.

Principio, quoniam progignere nulla vaporum (2),
Quos

(1) Cometas statuimus esse astra quædam mundo coæva, quæ & naturam, & motuum caussam, & rationem orbitæ, cum Planetis communem habeant.

(2) Agimus heic da Cometarum natura. Censemus cum Newtono, „ corpora Cometarum esse solida, „ compacta, fixa ac durabilia ad in„ star corporum Planetarum „. Nam primum Cometæ non sunt Meteora ex telluris exhalationibus composita, ut ex diurnæ parallaxeos defectu supra demonstravimus. Deinde neque Planetæ, neque Sol ipse vaporibus a se exhalatis eos progignunt, ut itidem pluribus ostendimus. Restat igitur (nam quod plures olim ex veteribus existimarunt, Cometas esse cumulum Stellarum, quæ simul conjunctæ caput, & caudam efformarent, ne commemorandum quidem putavimus. Qui enim stellæ simul ita convenire possunt? Cur semper cauda soli opponitur? Cur soli proximiores, licet remotiores a terra, splendent magis). Restat, inquam, eos esse corpora fixa, durabilia, & mundo coæva, ut sunt Planetæ omnes. Hujus sententiæ veritatem penitus demonstrat ipsorum reditus de quo postea dicemus. Newtonus hanc ipsam sententiam ita probat *lib.3. princ. pr.41.* „ Cometæ, si nihil aliud „ essent, quam vapores, vel exhala„ tiones terræ, solis, & planetarum, „ Cometa hicce (de Cometa an. 1680. „ agit) in transitu suo per viciniam „ Solis statim dissipari debuisset. Est „ enim calor Solis, ut radiorum „ densitas, hoc est, reciproce ut „ quadratum distantiæ a Sole. Ideo„ que cum distantia Cometæ a cen„ tro Solis, ubi in perihelio versa„ ba-

Quos terra exhalet, Phœbusque, errantiaque astra,
Co-

,, batur, esset ad distantiam terræ a ,, centro Solis ut *6.* ad 1000. circiter, calor Solis apud Cometam eo ,, tempore erat ad calorem Solis ,, æstivi apud nos, ut 1000000. ad ,, *36.*, seu 28000. ad 1. Sed calor ,, aquæ ebullientis est quasi triplo ,, major, quam calor, quem terra ,, arida concipit ad æstivum Solem, ,, ut expertus sum: & calor ferri ,, candentis, si recte conjector, quasi ,, triplo, vel quadruplo major, quam ,, calor aquæ ebullientis; ideoque ,, calor, quem terra arida apud Cometam in perihelio versantem ex ,, radiis solaribus concipere posset, ,, quasi 2000. vicibus major, quam ,, calor ferri candentis. Tanto autem calore vapores, & exhalationes, omnisque materia volatilis ,, statim consumi, ac dissipari debuissent,,. Hoc ego non utor argumento, multos enim novi doctissimos viros, qui illud rejiciunt. Sane Boscovichius hæc habet in diss. de Com. ,, Nos quidem minus verum arbitramur calculum illum, ,, quo Newtonus immensum ardorem colligit Cometæ anni 1680., ,, quem vicibus bis mille majorem ,, censuit calore ferri candentis *lib.* 3. ,, *princip. pag.* 466. *editionis* 2. Tantum calorem immensa Athmosphæra impedit in ipso Perihelio. ,, Si ut in eo calculo assumit ardorem, quem terra arida excipit ex ,, calore æstivi Solis, assumpsisset calorem, quem excipit per hyemem, ,, vel primo mane, dempsisset totum præcedentis caloris effectum, ,, computasset discrimen inter vim ,, radiorum percurrentium longiorem ,, tractum in Athmosphæra primo ,, mane, & breviorem in Meridie, ,, tum quæsivisset, quantum imminui deberet vis ab Athmosphæra ,, tam in immensum assurgente; invenisset profecto in nuclei superficie, quandam velut temperiem. ,, Athmosphæra ipsa per gradus altior fervet magis, sed remotissimam & sua ipsa tenuitas calori ,, excipiendo, conservandoque minus ,, apta, & copia exhalationum assurgentium, quæ, ut mox dicemus, in caudam abeunt, satis protegit, propiorem adumbrat remotior. Concipitur calor quidem in ,, ipsa Athmosphæra satis magnus, ,, & in locis quibusdam intermediis ,, maximus est, qui diutissime conservatur, & ad nucleum sensim ,, transmittitur: in nucleo ejus etiam ,, Cometæ fuit multo minor, quam ,, Newtonus censuit. In cæteris autem Cometis multo minus ad Solem adcedentibus multo etiam minor calor concipitur. Hoc calore ,, ipsa quidem Cometæ Athmosphæra nequaquam dissipatur tota; nam ,, & multo tenacioribus eam constare partibus est verosimile, quam ,, So-

Copia quit visos varia sub mole Cometas;
Quod supereſt, solidis constare e partibus, atque
Eſt opus a prima cunabula origine mundi
Ducere, ut aſtrifero quæ corpora ſuſpicis orbe.
Illos præterea, quo ſidera cuncta, diurno (1)

Ad-

„ Solis Athmoſphæram; & ea multo minus incaleſcit ob brevitatem moræ in Periheilo, quam ipſa Athmoſphæra Solaris ibidem perpetuo manens. Abit tamen pars aliqua in vapores tenuiſſimos, & multo magis in vapores abeunt, & in caudas adſurgunt particulæ Solaris Athmoſphæræ in majore diſtantia a Sole collectæ, & ipſi immixtæ, quod & Mairanius ſentit, & Newtonus etiam innuit, *pag*.432. Si quidem is ipſam tenuiorem Solis Athmoſphæram nomine auræ æthereæ, quam ibi nominat, intelligit. Hinc in adceſſu ad Solem Athmoſphæra, ut & in hoc potiſſimum poſtremo Cometa obſervavimus, fere ſemper minuitur. Quanquam imminutio Athmoſphæræ ex parte anteriori, qua ipſe Cometa Athmoſphæram Solis perrumpit, hujus etiam reſiſtentiæ tribuenda eſt magna ex parte, qua fit, ut illa levior, & tenuior ejus regio, quæ longius a nucleo recedit, repellatur ad latera, & ad partes poſticas: quod in eo potiſſimum Cometa fieri oportet, qui ad Solem adſcendit; ut in hoc poſtremo vidimus, in quo ex anteriore parte in adceſſu ad Solem fere omnis illa tenuior aura ex parte antica receſſerat, & nucleus denſiore tantum Athmoſphæra albicans prominebat primus, caudæ in immenſum protenſæ ad partes poſticas quædam veluti cuſpis „.

(1) Cometæ in eo etiam cum Planetis conveniunt, ut non modo motum diurnum aſtris omnibus communem, ſed habeant & proprium, ut Planetæ. Nam vertiginis motus, qui Cometis ipſis ſolum ex Naturæ Analogia tribuebatur per Immediatas obſervationes detectus eſt a Boſcovichio in Cometa an.1744. Obſervavit enim ſulcos quoſdam nigricantes ſecundum Caudæ longitudinem, nunc plures, nunc pauciores, modo in Caudæ limbo, modo circa ipſius axem, quod phænomenon ex obſervationibus Pariſiis habitis a Cl. de Cheſeaux deinde confirmatum fuit. Ex his autem Sulcis circa axem caudæ gyrantibus ſatis erui poteſt, Cometas circa axes ſuos revolvi. Nam quemadmodum hæc converſio in Venere, Marte, Jove, & Sole ab Aſtronomis colligitur ex diverſa in dies ſingulos poſitio-

Adſpicimus motu per lucida templa cieri ;
Nec minus & proprio , veluti circumvaga , ferri .
Quid quod non radiis , ingens Titanos ut aſtrum (1) ,
Nativis fulgent , verum ſplendore carentes
Quod reddunt decus , hoc illis Sol munere donat ?
Nonne vides etenim plenos modo luce nitere ,
Nunc minui , atque oculos ſpectantum fallere , caſſi
Terricolis quum pene omni fulgore videntur ?
Atqui non lucem adquirunt , ponuntque nitorem
Prout mage vel minus a terraï corpore diſtant ,
Sed prout ignifero , Titanos ab axe recedunt ,
Aut vultum propius flammantem ad lampada vertunt .
Queis bene perſpectis illud fatearis oportet ,
Quæ reliquis aſtris , naturam & ineſſe Cometis .
Verum age , quæ vires latum per inane Cometas (2)
De-

ſitione & figura macularum , quæ in iiſdem obſervantur , ita ex diverſa ſulcorum poſitione , eundem Cometam circa proprium axem converti , deduci poteſt , atque adeo debet.

(1) Illud quoque cum Planetis commune habent Cometæ , ut nimirum ſplendeant luce Solis a ſe reflexa . Nam a terra recedentibus Cometis , & ad Solem adcedentibus , eorum ſplendor augetur , decreſcente licet diametro , ut ex pluribus Newtoni obſervationibus patet , quas vide lib. 3. princ. prop. 39. lem. 4. Jam vero ſi Cometæ non luce Solis , ſed propria fulgerent , quum terræ viciniores ſunt, lucidiores adparerent , nec lucem variarent ſuam pro ratione diſtantiæ a Sole , nulla ratione habita diſtantiæ a terra .

(2) Fit gradus ad motus cauſſam . Explicationem gravitatis Newtonianæ , quam adtractionem vocant , præmittimus . Binas hujus gravitatis leges exponimus . Altera eſt , eam eſſe quantitati materiæ proportionalem ; Altera eſt , eam in majoribus diſtantiis eſſe tanto minorem , quanto major eſt ſuperficies illius ſphæræ , in quam diffunditur , quæ nimirum reſpondet iis , quæ dicuntur *quadrata diſtantiarum* . Hæc autem dicitur a Ma-

Deflectant, magni cingunt dum lumina Solis
Exsequar, astriferis ac legibus ire docebo.
Est lapis, hunc noto Magnetem nomine dicunt,
Decolor, at cupidis spectacula mira tuentum
Luminibus præbens: nanque illi provida tectas
Insevit quondam vires Natura: rigentis
Pabula amat ferri; proin scilicet ocyus ad se
Ferrea quæque trahit, multo ac dum robore vires
Exserit alternis trahitur, mirabile visu!
Tantundem, motuque pari procedit eundo:
Nec prius optatam dabitur captare quietem,
Quam socio ferri demum cum corpore junctus
Unam conficiat firma compagine molem.
Haud aliter vasto quæ cernis corpora in orbe
Corporibus cunctis arcana lege trahuntur,
Atque trahunt, ut materiæ quo copia cuique est
Major, eo valeat majores gignere motus.
Præterea hæc virtus tot nobis prodita signis
Tam magis adtenuat vires ac languet eundo,
Quam se majorem late diffundit in orbem.

Quis tamen has vires primus quis prodidit author (1),
Ponentem & fictos naturam denique vultus
Extrahit a densa victor caligine noctis?
Scilicet Angligenum quo terra superbit alumno

Mathematicis *ratio reciproca duplicata distantiarum*. *Reciproca*, quia auctis distantiis vis decrescit: *Duplicata*, quia non decrescit, quantum crescunt distantiæ, sed quantum crescunt eædem in seipsas per multiplicationem ductæ.

(1) Digressio de laudibus Newtoni.

Newtonus cæco pulsis ex orbe tenebris
Extulit hoc Tamesis claro de litore lumen.
Ille ignota diu nulli detecta virorum
Immensum volucri transcurrens æthera mente
Dædala per populos naturæ hæc fœdera pandit.
Salve, magne Heros, Anglis decus addite fastis:
Te sequor, atque pedum vestigia docta tuorum
Jam lego. Tu Lunæ cursum, terræque trahentis,
Et Sole a magno diffusas undique vires
Arte doces mira. Tu certo limite signas
Orbem, quo septem famulantia sidera magni
Ardentem volvunt se circum lampada Solis.
Jamque Cometarum per te prædicere cursus
Possumus, & varios pelagi cognoscere motus;
Queis nunc ad litus ruit unda elata, revertens
Nunc retrofluctu cedente relinquit arenam.
Tu varios pandis quos induit alma colores
Lux e flammifera procedens lampade; quosque
Transmittunt radios, & quos objecta reflectunt
Corpora, vel vario sorbent distincta nitore.
Te merito victrix circumstat Gallia, laudatque
Italiæ tellus: merito Germania cunctis
Anteferens unum studiisque ardentibus omnis
Adcurrens Europa colit, sequiturque docentem.
Salve igitur decus o sapientum gloria salve,
Naturæ ac victor magnis lætare repertis.
At nos deserti repetamus ut aspera callis,

Qua

Qua magni ratione Viri comperta patefcant
Nofcere fi cupias, facili tibi carmine prodam.
Corpora quæ primum fedes mutare quietas (1)
Incipiunt, atque acta novas petere impete partes,
Haud recti poffunt callem deflectere curfus,
Tranfverfo impellens ni vis citet extera pulfu,
Inque alias obnixa plagas abfcedere cogat.
Hinc quæ confpicimus fe ingratos volvere in orbes
Curvam odere viam, nec ni pugnantibus acta
Invita ad curvos flectuntur viribus arcus.
Adfpice quod rapido balearis turbine fundæ
Saxum agitur circum, retinentem ut linquere dextram
Perpetuo tendat, longeque per æthera rectum
Currere iter nunquam non tendens impete habenam.
Quod fi tandem unum linquas caput, ilicet orbem
Deferet exofum, ac recto petet avia curfu
Intentans mortem, adverfum feu tendat in hoftem,
Seu juvet e viridi profternere fronde volucrem.
Hoc tibi firmato, circum Titana meantes (2)

(1) Eft in corporibus determinatio perfeverandi in eo ftatu vel quietis, vel motus, in quo femel pofita funt, nifi a viribus activis ftatum illum mutare cogantur. Eam Newtonus vim infitam & paffivam, Keplerus vim inertiæ appellavit.

(2) Generalem gravitatem ex curvilineo Planetarum motu circa Solem probamus. Hoc argumentum fic exponit Bofcovichius. „ Hi Planetæ vi „ inertiæ abirent per rectas lineas, „ nifi aliqua vi perpetuo agente per„ petuo retraherentur a motu recti„ lineo ad curvilineum, quæ vim „ centrifugam cohibeat, & vices ex„ pleat fundæ rotatum lapidem re„ tinentis. Urgentur igitur Planetæ „ primarii in Solem, & fecundarii in „ Primarios, ac luna in terram vi „ quadam eos perpetuo follicitante „.

Contemplare globos: viden ut decurrat in orbes
Perpetuo cur vos, centrumque in Sole locarit
Motus quisque sui? prima hinc tibi vincla patescunt,
Cuncta quibus vires gravitatis corpora ducunt.
Nam quis non videat recta abscessura per auras
Titanem assiduis obeuntia sidera gyris,
Ni vis illa trahens balearis munia fundæ
Præstet in ignifero ducentis corpore Solis,
Astraque non gratos volventia flectat in orbes?
Scilicet hæc (quando in formam sine fine rotundam
Sese diffundens, omnem stimulatque movetque
Materiem) ad Phœbum stellas trahere usque vagantes
Certat, & in gremium valido compellere nisu.
Et ni forte alias spatia in contraria vires
Opponat prudens rerum Pater, omnia certis
Præcipiti lapsu ruerent e sedibus astra
In validas Phœbi flammas, conjunctaque in uno
Corpore inhærerent nullo dein mota rotatu.
Non secus ac terram rapidis descensibus acta
Corpora, quæ simili deorsum virtute trahuntur,
Perpetuoque petunt, validoque ad mutua nisu
Oscula deproperant, donec complexibus arctis
Jungat amor, placida ac teneat composta quiete.
At Pater Omnipotens, statis qui legibus orbem
Quæque per ætherios volvuntur corpora tractus
Temperat, arbitrioque regit, nutuque gubernat,
Oppositas astris vires insevit, iisdem

Quæ

Quæ gyris eadem ſtabili ratione retentent.
Nanque globos alius nitidos fert impetus, orbem
Uſque ſuum longe quo tendunt linquere, & oras
Per mundi vacuas recto procedere curſu.
Hinc non quem gravitas, non quem vis altera cogit
Ire queunt callem; ſed concita ſidera certis
Uſque recurrentes deſcribunt legibus orbes.

Nec jam vorticibus per cælum abrepta citatis (1)
Forte putes curvos deflecti lumina in orbes.
Nam qui ſignorum contra quam poſceret ordo
Oppoſitas quirent percurrere libera partes
Axe Cometarum venientia corpora ab alto?
Nam ſi turbineis vaga motibus aſtra feruntur,
Turbineo illa etiam motu raptentur oportet;
Coganturque ſuo tandem deflectere curſu.
Quod ſi quemque velis penetrari vorticis æſtum
Vorticibus variis, proin turbine quenque Cometam
Ire ſuo; certo ſemper qui tramite poſſent
Currere per vaſtum palantia ſidera Cælum,
Nec magnos ſine lege unquam miſcere tumultus?

 Qua-

(1) Carteſiani vortices rejiciuntur. Plurima contra hanc Hypotheſin argumenta recentiores Phyſici e Mechanica petiverunt. Nos ex ipſis Cometis illam evertimus. Cometæ enim, ut ex orbitis ab Halleyo determinatis ſatis conſtat, in omnem cæli plagam excurrunt. Profecto a vorticibus, ſi qui eſſent, cum planetis abriperentur, vel ſaltem a cepto itinere deturbarentur. Hoc demum argumento Carteſiani vortices corruerunt. Qui plura velit, adeat Boſcovichium *in diſquiſitione in univerſam Aſtronomiam*, ubi demonſtrat, Caſſini Filii, Bulfingeri, Bernoullii in vorticibus reſtituendis conatus irritos evaſiſſe.

Qualiter abrupto quum quondam turbine venti
Confligunt, Eurusque, Notusque, aterque procellis
Africus, oppositique cient imo æquora fundo,
Oceano in magno quæ se fluitantibus undis
Commisere rates Zephyris pugnantibus actæ
Diversæ varias sine lege feruntur in oras.
Scilicet impellunt quo venti cunque furentes
Nautis tendendum, in syrtes sive impetus, altos
Sive agat in scopulos, sive aggere cingat arenæ.

Quid quod, si tollas ducentes corpora vires (1),
Præscius haud statuas cur Juppiter, atque Parentis
Lumen, & adstantes in gyrum utrique cohortes
Interdum rapiant se, ac motibus exturbentur?
Quid quod ni Phæbes immensum obtemperet æquor
Viribus, haud noris qua vi maria alta tumescant,
Quave iterum ponant demissis fluctibus undas?
Nec vero Lunæ implexos cognoscere motus
Unquam contigerit, ni jussa arcana sequentem
Ac vario ductam prædiscas robore Solis,
Ut magis aut minus a Phœbeo lumine distat.

Ad-

(1) Newtoniana gravitas confirmatur tum ex perturbatione motuum Jovis, ac Saturni, eorumque Satellitum, quæ quidem fit, quotiescunque ii Planetæ sunt in conjunctione ita ad se propius adcedentes, ut mutua gravitatis actio sentiri possit: tum ex maris æstu cujus phænomena ita ex principio gravitatis accurate deducuntur, ut Daniel Bernoullius in dissertatione de maris æstu adfirmare non dubitaverit: „ Gravitatem mutuam consideratam inter terram „ Lunam, & Solem non tantum, „ posse producere omnia phænomena æstus maris, sed etiam omnino „ debere „; tum ex Lunæ Anomaliis, quæ ex eodem gravitatis principio explicantur, atque adeo fluunt.

Adde quod hanc motus legem ſervantia curſu (1)
Sidera perpetuo Titanos corpora cingunt;
Area nimirum ut quovis quæ clauditur arcu
Tramitibuſque ſimul rectis, a limite utroque
Arcus ad medium quos fingas tendere Solem,
Arcu alio clauſæ rectis ac ductibus æqua
Nunquam non conſtet, gyrans quam tempore corpus
Aequali ſignat. Porro quodcunque meando
Hanc ſervat legem corpus cingitque jacentem
In medio molem, vim, quæ petit impete centrum,
Sentit, & incurvo peragit dum tramite curſum
Adſiduo in medium trahitur conamine punctum.

His igitur doctus vires agnoſce trahentes (2),
Sidera perpetuo queis Phœbum obeuntia curſu
Tramite decedunt recto, ac flectuntur in orbem.

Hoc autem poſito fundamine, percipe porro (3)
Aethera luſtrantes motu variante Cometas
Legibus in gyrum, queis aſtra vagantia, ferri.

Principio motum libeat ſi noſſe, Cometæ (4)

 Vul-

(1) Præcipuum ejuſdem gravitatis argumentum, ex illo virium centralium theoremate peti ſolet. *Si corpus quoddam ita moveatur, in curva linea, id corpus vi in illud centrum directa urgetur.*

(2) Concludimus Planetas omnes in Solem gravitare.

(3) Aſſerimus etiam Cometas eadem gravitatis lege coerceri.

(4) Statuimus illud, quod Newtonus ipſe ſtatuit, Cometas in regione Planetarum verſari, quod ex eorum motu, & luce deduxit. Qua ratione id præſtiterint, exponit *lib.* 3. *princ. prop.* 39. *lem.* 4. Hoc veluti jacto fundamento demonſtrat „ Cometas in Sectionibus conicis umbilicos in centro Solis habentibus „ moveri, & radiis ad Solem ductis „ areas

Vultum ubi Terricolis ostendunt, quamque reflectunt
Flammifero exceptam Solis de corpore lucem,
Atque hanc,atque illum haud pigeat conferre vagantum
Astrorum motu, fuso & cum lumine, easdem
In cæli partes noſces descendere, & ipsis
Plus multo interdum ducenti adcedere Soli.
Sed quod in immensa Phœbi ditione moratur
Illius & leges opus est, & jura subire;
Proin veluti gravitas constanti lege cöercet
Sidera, quæ vasto discurrere cernimus axe,
Haud secus in cunctos vires nisumque Cometas
Exserit, intorquensque viam de tramite flectit
Directo, Patremque adigit circumdare gyro.

Quo tamen indicio, Musæ, quibus artibus olim
Naturæ hi mores patuere in luce diei,
Promite, & ingeniosa Virum comperta docete.

Qui

„ areas temporibus proportionales describere „. (Prop.40.) Sed a Newtono ipso geometrice demonstratum est, corpora omnia, quæ circa punctum aliquod sectiones conicas describunt, præter vim projectilem, urgeri, vel adtrahi vi, quæ sit in ratione reciproca duplicata distantiarum ab illo puncto. Quum ergo circa Solem in uno sectionis conicæ foco existentem Cometæ revolvantur, patet, ipsos quoque eadem lege in Solem gravitare. Audiantur doctissimi viri Thomas Le Seur, & Franciscus Jacquier in Comment. ad prop. 40. Neut. „ Quoniam Cometæ motu suo lineas „ curvas circa Solem describunt, ut „ ex observationibus constat vi aliqua „ a motu rectilineo detorquentur. „ Quoniam autem hæc vis, quæ Planetas a lineis rectis detorquet ma„ xime tendit versus Solem, utpote „ corpus cetera omnia Systematis so„ laris corpora longe superans, ea„ dem quoque vis in Cometis Solem „ maxime debet respicere. Sed vis „ adceleratrix in Planetis est in du„ plicata ratione distantiarum a Sole „ inversa. Quare eandem quoque le„ gem observare debent Cometæ „.

Qui statuit Phœbi nisu parere Cometas (1),
Adsumens numeros gravitatis, puncta meatus
Atque tria observans, tentando inquirere cepit
Omnia conspicuo loca quæ vagus axe Cometa
Lu-

(1) Plurimi intererat recte cognoscere, an eadem gravitas, quæ in Planetis est, etiam in Cometis omnibus vigeret. *Debebat* igitur *videri*, inquit Boscovichius in supp. ad *lib.4. Phil. Stay. num.155.*, *an observationes ejusmodi motibus respondenrent*. Jam vero Newtonus (*l.3. prin. prop.41. prob.21.*) illud cepit inquirere, utrum ex datis tribus observationibus tota Cometarum Trajectoria definiri potuisset, potissimum si adhiberentur theoremata, quæ locum habent, ubi orbitæ ejusmodi ab eadem gravitatis lege, a qua pendent Planetarum Ellipses, determinentur. Nam si per gravitatis theoriam ex tribus tantum observatis orbitæ locis reliquus Cometarum cursus definiri potuisset, profecto nihil esset, ex quo manifestius erueretur, Cometas in Solem gravitare. Si enim gravitatis theoria temere ad Cometas extenderetur, nunquam sane ex tribus observatis orbitæ punctis, ipsa gravitatis theoria adhibita, tota Cometarum Trajectoria exhiberi posset ac determinari. „ Sed ejusmodi perquisitio, „ (inquit Boscovichius in *not. ad* „ *lib.4. Phil. Stayan.*) erat admo„ dum ardua pro orbe elliptico, & „ fere penitus inaccessa. Facilis esset „ Ellipseos determinatio, si, præter „ focum, darentur tria puncta cur„ væ. Datis iis tantummodo Inveni„ rentur omnia reliqua. Verum per „ observationes Astronomicas non de„ finiuntur determinate ipsa Cometæ „ loca, sed tantummodo directiones „ rectarum, quæ ad ipsa tendunt. „ At illud Newtonus vidit, longe „ facilius esse rem perficere pro orbe „ Parabolico, quæ curva est admo„ dum facilior tractatu, & arcum „ Ellipseos Cometicæ a nobis obser„ vatum pro parabolico assumi posse. „ Investigavit igitur orbem paraboli„ cum, qui ita secaret rectas e tel„ lure ad eum abeuntes, ut radiis „ inde ductis ad Solem in foco posi„ tum areæ respondeant temporibus, „ quibus percurruntur, nimirum sint „ ipsis proportionales, & præterea „ magnitudinem eam habeant, quam „ requirit gravitas Cometæ compa„ rata cum Planetarum gravitate no„ bis cognita. Et ea investigatio est „ satis ardua, sed Newtonus diffi„ cultatibus omnibus superatis eo per„ vasit demum, ut per tres solas ob„ servationes orbitam parabolicam de„ finiverit, partim per attentatio„ nem, & falsæ positionis metho„ dum, partim per directas determi„ nationes „.

Luſtrare poſthac : etenim ſi talia veris
Congruerent , poſitis momentum viribus ingens
Et foret , & leges gravitatis in omnia fuſæ
Corporaque & ſpatia haud dubia ratione vigerent .
Res autem eventu viſa eſt firmata ſecundo ,
Congruere & miro ſibi protinus omnia nexu .

Tempore quo bellum tingebat ſanguine multo (1)
Danubii fluctus , lux cælo dira refulſit
Mole ſub ingenti , atque immani prædita cauda .
Quum ferus expandens flammantia brachia Solem
Scorpius exciperet , viſa eſt deſcendere in ipſum
Non ita magna quidem corpus Titanos , at aureum
Occuluit parvo poſt tempore condita vultum .
Sed quum Sol viſus Capricorni ſtare ſub aſtro ,

Lu-

(1) Newtonus itaque , adhibita gravitatis theoria , ex tribus obſervatis orbitæ punctis loca omnia pro reliquis temporibus determinavit . Id in eo Cometa præſtitit , qui ante Viennenſem obſidionem adparuit . Is an. 1680. ad Solem deſcendit , menſe Novembri , quo tempore Sol eſt in Scorpio ; tum Decembri , Januario , Februario ac Martio menſe , cauda in „ immenſum protenſa , iterum adſcendit . „ Qui quidem (ait Boſcovichius in *diſ. de Com.*) a multis pro duplici Cometa habitus , „ ubi per hanc theoriam innotuit , „ utriuſque loca ad eandem parabolam pertinuiſſe ita , ut cum tanto „ Phænomenorum diſcrimine , cum „ tanta motuum inæqualitate loca „ per calculum eruta ab obſervatis „ nunquam diſcreparent magis, quam „ ipſæ obſervationes paterentur craſſiore aliquando methodo peractæ ; „ tum vero & ipſe pro uno eodemque agnitus eſt , & theoria ipſa ex „ tanto illo conſenſu comprobata . „ Deſcripſit enim is Cometa e Terra „ viſus ſigna 9. motu maxime inæquali , & celeritate jam imminuta „. Porro , ut habet Newtonus ipſe *Princ. l.3. pag.464. edit.2.* „ Theoria , quæ „ motui tam inæquabili per majorem „ cæli partem tam probe reſpondet ; „ quæque eaſdem obſervat leges , quas „ Theoria Planetarum , & cum accuratis obſervationibus Aſtronomicis accurate congruit , non poteſt „ eſſe non vera „ .

Luſtrare ac geminis ſplendentia ſidera rivis ;
Perque vagos ferri Piſces, atque Arietis inter
Cornua devolvi, feralia lumina rurſus
Extulit, ad veris placidos ac perſtitit ortus.
At quum ſervantes alia ſub mole viderent
Terricolæ in ſpeciem motuque & lumine, primum
Quam quo viſa fuit, diverſam hanc eſſe putarunt.
Poſterior ſedenim, qua dixi lege, meatus
Intenta expenſus cura eſt, tandemque repertum
Una circuitum immani ſub imagine viſum
Continuaſſe via ſidus, curſuſque prioris
Cuncta fuiſſe loca, atque adeo ſibi conſona, ut unum,
Non geminum variumque pateſceret eſſe Cometam,
Cogenteſque ſimul Phœbi ſentiſcere vires.
Una etenim ſciſſi in forma coni ibat, iiſdem
Servans temporibus qua conſonat area legem.
Præterea inventis præpandit lumina rebus (1)

Ille

(1) Edmundus Halleyus, undique conquiſitis Aſtronomorum obſervationibus, Cometas 24. iiſdem legibus moveri oſtendit, & infinito propemodum calculo ſingulorum orbitas definivit. „ Eas, inquit Boſcovichius, „ in tabellam compegit in qua ſingularum habentur Elementa..... „ nimirum determinat planum orbitæ, determinando ejus inclinationem ad planum Eclipticæ, & nodos, in quibus ipſa orbita Eclipticam ſecat; minimam diſtantiam a „ Sole, quæ habetur in Perihelio, „ poſitionem perihelii ipſius, in quo „ eſt vertex axis Parabolæ, ac tempus, quo Cometa ad id Perihelium appulit, quibus datis cetera „ loca omnia ad datum tempus facile determinantur methodo tradita ab ipſo Halleyo. Porro illa Orbitæ Parabolicæ pars computata ad „ ſenſum congruit cum parte Orbitæ „ Ellipticæ, quæ vere deſcribitur, & „ quidem habentur methodi, quas & „ Halleyus ipſe adhibuit, transferen-

„ di

Ille ter octonos qui visos ante Cometas
Ingenti repetens cura, loca tradita quorum
Prostabant chartis, ea repperit omnia prorsus
Consentire locis, quæ de tribus ante notatis
Eruit effusæ gravitatis momina pendens.
Prodidit hinc doctis vulgata elementa tabellis;
Planitiem, curvumque orbem cujusque Cometæ,
Et qua quisque viam findat regione meantis
Telluris longe extensam, minimumque quod extat
A Phœbo spatium, quaque axis parte locetur
Transversi vertex, ac denique temporis ipsum
Momentum, propius Phœbi quo conspicit astrum.
Jam vero, gravitas traheret ni fusa per omne
Cæli iter, aureola qui fulgent luce, Cometas,
Res facile quævis gravitati haud consona quiret
Corpora ducentes actutum evertere vires.
At quum nec numero e tanto dissenserit una,
Quis dubitet, leges gravitatis in omnia mundi
Quin spatia excurrant, per quæ rapido incita motu
Im-

„ di loca a Parabola ad finitimam „ Ellipsim, ubi differentia sensibilis „ ostendit in majori distantia a Sole „ arcus adhuc perspicui sensibilem re- „ cessum Orbitæ Ellipticæ a Para- „ bolica. Porro cum adeo inter se „ connexæ sint omnium Cometarum „ orbitæ, & adeo cum planetarum „ orbitis connexæ, cum quævis etiam „ unica observatio possit dissensu suo „ totam evertere theoriam, ejusmo- „ di vero dissensus nusquam in tan- „ to numero observationum circa tot „ Cometas habitarum occurrerit .... „ inde sine ulla dubitatione erui de- „ bet, gravitatem Solarem extendi „ per omne id spatium, in quo Co- „ metæ versantur, & ejusmodi gra- „ vitate ferri Cometas ipsos in or- „ bitis, quas eadem gravitas requi- „ rit „.

Immanes peragunt nova cæli ſidera curſus?
Adde, quod ex illo quæ tempore viſa fuere (1)
Aſtra Cometarum ſummo præfulgere Olympo,
His una, ac poſitis gravitatis legibus, omnis
Fœdere dein ætas conſtanti conſona vidit.

Atque his indiciis tandem poſt ſecula longa (2)
Adſiduoque hominum ſtudio jam cauſſa retecta eſt,
Perpetuos quæ nimirum deflectat in orbes
Niſibus uſque trahens, errantia ut aſtra, Cometas.

His animadverſis, quem ſignent motibus orbem (3)
Si vacat, haud longa poteris prænoſcere cura.

Uſibus eſt variis naturæ accomoda forma (4),
Quam

(1) Idem alii mox præſtiterunt. Caillius in aſtronomicis obſervationibus Halleyanarum, & ſequentium omnium catalogum cum orbitarum elementis tradidit. Rogerius Boſcovichius, Chryſtophorus Maire, Franciſcus Jacquier, Euſtachius Zanottus, aliique clariſſimi viri deprehenderunt, nullam obſervationem e tam multis inſtitutis poſt inventam theoriam ipſi adverſatam eſſe, quod quidem caſu aliquo adcidiſſe nemo ſanus ſibi perſuadeat.

(2) Concludimus, Cometas in Solem vi gravitatis urgeri.

(3) Gradum facimus ad orbitas Cometarum.

(4) Coni, & Conicarum ſectionum notionem præmittimus. Conus deſcribitur a Boſcovichio „ figura ſolida rotunda, ex altera parte in apicem deſinens, ex altera circulari baſi inſiſtens per rectas lineas ab ea ad apicem illum ductas. At hic conus concipitur ultra ipſam baſim in infinitum productus ex altera parte, ex altera ultra verticem continuatis lateribus geminatus, & iiſdem in immenſum productus, quos etiam binos conos oppoſitos appellant... Dicitur conus rectus cum vertex mediæ baſis ad perpendiculum imminet, obliquus, cum ipſe vertex ad latus jacet „. Jam vero ſi conus ita ſecetur, ut rectio & infra verticem fiat, & baſi illi circulari ſit parallela, illa exſurget figura, quam circulum nominamus. Si obliquo ductu totus tranſverſim ſecatur conus, illis omni-

Quam prifco Patres dixerunt nomine conum :
Hunc fi mente putes intacto ita vertice fectum,
Scilicet extremo findens ut linea ab orbe
Hinc atque hinc æquo prorfus difcrimine diftet,
Primo confimilem facies nova præferet orbem.
Quod fi forte velis cunctas te ferre per oras,
Obliquo & conum ductu latera omnia circum
Dividere, ex illo quæ frons dein altera furget,
Orbis erit, ducens nempe ovi ab imagine nomen.
At fi tam obliquo conum profcindere ductu
Mens avet, oppofitum latus ut contingere nulla
Parte velis, licet immenfas tendatur in oras,
Scindere furgentem adverfo neque vertice conum;
Curva tibi exfurget, fua per veftigia flexos
Quæ nunquam redit in gyros, protenfaque longe
Ramus uti hinc atque hinc fefe dilatat eundo.
Denique fi pergas findentes vertere ductus,
Alter ut oppofito penetretur vertice conus;

Pro-

nibus lateribus rectilineis refciffis, quæ a vertice producuntur, figuram habebimus, quam Geometræ græco vocabulo Ellipfin dicunt. Quæ quidem obliqua fectio, fi deorfum inflectatur, Ellipfis ita augebitur, ut licet latitudo ejus crefcat, in immenfum tamen crefcat longitudo. Si fectio evadit ita parallela lateri oppofito, ut ne in infinitum quidem producta totum fecet, nec vero in infinitum itidem producta furfum offendat conum illum fuperiorem oppofitum, figura erit, quam Geometræ Parabolam vocant: Hæc nunquam iu fe ipfam redit, & unicum habet ramum binis cruribus in infinitum productis. Denique ulteriori fectionis converfione, prodibit forma, quam Hyperbolam appellant, cum nimirum fectio utrumque e binis conis oppofitis fecat. Hæc binos habet hiantes ramos oppofitos, quorum alter deorfum, alter furfum in infinitum protenditur, binis uterque cruribus.

Protinus hinc geminos atque hinc discurrere ramos
Conorum scissa in facie oppositaque videbis,
Et gemina, ac sese immenso longissima tractu
Oppositas nimium protendere brachia in oras.
His tibi claratis, age nunc id præ omnibus unum
Discere ne pigeat, memoriqne in pectore serva.
Corpora quæ nisu gravitatis aguntur in orbem (1),
Segminibus coni positis de quatuor unum
Percurrunt, mixtis prout viribus impelluntur.
Linea si tangens inflexi marginis orbem,
Et via, quæ ad centrum tendit, dum mutua sumunt
Oscula, ita extremis nexæ tangantur in oris,
Angulus ut surgat rectus, nascetur ab omni
Aequus parte orbis. Si vis, qua currere corpus
In-

(1) Ex gravitatis generalis principio, quam etiam ad Cometas extendi probavimus, recte illud inferimns, Cometas unam ex Conicis sectionibus describere. Demonstratum est enim a Boscovichio in diss. de de motu Corporis adtracti „ Corpora „ omnia hujusmodi gravitate prædi- „ ta, & projecta secundum directio- „ nem per centrum virium non tran- „ seuntem debere describere unam ex „ Conicis sectionibns, prout celeri- „ tas projectionis fuerit minor, æqua- „ lis, vel major respectu ejus, quam „ idem ibidem ubi projicitur, sibi „ relictum illa gravitate perpetuo „ agente, & motum perpetuo adce- „ lerante uniformiter, acquireret in „ descensu usque ad centrum, quod „ erit sectionis descriptæ focus „. Concipiatur illa velocitas, quam corpus sine ulla projectione sibi relictum in illo puncto adquireret, ex quo projicitur, si uniformiter vi ea, quam primum habuit nihil mutata, adcelerаretur. Illud quidem corpus velocitatem semper augeret, & in appulsu ad Centrum quandam determinatam velocitatem haberet. Jam vero si velocitas, qua projicitur sit minor ejusmodi velocitate, Ellipsin describet, si æqualis Parabolam, si major, Hyperbolæ ramum citeriorem. Quod si projectionis directio sit perpendicularis rectæ tendenti ad centrum virium, Ellipsis in circulum abibit.

Incipit ejectum, est illa minor, adforet orbis
Quæ puncto in medio, coëunt qua denique vires,
Aequo si celerans auctu cecidisset ab alto
Inde loco vi, quam sensit gravitatis ob ictus;
Dissecti surget species tunc altera coni,
Vel primæ adsimilis formæ, gracilive figura
Prædita & obliquo nimium longissima ductu.
At si mobilitas fuerit par illa, necesse est
Tertia signetur nunquam redeuntis imago
In gyrum formæ: sin major denique, oportet
Ultima procurrens immensas fiat in oras.

His modo firmatis, quum magno a Sole Cometæ
Usque coercentur gravitatis legibus, unam
Prosciffi e coni debent signare figuris,
Cujus nempe focum rutilus Phœbi occupet ignis.
Forsitan hic secti quænam sit denique coni (1)
Semita, summorumque hominum observata requiras.
Orbem, qui medio a puncto discrimine distat (2)
Hinc atque hinc æquo, jubeo secernere, & isti
Consimilem quemvis, æquum qui adcedat ad orbem.
Illi etenim semper liquidi per lucida cæli

Tem-

(1) Constituendum jam est, quæ coni sectio sit Cometarum orbita.

(2) Circulus, & Ellipsis ad circulum adcedens excluditur. Cometæ enim brevi tempore conspicui sunt, & diutissime latent. Quare exigua illorum orbitæ pars est Soli, & nobis proxima; omnis autem reliquus arcus longissime recedit. Jam vero si Cometæ vel circulum, vel Ellipsin ad circulum adcedentem describerent, fere semper conspicui essent, ut Planetæ, dempto tantum exiguo tempore, quo Soli vel supra vel infra ipsum conjungerentur.

Templa viderentur, velut astra vagantia, volvi,
Terricolis quæ dumtaxat tum nempe latescunt,
Quum supra Solem conecta infraque feruntur.
Atqui parva sui præbent spectacla Cometæ,
Atque recedentes immani tempore vultum
Terram indignati longe terrenaque condunt.
Ergo opus ex una ad radios demittere Solis
Parte iter, ex alia immenso discedere tractu.
Altera quapropter coni de segmine nata (1),
Quæ nimium obliquo surgit longissima ductu,
Tertia vel species, aut ultima semita restat.
At quoniam hæ geminæ protendunt maxima tractus
Brachia in immensos, in se redeunte nec unquam
Consurgunt ramo; manifesto in lumine cernis
Signari haudquaquam posse a redeunte Cometa.
Nanque coruscanti quum Solis lampade primum
Aufugeret, peniti longe spatia ultima cæli
Avius æterno lustraret tempore, frigus
Neve iterum posset tela ad flammantia Phœbi
Pellere perpetuum, tepidumque haurire vigorem.
Sed miranda docent hominum observata, Cometas (2)

E Con-

(1) Itaque hæc orbita erit vel Ellipsis excentrica & oblongata, vel parabola vel hyperbola. At parabola, & Hyperbola in infinitum recedunt, nec in se redeunt: ergo si Cometæ in iis moverentur, ne unum quidem gyrum integrum absolverent, & a Sole digressi nunquam redirent. Atqui redeunt. Ergo nec parabolam, nec hyperbolam describunt.

(2) Reditum Cometarum ostendit Cometa ille potissimum, qui passim Klairautius appellatur. Hic adparuerat an. 1531. 1607. 1682. Eundem ex Newtoniana Theoria rediturum sub finem circiter ann 1757. vel 58. astro-

Conficere & gyros, iterumque revifere Solem,
Ac prope languentem vitæ renovare calorem.
Num fallor præclara virum monumenta priorum
Adfiduufque manu verfans, animoque volutans?
Non fallor: noftri fiquidem volventibus annis
Temporis hæc ætas vidit, quod jam fore multi
Concinerant tuta Angligenæ comperta fequuti,

In-

aftronomi prænuntiabant. Primus omnium Klairautius, infinito propemodum calculo hoc adgreffus, quas in eo Cometa irregularitates producere poffet Planetarum adtractio determinavit. Quod quam difficile fuerit, nemo non videt. Primo enim definire opus fuit omnium Planetarum maffas. Deinde pofitiones omnium Planetarum relate ad hunc Cometam, & illud invenire, utrum tales effent, ut in hac revolutione deberent augere, vel retardare hujus Cometæ motum, & Trajectoriæ axem oblongare, vel decurtare. Præcipue determinare oportuit actionem Jovis & Saturni, qui fenfibiliter Cometam hunc, dum eft Aphelium verfus, adtrahere poffunt, fi eandem cœli partem teneant. Axis enim orbitæ Cometæ hujus eft circiter duodeviginti vicibus major axe Orbitæ annuæ Telluris. Quare in Aphelio a Sole diftat 35. circiter Semidiametris orbis annui. Saturnus vero diftat 10. circiter Semidiametris. Hinc quum maffa Saturni maxima fit, & fenfibilem rationem habeat ad maffam Solis, quando Cometa maxime diftat a Sole, proximus contra fit Saturno; hujus actio in Cometam valde fenfibilis effe debet: quod etiam proportionabiliter de Jove dicendum, cum prope ipfum Cometa tranfit. Jam vero poftquam vir Cl. quamproxime hæc omnia definierat, in folemni ftudiorum Inftauratione anno 1758. illud coram Academicis Parifienfibus adfirmavit, Planetarum actiones tales in ultima revolutione in hunc Cometam fuiffe, ut illius axem & tempus periodicum ad 20. circiter menfes oblongare debuerint. Quin & illud adferuit, eandem theoriam, ex qua oblongationem hanc deduxerat, omnes illas irregularitates dediffe, quæ in aliis ejufdem Cometæ revolutionibus fuerant obfervatæ. Exitus rei veritatem comprobavit. Nam menfe Martio ad perihelium redjit Cometa, & quum penultima periodus fuerit an.74. m.11. d.12., ultima fuit an.76. m.6. circiter. Hinc non folum longior fuit hæc periodus, fed proxime tempus ipfum oblongationis divinatum eft. Itaque jure optimo a Gallia fummi Viri nomen huic Cometæ adtributum eft.

Inſtaurare ſuos per priſca volumina gyros,
Phœbeiſque iterum radiis ſe ornare Cometam.
Magna tibi, Newtone, adceſſit gloria, toto
Clareſcet magis atque magis Klerautius orbe,
Et vires late fuſas per inania mundi
Nulla dies, ætas memori nulla eximet ævo.

Quæ quum ita ſeſe habeant, ſupereſt longiſſima ſecti (1)
Effigies coni, cujus duo puncta focorum
Scilicet ingenti ſe inter diſcrimine diſtent;
Atque ita deflectens poſt tempora longa Cometa
Perpetuos cæli curſus, iterumque relictos
Nota retexendo ſua per veſtigia calles
Flammiferi lucem Titanos & ora reviſat.

Hinc tibi certa patet ratio, cur æthere ſummo (2)
Conſimilem recto ſoleat præferre meatum;
Cur Phœbum propius cernens, iter illud in arcum
Flectat dimidii prope cingens lumina Solis.

Sic certis patuit ſignis & ineſſe Cometis (3)
Naturam, legeſque omnes, formamque meatus
Aſtrorum, variis quæ cæli in partibus errant.

Solis ut exortu pulſa caligine noctis (4)

 Dif-

(1) Aliis conicis ſectionibus excluſis, illud neceſſario conſequitur, Cometarum orbitam eſſe Ellipſin, cujus foci maxime a ſe invicem removeantur.

(2) Hinc patet ratio, cur arcus a Sole valde remotus maxime ad rectam lineam adcedat, arcus autem Soli proximus maxime incurvetur.

(3) Concludimus, Cometas tum in natura, tum in cauſſa motus, tum in orbitæ ratione cum Planetis convenire.

(4) Newtoniana Cometarum theoria

Diffugiunt passim tenebræ, ductusque patescunt
Cæcum iter ingressis omni de parte viarum;
Sic ubi certa novo Newtoni lumine fulsit
Per populos late doctrinæ aggesta supellex,
Lucis in ætherias Verum caput extulit auras,
Et numerum tandem tot rebus inanibus augens
Aeternum petiit latebras noctemque profundam
Olim quod certum stetit immotumque lyceis.

Hos casus, Renate, subit sententia, chartis (1)
Quam nimio mentem committis percitus æstu.
Turbineos rident orbes, queis fixa revolvi
Astra putas, passim populi, nec posse coortis
Densari maculis noscunt, velataque circum
Pertransire alios orbes sine lege meatus,
Saturnique ultra magnos sistentia fines
Titanos lucem procul adspectare Cometas.

Te

ria vulgatam, & per omnes Europæ Academias recepta, omnes aliæ hypotheses conciderunt. Illæ quidem, ut ait Boscovichius, si quid determinati attulerant, quod cum observationibus comparari posset, ab observationibus ipsis fuerunt eversæ, quod falsæ hypotheses cum veris phænomenis consentire penitus, & conspirare non possunt.

(1) Putavit Cartesius, sidera omnia inerrantia suos habere vortices non secus ac Sol ipse, qui sex Primarios Planetas in vortice suo circumagit. Jam vero ubi aliqua Stella maculis cooperta penitus extinguitur, tum censuit ipsius verticem a vorticibus proximis absorberi: Stellam autem ab ipsis vorticibus abripi: hinc ex alio in alium vorticem transferri. Quod si ad Solarem vorticem devenerit, tunc supra Saturnum ferri, & Cometam esse. Hujus sententiæ falsitas ex eo patet, quod Cometæ aliqui non modo infra Saturnum, sed etiam infra Mercurium adparuerunt.

Te quoque, præfulgens quem tollit ad æthera virtus (1)
Pugnaci clarum ingenio magnisque repertis,
Suspicimus falso veri sub imagine captum.
Nempe ais, immensis Phœbeam lampada obire
Cursibus ob spatia haud deprensum immania sidus,
Quod multi cingant, Saturnia ut astra, Jovisque,
Hinc atque hinc comites. Cernunt hi lumina Solis
Ut propius, vibrantque oculis mage vivida tela,
Protinus ardentes cælo adparere Cometas.
Illorum hinc spatia, & motus, & tempora, tantum
Nota tibi, nam ficta, doces: quin protinus ista
Adversans visum est comperta evertere cælum.

Nec tu altum, Cassine, polum conscendere suetus (2)
Abditaque ingenio penetrare arcana, Cometæ
Quos habeant olim valuisti agnoscere cursus.
Vidit tandem ætas, non hos ita volvier æquis
Orbibus, ut possint recti adparere meatus,
Quum se terricolis visendos æthere præbent.

Sic vero tandem post secula longa micante

(1) Jacobus Bernoullius hanc hypothesin proposuit. Putavit, Planetam a Saturno remotissimum circa Solem moveri: illum & nostros oculos ob distantiam effugere, & circa se suos Satellites habere: Hinc ubi aliquis ipsius Planetæ Satelles ad nos propius adcesserit, & a nobis videri, & Cometam esse. Hæc hypothesis a Cometarum phænomenis, quæ motibus ab ipso definitis adversantur, facile evertitur.

(2) Dominicus Cassinus censuit Cometas in orbibus maximis, atque adeo circularibus deferri; quorum exigua pars, ubi ad nos magis adcedunt, pro recta linea possit haberi. Docuit etiam rationem, qua ex tribus Cometæ locis reliquus adparens cursus posset definiri. Eventus rem probabat, ubi a Sole Cometæ valde remoti erant, non quum ad ipsum magis adcedebant.

Vidimus aërias, rapidis ludibria ventis,
Quæ steterant quondam vanescere in ætheris oras.
Sed quæ non, pulsis hac tempestate tenebris, (1)
Sollertique hominum cura studioque recenti
Extulerunt sese dias educta sub auras?
Quid primum nostro celebretur carmine, quidve
Postremum? Astrorumne vices, lunæque labores,
Nigrantisque notæ Phœbi, sociæque cohortes
Falciferi sidus circum læto agmine Regis (2)
Dum cingunt vani ridentes somnia Pindi,
Qui trabea & sceptro viduatum finxit ademto?
Anne Jovis famuli, & quo se ordine quisque Satelles (3)
Quave ferat ratione, caput quo tempore honestum
Terrigenis retegat, densis aut occulat umbris?
An diæ nisum lucis, quo se æthere ab alto
Erumpens medium non uno tempore callem
Trajicit, oppositos donec ferit aurea montes?
Verane multigeni ratio patefacta coloris,

Un-

(1) Digressio de laudibus nostræ ætatis.

(2) Saturnum quinque Satellites comitantur. Unum ex iis Hugenius detexit, qui primus annuli phenomena explicavit: reliquos quatuor an. 1693. Cassinus deprehendit, quem dicimus mendacem ostendisse veterem Græcorum Poetarum fabulam, qui Saturnum ajebant a Jove regno pulsum. Is enim Saturnum pluribus, quam Jovem, cinctum Satellitibus ostendit.

(3) Galileus quatuor Jovis satellites primus detexit, quos & Medicea sidera appellavit. Horum motus ipse diu contemplatus theoriam perfecisse dicitur. Sed ea post ejus obitum nusquam reperta est. Cassinus eamdem perfecit, & an. 1666. Romæ edidit tabulas Mediceorum siderum: tum anno 1668. Bononiæ Ephemerides Bononienses ex hypothesibus & calculis Jo. Dominici Cassini prodiequnt.

Unde virent herbæ, canescunt lilia, summo
Cæruleus liquor est ponto, circumlita fuco
Undique purpureo vestis rubet, atque tuenti
Præfulget cælo lux flammea matutino?
Quo se cunque ferant oculi, natura micanti
In luce occurrit. Tellurem conspicis? alto
Adtollens sese dorso qua parte tumescit,
Qua depressa jacet, patuit, qua pertrahit ad se
Partibus in variis labentia corpora lege.
Te juvat undisonos vasti maris ire per æstus?
Ecce tibi alternos magni dat noscere motus
Oceani Phœbe, & ducentes æquora vires
Temporaque & seriem docuit te sedula rerum.
Turbineis liquidi convulsas aeris oras
Motibus adtonito miraris lumine? caussam
Certam aperit diæ Rogerius ecce Mathesi
Ante alios carus, rapidosque voluminis orbes.
Explicat aerii viresque ac sedibus imis
Evulsas moles & coniferas cyparissos.
Ignea percellunt oculos spectacula miris
Visa modis? tibi jam Electrum, tibi succina gemma,
Eridano in magno quam claram nempe Sororum
Reddiderunt lacrymæ Heliadum Phaëtontis acerba
Funera plorantum, ratio quæ eventibus insit
Clarior horrificis non longa indagine pandit.
Nam quid commemorem varios traducta per usus
Instrumenta artis miræ ingeniique labores?

Hic læve exhibuit vitrum formaque triquetra (1)
Pariete in adverſo vario diſcrimine lucis,
Fila coloratæ pingens diſtincta colore
Quæque ſuo ſeptem nexos reddentia gyros.
Prodiderunt alii cryſtalla incluſa tuborum (2)
Parietibus curvis, oculis cogentia noſtris
Sidera ab immenſis propius ſuccedere campis;
Pervigil artificum ſedenim ſollertia in horum
Lævia ſuffecit munuſque locumque metalla.
Addiderunt alii magni ſpe nominis acti
Vitra novo conflata opere, ac mira arte refractus (3)
Diſſectæ abſceſſu in vario metantia lucis.
Ignotos alii docuerunt ſcindere fluctus (4)
Arte nova, atque aliam ſtellis fulgentibus Arcton (5)
Inſpicere, & priſcæ nautarum illudere curæ.
O clara inventis, o nobilis artibus ætas!
Ni mihi blandus amor, dulciſque inſania captam
In-

(1) Inſtrumentum ætate hac noſtra notiſſimum, quod Priſma appellamus.

(2) Teleſcopiorum inventum, quibus tanti Aſtronomiæ progreſſus debentur. Ea in Hollandia inventa ſub initium elapſi ſeculi, tum a Galileo, ab Hugenio, a Caſſino, ab Halleyo, aliiſque in Cælum directa: *Admovere oculis diſtantia ſidera noſtris*: ut ait Ovidius.

(3) Vitrometrum. De hoc agit Boſcovichius in opuſculo, quod inſcribitur: *De recentibus compertis pertinentibus ad perficiendam Dioptricam*.

(4) Ars Nautica poſtremis hiſce ſeculis, ait Boſcov. In *not.* 30. *in Irid. Nocet.* uſque adeo promota, inter præclariſſima Recentiorum inventa & nobiliſſimum ſane, & utiliſſimum cenſendum eſt.

(5) Aliam Arcton dicimus ſtellis conſpicuam, non quod circa Auſtralem cæleſtem polum alia ſit Urſa, ut binæ adſunt circa polum Borealem: ſed quia circa Auſtralem adſunt multo plures inſigniores Stellæ, quam circa Borealem.

Inlecebra & vana deludit imagine mentem,
Te quondam late populi volventibus annis
Sufpicient, tete ante alias mirabitur omnis
Pofteritas auctam tot laudum infignibus, atque hinc
Eximia pulchri conrepta cupidine veri
Damnofo nunquam torpebit fracta veterno.

Sed jam quæ reftant dictu minus ardua, paucis (1)
Exfequar, ire via properans, qua blanda voluptas
Abduxitque diu adliciens, tenuitque morantem.

Ergo age vergentes cur Solis ad aftra Cometæ
Oblongis verrant cæli templa aurea caudis
Expediam, ac fuprema operi faftigia ponam.

Aërium veluti partes fufum undique in omnes (2)
Tellurem circum veftit mare; fic quoque Solem
Et premit, & longe regio protenta vaporum
Circumit, & magno late fe corpore fundit.
Jam vero adfiduos quacunque e parte vapores
Quifque Cometarum emittit, quos undique fufos
Quum fpatium condum perturbat denfius, omnem

Lu-

(1) Jam ad Cometarum caudas gradum facimus.

(2) Triplex de Cometarum caudis opinio circumfertur; fcilicet eas vel effe jubar Solis per tranflucida Cometarum capita propagatum, vel oriri ex refractione luminis in progreffu a capite Cometæ in terram, vel denique effe vapores a capite Cometæ jugiter furgentes maxime ob Solis calorem, & ex gravitate Solaris atmofphæræ in partes Soli oppofitas abeuntes. Primam & fecundam opinionem Newtonus eorum effe ait, *qui nondum imbuti funt fcientia rerum opticarum*. Hinc tertiam quæ communis eft, amplectimur. Hæc enim, ait Bofcovichius: *cauffam profert, quæ & vere exiftit, & phænomenis omnibus caudarum fatisfacit*.

Luctifici obvolvunt tunc astri æqualiter orbem.
Ast ubi Phœbeo se immiscet Stella liquori,
Continuo volucres onerosior ille vapores
Pellit in oppositam partem, pulsosque nitentem
Fumantis cogit se in formam vertere caudæ.
At vario ut positu, vario hæc ita nomine gaudet. (1)
Scilicet est cauda, insequitur quum more Cometam
Flammiferum ad magni tendentem lampada Solis:
Barba, præit recta in partem quum prima meatus,
Quo loca Titani sidus vicina relinquit.
Denique cæsaries, complexibus implicat astrum
Quum circum sese fundens, cingitque corona,
Densior ob tenues ubi fumus deficit auras,
Aut ubi Phœbum inter tellus, visumque Cometam
Se rotat, aut Soli oppositam deflectit ad oram,
Telluremque inter fulget Solemque Cometa.
Forte tamen vicibus, non ullis prædita caudis (2),
Cur

(1) Cometæ nunc criniti dicuntur, nunc Barbati, nunc Caudati Criniti, quum circa nucleum vapores æque in gyrum diffunduntur. Barbati, quum vapores in eam cæli plagam, in quam Cometa tendit, protenduntur. Caudati, quum ille vaporum tractus in eam plagam, quam Cometa motu proprio deserit, extenditur.

(2) Cur Cometæ habeant caudas, quas non habent Planetæ, sic explicat Boscovichius in diss. de Cometis. „ Dum Cometa a sole recedit, magna pars Atmosphæræ hujus ex ea „ fronte, qua in eam impingit Atmosphæra Cometæ, & ab utroque „ latere insinuatur intra ipsam, immisceturque, & ad nucleum etiam „ ejus motu intestino descendit. Hæc „ delata ad Aphelia magis etiam frigescit, & addensatur. Redeunte „ Cometa, & calore sensim aucto, „ rursum expanditur, evolat, & secum rapit Cometicas particulas, „ ut aer ex aqua calefacta cum aqueis „ particulis erumpit, & ascendit. Ii „ vapores protrusi a reliqua Atmos- „ phæ-

Cur tantis careant volventia sidera quæras.
Quisque Cometarum dum magno a Sole recedit,
Ætheriæ Phœbum cingentes undique partes
Adfusis circum sidus properantibus auris,
Ducentes propter vires in corporis augmen,
Propter & incursus motum facto agmine adhærent.
Illæ autem usque magis, fugiente a Sole Cometa,
Frigore densantur, vi mitescente caloris.
Verum ubi longinquis cæli de partibus astrum
Ad loca descendit Soli vicina, calere
Paulatim incipiunt iterum, subitoque volutæ
Antiquam repetunt molem, primamqne figuram
Quin mage subtili nonnullæ corpore, sese
Uudique Phœbeæ miscent cum partibus auræ.
Sed quoniam hæc nisu gaudet majore, fernntur
Impulsæ sursum longæ sub imagine caudæ.
At vaga se circum volvunt dum sidera, in una
Sem-

„ phæra Solis graviore eo ascendunt, „ ubi in Cometam inciderunt; im„ mo etiam ultra eos limites, ma„ gis nimirum calefacti. Hinc ratio „ redditur, cur Cometæ omnes cau„ das habeant, Planeta nullus cau„ dam emittat. Planetæ moventur „ in orbibus parum admodum ablu„ dentibus a forma circulari. Qua„ re versantur semper in Atmosphæ„ ra fere æque densa, & multo mi„ norem sentiunt caloris inæqualita„ tem. Si quæ in iis particulæ adess„ sent, quæ attenuari possent eo ca„ lore, quem habent, quum habent „ maximum, ultra tenuitatem So„ laris Atmosphæræ ipsis circumfusæ, „ eæ omnes jam ab initio evolassent. „ Nunc in quodam veluti æquilibrio „ perstant omnia. Secus in Come„ tis e tenuissima Atmosphæræ par„ te, & frigidissima ad densiorem „ descendentibus & calidiorem; quæ „ quidem licet calidior, adhuc ta„ men pressa pondere superincum„ bentis Atmosphæræ est multo den„ sior „.

Semper Phœbei perſtant regione liquoris.
Hinc exhalantes in opaco corpore quondam
Si fuerunt partes, a primo tempore cunctas
Fudiſſent, effœta iterum nec fundere quirent:
Hinc opus haud ullis diſcurrant prædita caudis.
Sed quinam longis tractus nigrantior ire (1)
Adſpicitur caudis? Projectam corpore ab ipſo
Non hunc eſſe putes edico ſideris umbram.
Nanque age, tam longæ non hæc ſub imagine formæ
Protendi poſſet, molemque amitteret uſque
A ſpatio, puncto donec finiret in imo.
Præterea fracti vis luminis atque reflexi
Omnes impediens umbras diſpellat oportet.
Adde quod interdum tractu non ſimplice cauda
Diſtincta adparet, medio neque ſemper in axe
Ille oritur, jacta ſicuti contingeret umbra.
Novi equidem, varia nuper qui parte locorum (2)
Quaque die poſitus mutantem currere ſulcum,
Suſpexitque duos parvo poſt tempore tractus,
Mox quinos Phœbo admota nigreſcere cauda.

Il-

(1) Interdum ſulci, vel tractus quidam nigrantes in caudis adparuerunt. Sunt, qui illos umbræ nuclei adtribuant. Nos hanc ſententiam refellimus. Nam & umbra nuclei, ſi qua eſt, non poteſt eſſe tam longa, quam longi ii ſulci deprehenduntur; & eadem, deſinere in cuſpidem deberet, quod in illis ſulcis non contingit; & nobis ob magnam luminis copiam non adpareret. Adcedit, quod non unicum tantum, ſed plures aliquando in eodem Cometa tractus dignoſcimus.

(2) Boſcovichius teſtatur in diſſ. de Com. ſe plures vidiſſe ſulcos in Cometa anni 1743. & 1744. Primo quidem unicum, ſed quotidie mutantem poſitionem ſuam, tum duos, deinde quinos, ubi cauda maxime prope periheljum excrevit.

Illos crediderim fumantes ergo vapores ; (1)
Qui neque conceptam valeant emittere lucem ,
Nec radiis , parte ex ali a quos cauda repellit ,
Permittant aditum craſſi , proin lumine vinci
Ha ud reliquo poſſe , ac circum velamine condi.
Non ſecus ac quondam cecidit quum forte favilla
Neglecta in ſtipulas , quæ ſenſim ut crevit eundo
Pinguia concipiens diverſis pabula ab oris
Involüit Silvas , lateque incendia miſcet :
Interea piceo ſurgentes cortice ſumi
Flammam inter lucemque nigro ſe turbine tollunt ,
Et fuſco nitidum conſpergunt aëra tractu .
Cur tamen oppoſita Phoebi de parte Cometas (2)
Ferre coruſcantes tractus caudamque tuemur ,
Tutemet e dictis facile deducere quibis .
Nam gravior veluti terram qui comprimit aer ,
In centrum vi majori quia nititur ire ,
Turbinibus fumum ſuper æthera tollit acutis ;
Sic etiam auricomum quæ circum didita Solem
Aura premit , quoniam validis mage viribus imas
Tendit adire plagas , emiſſam ex orbe Cometæ

Ma-

(1) Nos cum Boſcovichio putamus eoſdem tractus eſſe partem ipſius Caudæ nigricantiorem , ineptam ad radios ſuos reflectendos , & intercipientem radios reflexos a particulis poſt ſe poſitis ; ſitam prope anteriorem caudæ ſuperficiem nobis obverſam , & exhalatam fortaſſe a craſſioribus , & pinguioribus nuclei partibus.

(2) Cometarum caudæ ſemper ſunt in partibus a Sole averſis . Quemadmodum enim terreſtris Atmoſphæra vapores elevat , & fumos ad partes centro terræ oppoſitas ſurſum protrudit ; Ita Solis atmoſphæra elevans fumos , exhalationes illas protrudere debet ad partes averſas a Sole , in quem Cometa gravitat .

Materiem ſurſum pellens protrudat oportet.
Quare autem Soli adcedens longiſſima ſurgat (1)
Cauda minax, mentem paucis adverte docebo.
Quo molem propius phœbeam reſpicit aſtrum,
Hoc etiam magis ardentem ſentire calorem
Eſt opus, ac plures fumando emittere partes.
Ergo ibi quum Solis multo ſit denſior aura,
Longior hinc etiam comitatur cauda Cometam.
Incipit at quando longinquas ætheris oras
Curſibus adpetere & ſpatia ulteriora Cometa,
Decreſcit calor, & Titanos corpora circum
Fuſæ rareſcunt auræ; minus effluet ergo
Materiæ, ac brevior prodibit ſidere cauda.
Quod ſi mireris, cur hæc deflectat in illas (2)
Obliquo partes motu, quas deſerit aſtrum,
Hæc tibi cauſſa ſubeſt. Projecti a ſidere fumi,
Dum rectà ſaliunt, impendent deſuper illi
Nempe loco, primum unde ſuum cepere volatum.
Sidus at intereà dum magno volvitur orbe
Anteriora petens alias pertranſit in oras.

Hinc

(1) Caudæ eo majores, & longiores videntur, quo magis Cometæ ad Perihelium adcedunt. Tunc enim & augetur calor, que vapores, & fumi excitantur, & augetur denſitas Solaris Atmosphæræ, quæ illos adtollit.

(2) Caudæ ſemper in eas partes declinant, quas Cometæ relinquunt. Si Cometa immotus ſtaret, dum exhalationes adtolluntur, hæ in columnam quandam rectam Solis centro oppoſitam componerentur. At quum Cometa circa Solem moveatur, columna illa inclinata adparebit, & dirigetur a loco, quem Cometa occupat, ad locum qui verticaliter imminet illi puncto, in quo erat Cometa, dum extrema caudæ pars ex eo egreſſa eſt. Id allato exemplo fumi clarius explicatur.

Hinc sua convertunt emissi terga vapores
In loca, purpurea lustrat quæ luce Cometa.
Adspice odoratis fumantem thuris acerram
Particulis, nubem ut celsa ad laquearia fundat
Surgentem recta, donec immobilis hæret
Fixa solo: verum si quis circum egerit illam
Obliquans, retro fumi se candida nubes
Protinus effundit, desertam ac vergit ad oram.
Hinc tibi tranversam haud fallat sententia mentem;(1)
Scilicet horrifico vulsos a sidere fumos
Phœbeis radiis circum impellentibus, oram
Solis ad oppositam transferri; nanque Cometæ
Haud deflexa foret post tergum cauda, nec alto
Vertice curvata, ut docui, sursumque volarent
Particulæ abductæ motu celerante, cacumen
Altius atque foret caudæ; decresceret illo

Non

(1) Relatis a Newtono opinionibus addimus eam, quam Cl. Mairanius in eximio de Aurora Boreali tractatu exposuit. Is censuit, Cometarum caudas oriri ab impulsu radiorum Solis a particulis Atmosphæræ Cometicæ, quas ii avulsas secum abripiant. Hanc sententiam refellimus. Si enim ex hoc impulsu caudæ orirerentur, haberent curvaturam prorsus oppositam, nam novo radiorum impulsu, vaporum ascensus deberet esse adceleratus; gravitas enim, quæ ascensui obstat, in recessu a nucleo multo magis decrescit, quam radiorum propellentium intensitas: a motu autem adcelerato oriri deberet curvatura illi opposita, quam observationibus conformem e motu retardato eruimus. Deinde vis luminis nequit hunc effectum producere. Sane nostri fumi in libero aere a radiis Solis percussi non abripiuntur ne in latus quidem motu horizontali in ortu Solis: multo minus abripi possunt Cometæ vapores prope nucleum, & contra gravitatem, qua in nucleum feruntur, in partes Soli contrarias protrudi. Denique hujusmodi impulsus caudas etiam in Planetis gigneret: nam Solis lux æque illorum Atmosphæras impellit.

Non tam quippe loco vis luminis abripientis,
Quam contra officiens gravitas, retroque repellens.
Quid quod tam tenui distingui semina mole
Novimus ætheriæ lucis, res impete nullo
Quamlibet exiguas ut nullo & concitet ictu?
Adspice, quum croceis Sol matutinus ab undis
Surgit, ut in nostro volitantes aere fumi
Percussi a radiis recto se tramite tollant.
Non illi a jactis phœbeo e corpore telis
Impulsusve queunt ullos sentire, nec ullum
Excipiunt motum, sensu quem noscere possis.
Ergo nec valeat parili ratione vapores
Astra Cometarum cingentes incita secum
Abripere ac Soli oppositas lux cogere in oras.
Denique si motum quiret vis luminis istum
Gignere, nec Musæ, nec carminis author Apollo
Prodiderint unquam, cur non errantia & astra
Consimiles ducant caudas, quum Sole profusum
Lumen & illorum valeat iactare vapores,
Atque per ætherias mundi distendere partes,
Quas & conspicuos cauda majore Cometas
Trajicere adspicimus, prælongo ac verrere tractu.

Atque utinam nullus quovis post tempore fiat (1)
Sic terræ quondam vicinus forte Cometa,

Pars

(1) Illorum sententia innuitur, qui putant ex Cometarum prope terram transitu fieri posse, ut aliqua caudæ pars intra Atmosphæram nostram insinuata multas nobis calamitates adferat, qui tamen illud etiam fieri posse censent, ut multa hinc nobis commoda proficiscantur.

Pars ut fumantis, quo cingimur, aëra caudæ
Peſtifero invadens contactu noxia lædat.
Nam licet hæc ſuccis quiret vitalibus auras
Replere, ac longe mortis differre furorem,
Attamen & peſtemque feram, atque immittere cladem
Luctificam potis eſt, & agros vaſtare feraces.
Hinc neque defuerunt, quibus hæc ſententia menti: (1)
Diluvium vaſtam demergens undique terram
Lethiferum duxiſſe ortum e propiore Cometa,
Quem, dum ſe terræ gyrans prope volveret orbem,
Abreptam memorant caudæ liquiſſe cadentis,
Dum fugeret, partem, quæ ſeſe protinus atras
Verteret in pluvias, immenſumque agmen aquarum;
Proin late terram texiſſe ruentibus undis.

Tu tamen inſtructa prudens hæc mente repellas
Somnia, quæ incautis potuere inducere fraudem.
Nam quum trans magnam videantur ſidera caudam
Vel parva, hæc valde tenui ſit prædita oportet
Materia, tantos quæ nunquam gignere motus
Poſſit, & ingentes ſeſe convertere in undas.
Hinc ſapiens venerare Deum; nam quidquid ubique
Novimus eſſe mali, jure ultrix numinis ira
Offenſi valuit meritis immittere terris.

(1) Eorum opinio refellitur, qui Noemiticum diluvium a tranſitu caudæ Cometæ cujuſdam prope terram repetendum putaverunt. Hanc penitus evertit ſumma materiæ caudas efformantis tenuitas, per quam ſine ulla ſenſibili refractione inerrantia ſidera adparent. Præterea e ſacris litteris novimus longe alio modo id adcidiſſe.

Hactenus auricomis quæ ſit natura Cometis, (1)
Quæ caudæ ratio cecini, præclara ſequutus
Inventa Angligenæ, queis jam patuere Cometæ
Sidera, & antiqui primœva ab origine mundi
Partibus e ſolidis compacta, & prædita caudis,
Ut diſtent aliis hoc nomine ſcilicet aſtris.
Quanquam etiam haud dubitem, quin hoc ſapientis Phœbi
Muneris addiderit tantum decoriſque Cometis.
Nam fertur quondam Solis quum cingeret aſtrum
Forte Cometarum quidam, quem plurima pone
Cauda ſequebatur, ſplendorque ſimillimus auro
Ornabat circum, ſocios dum rite Planetas

Ceu

(1) Quæ hactenus dicta ſunt, illud manifeſto evincunt, Cometas omnes cum Planetis convenire; quanquam etiam in multis diſcrepant. „ Diſcrepant autem in eo, inquit „ Boſcovichius in diſſ. de Cometis, „ quod Planetæ deſcribunt orbitas „ Ellipticas parum abludentes a for„ma circulari, at Cometæ feruntur in „ orbitis plurimum oblongatis, qua„rum arcus Soli, & nobis proxi„mus nihil, aut fere nihil ad ſen„ſum differt ab arcu Parabolæ ... Dif„ferunt etiam in eo, quod Planetæ „ gyrant in planis exiguo angulo ad ſe „ invicem inclinatis; unde fit, ut a no„bis ſub eodem Zodiaco, nec nimis la„to videantur; Cometæ in omnes Cæli „ plagas liberime excurrant: Plane„tæ omnes moveantur motu directo „ in eamdem plagam, in quam Sol „ circa proprium axem convertitur, „ & Atmoſphæram ſuam ſecum ra„pit, in qua ipſi ſemper & omnes „ innatant; Cometæ alii directo, „ alii retrogrado curſu feruntur in „ plagas oppoſitas: Planetæ exigua, „ & vix, aut ne vix quidem, nobis „ ſenſibili Atmoſphæra cingantur, „ nec caudas habeant ullas; Come„tæ & immenſis cingantur Atmoſ„pheris, & longiſſimas caudas emit„tant „. Hinc ea ſidera Cometæ vocantur a voce Græca Κόμη, quia ſcilicet ſplendida quadam coma ornari videntur; eaque ducti ratione, ut ait Cicero *lib. 2. de Nat. Deor. Cap. 5.* latini Cometas appellabant *Stellas Cincinnatas*.

Ceu Solis famulosque coli, terrasque per omnes
Nomen habere videt clara de stirpe Deorum
Se contra nebula e vili, proh dedecus! ortum
Per populos late tanto jam tempore ferri,
Impatiensque moræ, stimulisque impulsus acerbis
Talibus adgressus Phœbum, & sic ore loquutus.

Nunquam erit, ut nostræ noscatur gloria gentis
O Genitor, verique astris, quos ducimus, ortus?
Nec me, neve meos famulorum e stirpe sequentum
Jussa tua ac vires nebulis telluris opacæ
Cessabunt homines variisque adscribere fumis,
Credere & irati portendere signa Tonantis?
Nec te nec nostri miseret? nunquamne refelli
Isthæc probra dabis, tantumque hoc dedecus, ortus
Ac tam degeneres nullis extinguier annis?
Ah! potius rutilum tollas ex ore nitorem,
Et circum offusa mœstos caligine vultus
Conde, precor, nitidumque comis modo detrahe sertum,
Tædia tanta tuæ si te cepere cohortis.
At non circuitu qui te breviore Planetæ
Circumeunt detracta dolent sibi debita dona.
Cernis ut ætherios divino nomine ovantes
Percurrant campos, primaque ab origine sese
Omnibus ostentent populis, genus atque Deorum
Clarisonum mundi super ardua mœnia tollant?
Quo tamen hæc cultu, quove anteferenda decore
Nobis astra putas? Jugi famulantia motu

Iſta tibi parent : penitis de partibus axis
Et nos immenſi per longa volumina curſus
Imperii legeſque tui ac tua jura ſubimus .
Olli in veſte nitent aurata : plurimus & nos
Conſpicuos cælo reddit color, atque micantes
Purpurea late populis dat luce videndos.
Quid referam quæ ſerta comis nitidiſſima fulgent,
Et quas inſueto ſpectandas lumine caudas
Protrahimus generis manifeſtum inſigne verendi ?
Aſt illi proles Divûm ſpectabilis : eſto:
Te quondam ſupero de limine deturbantes
Imperiis egere ſuis armenta gregeſque
Proh ſcelus ! Amphryſi paviſſe ad fluminis undas.
Heic Pater, ætherios veſtit qui lumine tractus
Purpureo, undiſonaſque oras, terraſque jacentes,
Incipit, ac mœſtum verbis affatur amicis.
Deſine ſollicitos tandem profundere queſtus,
Nec te tam longæ ſtimulis ardentibus actum
Exagitent iræ : tibi jam ſociæque cohorti
Expectata dies venit, qua nempe pateſcat
Et genus antiqua deductum ab origine, & altum
Cuilibet e genere addatur per ſecula nomen.
Nam, (tibi fabor enim, nec te dolor anxius ægrum
Excruciet) clarum ingenio, clarumque repertis,
Quem domina Oceani jam ſuſcipit inſula, & ipſe
Excepi fovique virum, cui nempe tuorum
Atque tuos ortus, decus & memorabile pandam.

Hic

Hic te inter vasti circumvaga sidera mundi ;
Haud mora , constituet , viresque audire trahentes
Perpetuum peragentem orbem , Patrisque vocantis
Regna iterum , cupidos iterumque revisere vultus .
Vindice sub tanto multa hinc te turba Sophorum
Noscendi studio pulchraque cupidine capta
Præpetis ingenii nisu reditusque viasque
Tempora dinumerans felici indagine pandet ,
Æternumque dabit tibi ferre in secula nomen ,
Quo mage clarescas toto Klerautius orbe .
Hoc decus adcedet sociis , devota Mathesi
Pectora quum stato reditus mox tempore figent ,
Consona temporibus reditusque eventa probabunt .
Nulla Cometarum æquabunt dein sidera honorem ,
Aurea non venus , aut Mars , aut Cyllenius ignis ,
Falciverive senis lumen , nec Juppiter , et si
Hunc veteres Regemque hominum coluere Deumque .

Dixerat , & radiis actutum e millibus unum
Illorum e numero selegit , quos Pater ipse
Luminis humanis immittit semina rerum
Mentibus , occulti si forte latentia quondam
Cæli arcana velit , tectasque recludere caussas :
Atque diu ignoti naturam ibi sideris aurea
Inscripsitque nota , ac liquidas projecit in auras .
Dum volat , adtonitæ similis quid luminis id sit
Discupit Uranie disquirens noscere caussas

Ille novo ſedenim fulgore coruſcus inanem

Aëra diffindens telluris ad ima penetrat,

Newtonumque petit, magnæ ac penetralia mentis

Pervadens clara dedit olli in luce videnda

Quæ cunctis latuere olim, nunc cognita demum

Vera Cometarum patuere exordia terris.

ELE-

ELEGIARUM MONOBIBLOS

ELEGIA I.

DE PHYSICIS.

SEcula qui tantum memorans incana Sophorum
 Quidquid doctrinæ protulit ex adytis
Speusippusque senex, & Zenon, & Menedemus,
 Atque Stagirites, dein alii, atque alii,
Plurima qui rosis mandarunt scripta libellis,
 Et probat, atque avidis excipit auriculis;
Et contra melior dias quod lucis in auras
 Ætas eduxit de meliore nota.
Insistens Veterum male tutum evertere regnum
 Despuit, & fœno vilius esse putat:
Ille vetustatem culpat vesanus, & expers,
 Dum commenta Patrum abnormia commemorat.
Ipsi etiam quæ indicta velint, caligine & atra
 Mersa, iterum campis aurea ab Elysiis
Si modo Atlantiadæ virga educantur, & illam,
 Illam ipsam cupida combibere aure queant
Almæ doctrinam Sophiæ, quæ stirpitus omne

Obtrivit ſenium, ſordidam & inluviem:
Idem noſtra odit vitaï commoda, & acri
Tabeſcit fœde pallidus invidia;
Quin & naturam nihili facit omniparentem,
Quam velit effœtam, ſquallidam, & horridulam;
Inque ſua numquam clare ſplendeſcere forma,
Os nunquam & fictum ponere, terrigenis
Ab cœcis illi male fictum, ſcilicet ipſam
Quo non ſupremus condidit ore ſator,
Omnia de nihilo quum gigneret. Atqui ego certe
Haud ita te ingrato lumine contuear
Alma parens natura, hominum Divumque voluptas;
Ornata o pulchro & multiplici & vario
Fœdere, qua te cunque aperis, rerum omnigenarum!
Vos ſequar o priſcis nixa fides proavis
Quos temere, haud ſtimulis agit; at cura experiundi
Sollers, at præſtans & labor atque ſagax
Ingenium penitus ſenſis puerilibus expers
In ſecreta ſolo nullius ante adyta
Trita tulit naturæ, omni quæ ex parte retecta
Tam manifeſta patet, volvier ut tenebris
Haudquaquam poſſit circum fugientibus annis.
Nam rerum quis primordia concelebret, (1)

Un-

(1) Omnium noviſſimam de corporum principiis ſententiam exponimus, quam Rogerius Boſcovichius ſummus Geometra, idemque Philoſophus præſtantiſſimus excogitavit, ac declaravit in *Theoria Philoſophiæ naturalis redacta ad unicam legem virium in natura exiſtentium*. Hanc doctiſſimus author Vindobonæ ſemel, atque iterum editam, ſummaque lit-
te-

Unde suos capiunt ortus, augentur, aluntur?
Hæc, Rogere, doces, o decus Illyriæ,
O quem Ister, Tamesisque probat, Rhodanusque, Athesisque,
Plurimus & magnis fluctibus Eridanus,
Queis flavus pulchro de flumine responsare
Auditur Tiberis murmure suaviloquo.
Jure probant te, Magne: tuo nam lumine postquam
Cessere offusis mentibus ingenitæ
Errorum tenebræ, quavis spoliata figura,
Mole & vel minima scire elementa licet (1)
Materiæ exigua, atque inter sese obsita inani,
Hinc atque hinc certis viribus apta suo (2)
Limite inhaerere & pellenti, ac usque trahenti:
Corporum & hinc extare omnimodas species,

Quas

teratorum hominum adprobatione exceptam paucis ab hinc annis Venetiis tertio edidit.

(1) Prima materiæ elementa putat esse puncta prorsus indivisibilia, inextensa, & homogenea, quæ in immenso vacuo ita dispersa sint, ut duo quævis a se invicem distent per aliquod intervallum, quod indefinite augeri quidem potest, & minui, sedsine ipsorum punctorum compenetratione penitus evanescere nequit.

(2) Puncta hæc sunt mutuis quibusdam viribus prædita, quibus se pro diversis distantiis modo ad adcessum, modo ad recessum determinent. Lex autem virium est hujusmodi, ut in minimis distantiis sint repulsivæ, atque eo majores in infinitum, quo distantiæ ipsæ in infinitum minuuntur, ita ut pares sint extinguendæ cuivis velocitati, qua punctum alterum ad alterum possit adcedere. Distantiis vero auctis minuantur ita, ut in quadam distantia mutentur in adtractivas, primo quidem crescentes, deinde decrescentes, evanescentes, transeuntes iterum in adtractivas, atque hoc per vices in distantiis plurimis, sed adhuc insensibilibus, donec, ubi ad sensibiles distantias ventum sit, incipiant esse perpetuo adtractivæ, & ad sensum quadratis distantiarum reciproce proportionales.

Quas & frugiferens tellus, quas & mare gignit
  Squamigerum, vis & flammea, & aëria,
Dissimiles tulerint positus ut principiorum,
  Sic illas va rio lœdere dissimiles.
At quam tu cupidas non longa indagine mentes
  Pertrahis huc hominum! Juppiter, ut faciles
Excipimus magni certissima signa reperti!
  Nanque ubi non uno tempore concipimus (1)
Mente animoque ullum corpus vi mobilitatis
  In partes actum quaslibet abripier,
Quin medias quanvis minimas pertranseat oras,
  Paulatim ac vires sumere, perque gradus
Paulatim sumptas amittere; protinus & vim (2)
  Novimus in quovis corpore inesse, trahat
Quæ modo particulas disjectas materiaï,
  Et modo pertractas trudat in oppositam

Ni-

(1) Præcipuum, quo utitur, fundamentum ad vires hujusmodi adserendas est *Continuitatis lex*, quam Leibnitius protulit, & contra Cartesianas motus leges adhibuit. Hæc lex in eo posita est, ut quantitas quævis, quæ continuo aliquo tempore durat, non possit ab una magnitudine ad aliam per saltum transire. Quam quidem legem, non ex *rationis sufficientis principio* probat, ut Leibnitius; sed primo quidem argumento methaphysico in eo posito, quod si aliquando saltus daretur, eodem temporis momento binæ magnitudines haberentur. Deinde amplissima inductione ab universa Physica, & Geometria petita.

(2) Hinc autem sponte fluunt, quæ de lege virium superius dicta sunt. Nam, ut lex Continuitatis servetur, demonstrat Cl. Author, in minimis distantiis vires repulsivas esse debere, non adtractivas, & curvam, qua virium lex exprimitur, debere arcum origini abscissarum proximum ejusmodi Asymptoticum habere, ut per aream infinitam cuicumque velocitati extinguendæ par esse possit, ne si quod velocitatum discrimen supersit, in contactu ipso per saltum immutetur.

Nifibus oppofitis partem obluctanfque repellat.
  Diffita quo, nulla & prædita mole patent (1)
Rerum elementa, liquet queis corpora cuncta coire:
  Non mi linguæ centum oraque fufficiant, (2)
Non & ferrea vox cupienti dicere, quantum
  Fulferit hinc lumen rebus, & utilitas
Largifluus veluti rivus dein fluxerit, omnis
  Omnibus unde ordo certior adfuerit
Et ratio & fpecies, & jam natura videndam
  Se daret ufque tuis clara voluminibus
Vultu, quem fruftra excipiant fannifque, cachinnifque,
  Atque velint turpi dedecorare nota
Livor & horrifoni certamina rauca lycei.
  Quis non perpetuo carmine commemoret (3)
Æternas motus leges, queis cuncta neceffum eft
  Corpora parere, aut concita limitibus
Procedant rectis, aut obliquantia callem
  Incepto flectant tramite, pro varia

Qua-

(1) Determinata virium lege, illud confequitur prima materiæ elementa fimplicia omnino, & inextenfa effe debere. Nam eadem vis repulfiva, quæ agit unum inter corpus & alterum, unam inter, & alteram materiæ partem, debet etiam unam inter, & alteram particulam unius ejufdemque partis neceffario agere. Quare quum omnes partis cujusque particulæ a fe invicem recedere debeant, materiæ elementa fimplicia erunt & inextenfa. Ipforum homogeneitatem naturæ fimplicitas, fimilitudo virium, & analyfis chymica fatis evincunt.

(2) Mirum fane quanta ex hac Theoria in univerfam Phyficam utilitas emanarit. Hinc enim omnes omnium corporum proprietates, quas fenfibiles vocant, neceffario fluunt; eaque ex diverfa mechanicarum adfectionum congerie, quæ ex diverfa punctorum pofitione, ac profluentibus viribus pendent, proficifcuntur.

(3) Gradum facimus ad motus leges, quas ex inertia materiæ, quam primus agnovit Keplerus, recte Newtonus deduxit.

Quacunque aut varii impulſus ratione ferantur
  Acta modo ? Nam vis indita corporibus
Ut patuit , qua poſſe videntur inertia dici ,
  Angligena edocuit , corpora cuncta ſuum (1)
Nempe ſtatum , in quo ſunt , vi nulla impulſa , tueri ;
  Atque hoc ſi propria ſede quieſcat iners
Uſque quieſcere , & illud ſi quà viribus actum
  Incipiat liquidas currere velle vias
Uſque moveri , & eodem lapsùs ire tenore ,
  Atque viæ , vis forte extera ni adveniat ;
Quæ quanto eſt majorve minorve , magiſve minuſve (2)
  Invertit motum corporis , inque aliam
Sic partem impellit , recto ut procedere calle
  Debeat , a recta cogat abire via
Ni nova vis alio torquens conamine corpus .
  Qui ſtatus at conſtat corporis alterius (3)

Cla-

(1) Prima eſt : *Corpus omne perſeverat in ſtatu ſuo quieſcendi , vel movendi uniformiter in directum , niſi quatenus a viribus impreſſis cogatur ſtatum illum mutare .* Nos cum Eulero cenſemus , hanc legem per rationes *a priori* ductas demonſtrari non poſſe . Eam tamen cum Boſcovichio veram putamus ex eo, quod , quum ad corporum tam cæleſtium , quam terreſtrium motus ſynthetice definiendos transfertur , ad concluſiones inter ſe , & cum phænomenis conſentientes deducat .

(2) Altera eſt : *Mutatio motus eſt ſemper proportionalis vi motrici impreſſæ , & fit ſemper ſecundum lineam rectam , ſecundum quam vis illa imprimitur .* Quum enim agentium neceſſariorum effectus ſint ſemper ſuis cauſis proportionales , neceſſe eſt, ut agens neceſſarium duplam habens vim , duplum gignat effectum, triplam habens vim , triplum gignat effectum. Deinde ſicuti corpus motum ſibi dare nequit , ita neque directionem .

(3) Tertia eſt : *Actioni eſt ſemper æqualis & contraria reactio .* Quum multa hanc legem plane oſtendere videntur , tum nihil præclarius , quam

col-

Claruit oppositis tantum mutarier oris
  Unius quantum vertitur, atque agere
Corpora, agique inter se vi æquali, oppositaque.
  Queis animadversis, noscere posteritas
Arcana evaluit motus magis abdita; nanque
  Impulsus, lapsus, nomina certa, fugas
Expedit, ac revocat sua quæque ad jura; in eodem
  Quid conspirantes corpore progenerent
Discernit vires; quid quæ in contraria tendunt,
  Cedere quæ a medio, quæ medium adpetere (1)
Usque obnituntur; Spatia & dimensa locorum
  Comparat invicto cuncta notans studio.
Quis te jam tacitum, Tyrrhenæ gloria gentis, (2)
  Linquat, Tyrrheni gloria & imperii,
O Pater! o princeps lustrantis & experientis
  Omnia doctrinæ! Vindice te gravitas,
Impete qua vasto rupes evulsaque saxa
  Montis ab aërii vertice præcipitant,
Et devexa maris depressum flumina in æquor
  Undique se volvunt; qua sine perpetuo

Cor-

collisio corporum demonstrat, cujus leges ex hoc principio deductas Vallisius, Wrennus, & Hugenins eodem tempore primi invenerunt.

(1) Nomine medii centrum intellige: hoc enim vocabulo centrum a Lucretio appellatur.

(2) Ad gravitatem terrestrium corporum delabimur, cujus effectus commemoramus. Licet autem terrestris gravitas cognita semper fuerit, ipsius tamen leges Veteres ignorabant, quas in adcelerandis, vel retardandis motibus servare deprehendimus. Quas quum primum Cl. Galileus detexerit; eum jure Patrem novæ doctrinæ appellamus. Ipse enim Mechanicæ, quæ de motu corporum agit, fundamenta jecit.

Corpora cuncta forent turbataque disque sipata ;
Totaque per vacuas terra soluta plagas ;
Hæc inquam, gravitas mage pulchrum excrevit in auctum.
Nam licet humanis sensibus hæc fuerit
Nunquam non subjecta, suas non prodidit orbi
Ante tamen leges, pondera queis valido
Propellit nisu, tua quam effulsere reperta.
Tu primum naturæ ardua regna adiens
Præscribis numerum labentibus æthere ab alto
Corporibus: tu qua lege, quibusque doces
Et spatii, & motus, & temporis incrementis
Cuncta ruant, vacuis libera seu spatiis,
Seu declinatæ descendant æquore molis.
Qnin majora avido late oculo inspiciens
Constantique parique notas vi & continuata
Illam agere in quovis corpore, pervigiles
Quatenus id valeant prope terram ostendere sensus.
Inde potes curvos, missile queis properat
Per vacuas projectum oras, signare meatus,
Atque docere usus Martis ad igniferi
Aere e tormenti nova mittere fulmina belli,
Et subita adversos sternere clade viros.
Quid modulos labentis aquæ? pendentia filo
Corpora quid tenui persequar, adsiduo
Quæ motu curvos & eunt redeuntque per arcus?

Hæc

Hæc tu dum nisu præpetis ingenii (1)
Extundens aliis post te claranda relinquis,
Mota novis late vis animi studiis
Excoluitque novas magis artes, exque polivit,
Adque usus aptans transtulit egregios.
Proin fuit e Batavis effulgens inclutus oris, (2)
Quem certatim omnis lumine posteritas
Suspicit adtonito, qui tempora metiretur
Certius, ac Titan, temporis ipse licet
Seclorumque pater lucesque, annosque reducat.
Nec facile inde minus dein reperire fuit, (3)
Haud

(1) Quo ea Physicæ pars provecta sit, satis patebit percurrenti vel Hermanni Phoronomiam, vel Euleri Mechanicam, vel Neutoni principia Philosophiæ naturalis, vel præclara tot Academiarum publica monumenta, quæ publici juris fieri quotidie videmus. Quantam vero utilitatem ea ipsa pepererit, norunt illi, qui horologiorum æqualitatem, qui artem Balisticam, qui plurimos alios Mechanicæ usus perpendant.

(2) Inter eos, qui Galilei inventa inlustrarunt, & auxerunt, Christianus Hugenius Batavus maximam sibi laudem comparavit. Nam totam pendulorum theoriam mirum in modum excoluit, ac horologiis pendulorum ope ad æqualitatem redactis, ad humanæ vitæ usus traduxit.

(3) De inæqualitate gravitatis in diversis terræ locis heic agimus. Richerus Christianissimi Regis jussu anno 1672. in Cayennam insulam sub zona torrida sitam se contulit, ut Planetarum ad summum Cœli verticem adcedentium motum definiret. Horologium oscillatorium secum detulit quod in Parisiensi Urbe singulis minutis secundis singulas oscillationes absolvebat. Deprehendit autem, Horologium ita lentius moveri, ut in singulos dies minutorum primorum duorum, & secundorum 68. nimirum 148. oscillationum discrimen haberetur. Hinc pendulum contraxit, ut citius oscillationes absolverentur, & accuratam temporis mensuram exhiberet. Jam vero, quum vim gravitatis minorem ibi esse, quam Parisiis conlegisset, longitudinem penduli simplicis ad singula minuta secunda oscillantis accurate definivit, eamque mensuram plurimis observationibus confirmatam ære incidit, & Parisios detulit, ubi observationibus iterum in-

Haud æquam eſſe viis ſeſe diſtantibus inter
Omnia terraï per loca vim gravium;
Tempore quo patrio ſolvens de litore nutu
Regis & auſpiciis, magne Richere, plagas,
Quas radio exurit Phœbus ſuper impendente,
Luſtraſti, ſummi lumina mota Poli
Certius ut quires vigili deprendere cura.
Jamque peragratis fluctibus Oceani
Inſula Sole calens te portu excepit amicō,
Jam vaga ſtellifero in vertice ſigna notas.
Quum virgam in tardos illam magis ire meatus
Noſcis, daedaleis machina ſtructa rotis
Quam præfert certas deſignans temporis horas.
Inſolito quare laudis amore animus
Perculſuſque novæ, gravitatemque eſſe minorem
Forte ibi conjiciens, ſæpe dies ſolidos,
Sæpe etiam noctes protenſum pondere filum,
Procurſus numerans, lumine pervigili
Servabas urgens, medii de culmine cæli
A diſceſſu alti ſideris ad reditum,
Menſuram ut poſſes certam dignoſcere fili,

Il-

inſtitutis, longitudinem penduli ad ſingula minuta ſecunda oſcillantis aliquanto majorem deprehendit. Re vulgata, multi Philoſophi, quos inter Hugenius, & Newtonus, gravitatis inæqualitatem in diverſis terræ locis agnoverunt. Nam pendula breviora, ſi eadem ſit vis gravitatis, citius oſcillationes perficiunt; idem pendulum, ſi minor ſit vis gravitatis tardius ipſas oſcillationes abſolvit, adeoque, ut eodem tempore bina inæqualia pendula oſcillent, illud, quod minori urgetur vi brevius eſſe debet. Nam pendulorum oſcillationes eodem tempore abſolventium longitudines ipſis viribus proportionales inveniuntur.

Illo procurſus tempore qua fieret,
Quod decies pars ſexta foret ſextæ unius horæ (1)
Partis vel decies. Hoc iterum atque iterum
Dum repetens inſtas operi, certiſſima virgæ,
Menſuræque fuit nota tibi ratio.
Ergo age, jam tempus patriæ te reddere ſedi:
Carpe iter: en facilem leniter aura viam
Undique conſternit: noto te limine tellus
Excipit, incluſas pectore divitias
Adtonitis inhians animis ediſcere: quare,
Quum idem opus hinc repetens, repperis uſque mage
Productum filum, quam quod fuit aere notatum,
Pande avidis promens clara reperta animis.
Tecum una pars magna virum, meliorque putabit,
Terraï in mediis litoribus validum
Eſſe minus niſum gravitatis: quippe cieret
Si mage filum iſthæc, ocyus illud iter
Conficeret; ſi forte æque, procurreret illud,
Quod brevius, citius; nam ordine diminui
Illa pari debet, quo filum, atque augmine tantum
Creſcere, quantum illud augminis accipiet.
At qua ſe ſtudio occuluit natura recenti (2)
Abdita parte ſui? Jam quid obeſt, humilem
Quod longe terram fugere ingentia mundi
Corpora, quæ fixa una in regione manent,

G Quæ-

(1) Intellige minutum ſecundum, quod hac ratione etiam Benedictus Stayus expreſſit.

(2) Via ſternitur ad cæleſtium corporum gravitatem, quam adtractionem Newtonianam appellamus.

Quæque per immenſos volvuntur ducta meatus ?
Scilicet & qua ſint prædita mole patet,
Quo ſe inter diſtent ſpatio, quo tramite currant,
Quo ſtabili campos acta per ætherios
Fœdere quæque ſuæ curva e regione viaï
Flectere, nec valeant rectum iter indugredi.
At quis ſeſe ima levis altivolantibus alis
Tollit humo, & volucri nubila præteriens
Remigio alarum celſis caput inſerit aſtris,
Atque adeo noſtris diſſita luminibus
Subjicit? O quo ſuſcepto gaudet magis uno (1)
Anglia, quam quod magni eſt domina Oceani,
Te cæli juvat ire vias, propiuſque tueri,
Naturæ leges didita quæ teneant
Lumina, quæ ſtato circum palantia lapſu
Se volvunt Phoebi lampada flammiferi,
Et quæ nativum diffundunt aſtra nitorem
Conſita in immenſis tractibus, atque vias,
Fœderaque & vires intenta expendere cura
Omnia quæ ſuperis digrediens domibus
Adtoniti circum populi plaudente corona
Pandiſque, & chartis ſcripta refers memori
Commendans ævo, ne longa obliteret ætas.
Quam vero multa hinc cognita, & egregia!
Hinc vis illa trahens patefacta in corpore Phœbi,

Quo-

(1) Newtonum intellige, de quo præſtat tacere, quam pauca dicere.

Quojus, quum tendunt currere rectum iter (1)
Sidera cæleftes procul abfceffura per auras
Imperio, obliquant per fpatia ampla vias
Quæque fuos vario peragentia tempore curfus.
Ut quondam aurato puppis in Eridano
Oppofitam certans ripam contingere, quanvis
Et validi adfurgens aura fecunda noti
Impellit recta, atque audax per tranftra Juventus
Incumbens remis promovet ufque ratem;
Illa tamen medio decurrens tramite ceptum
Mutat iter, qua vi vorticis abripitur
Tranfverfi, penitus lævi quam vincere venti
Nequidquam, atque acri navita remigio
Obnitens tendit: convulfa immurmurat unda,
Spumanti & luctans verberat imbre latus.
Non tamen has vires, arcanaque robora tantum (2)
Novimus in Phœbi fidere; fed trahere,
Atque trhaî cunctis & lumina cuncta docemur
Luminibus certo fœdere; nanque magis (3)
Ut crefcit quovis in corpore particularum

 Co-

(1) Piantæ omnes vi gravitatis in Solem urgentur. Habent etiam vim aliam, feu determinationem per lineas facientes angulum cum linea gravitatis, (quæ vis, feu determinatio, *vis projectionis* dicitur) ex qua a Sole per rectas lineas recederent, nifi a vi gravitatis coercerentur. Porro ex duplici illa vi oritur motus compofitus, quo Planetæ circa Solem perpetuo moveri c oguntur.

(2) Gravitas eft mutua inter omnia mundi corpora, feu corpora omnia in fe mutuo gravia funt: hinc ad fefe mutuo adcedere perpetuo conantur.

(3) Binæ gravitatis leges indicantur: altera eft, quod fit directe, ut Maffa; altera, quod fit reciproce, ut quadratum diftantiæ. *Vide adnot. in Comet.*

Copia, majori ſic vocat imperio
Cetera, & adſtricta pergit retinere catena.
Præterea hæc virtus undique ſe gradibus
Adtenuat certis, vireſque amittit eundo
Feſſa via, a primo debilis uſque magis
Exortu, magis ut ſe latum effuudit in orbem.
Non ſecus ac niveis quum vehitur bijugis,
Noctivagus pallet phœbes nitor egredientis
Ad primum Solis lumen, & aureoli
Compeſcit faſtus oris; ſic irradiante
Poſt longas, seclorum opprobrium, tenebras
Angligenæ invento, quo non præclarius unquam
Illa tulit, poſthac nec feret ulla dies,
Vidimus effœtæ tandem deleta ſenectæ
Sordibus, & ſquallore obſita perpetuo
Omnia quæ claris ſteterant immota lyceis,
Et defecturo lumine fulgidula.
Quid magis optandum poterat contingere? nanque ut
Hæc patuit gravitas fuſa per omnigenas
Terraïque polique oras, campoſque liquentes,
Quam multa, in latebris quæ latuere diu,
Erexere caput ſuperas educta ſub auras!
An referam caudis prædita quæ rutilis (1)
Interdum ætherios percurrunt ſidera tractus,
Quorum jam motus noveris, ac ſpatia,

Im-

(1) Ex Newtonianæ gravitatis principio Cometarum motus tam accurate definiuntur, ut ex tribus obſervatis orbitæ punctis reliquus ipſorum Cometarum curſus eruatur. *Vid. not. in Comet.*

Im menſumque orbem, atque orbis loca tradita chartis,
Effuſæ ac pendens momina vis gravium
Invicto aſtrorum ad ſe robore cuncta vocantum,
Præſcius & ſtatuas tempora, queis iterum
Priſcos flectendo ſua per veſtigia gyros,
Auricomo ante oculos terrigenum ore micent?
An memorem lunæ turbantia robora motum, (1)
Olim quæ nullis cognita principiis
Torquebant late mentes; ducentia phœbi
At modò juſſa docent, qui magis atque minus,
Ut minor, aut major tulerit vicinia, ſidus
Detorquet coni e flexu hyperionium?
Quid quod, quum patrio propior ſit Juppiter aſtro, (2)

 Tur-

(1) Lunæ, ut vocant, anomalias nulla antea Aſtronomorum induſtria potuit recte explicare. Ex generalis gravitatis lege patuit, eam, dum circa terram convertitur, jam Soli propiorem in conjunctione, magis in Solem adtrahi, quam in terram; jam remotiorem in oppoſitionem, minus; jam ab utrolibet latere jacentem in quadraturis oblique trahi. Ex hiſce gravitatis inæqualitatibus, Lunæ perturbationes Newtonus determinavit. Hinc, ut refert Boſc. in not. ad Aur. Bor. Noc. teſtatur Grammaticus,,, *Tabulas Lunares ex theo-,, ria & menſuris Iſaaci Newtoni ,, concinnatas*, quas an.1726. edidit ,, Ingolſtadii, pluſquam centies ad ,, examen redactas, ita cum phœ-,, nomenis conſenſiſſe, ut major con-,, ſenſus non modo optari, ſed ne ,, ſperari quidem poſſet.

(2) Nec in ſyſtemate Vorticum, nec in ſyſtemate Tychonico, nec in alio quocunque Anomaliarum, quæ in Saturno, & Jove contingunt, ratio reddi poteſt. Ex gravitate Newtoniana intelliguntur, & explicantur. Illæ perturbationes eo tempore adcidunt, quo Juppiter cum Saturno in conjunctione eſt. Eo tempore recta linea a Sole per utriuſque Planetæ centra duci poteſt, & minima eſt inter eos diſtantia. Hinc fieri debet, ut Solis actio in Saturnum minor, major autem in eundem Saturnum Jovis actio tunc habeatur. Jam vero ex immutata Saturni a Jove diſtantia utriuſque curſus mutabitur. Hinc illud conſequi neceſſe eſt, ut, quoniam Juppiter Saturno vicinior ſit, hunc ad ſe magis trahat, cogatque a ſuo cur-

Turbatis ambo curſibus hinc alios
Lævi conripiunt inopino tramite motus?
Antiqua anne inter vivere eos odia
Imperiique avidos ſtatuam contendere velle?
Nam quæ late illos agmina circumeunt
Ipſa etiam, cæli contra quam poſceret ordo,
Immutant ceptas per loca celſa vias.
Qualiter adſtantes in gyrum ſæpe cohortes
Regis præſidium belligeri, trepido
Quum fera bella cient ſtrepitantia cornua cantu,
Turbatis videas ferrier agminibus.
At quid ego veterum commentis immoror? hujus
Eventus ratio ſcilicet initium
Inde capit, quondam ſedem quod proxima in unam
Lumina commiſcent Juppiter & Genitor,
Ac ſe majori ducunt conamine; notis
Digreſſi hinc ambo protinus e ſpatiis
Imperio inter ſe parent, properantque propinquos
Vel conferre globos, majus & igniferi,
Tranſverſo Phœbi ni tum vetet impete juſſum,
Jungantur ſocio fœdere compoſiti.
Sed jam me rapiunt certos agitata per æſtus (1)
Æquo-

curſu aliquantulum declinare. Juppiter etiam tunc magis a Saturno trahitur: hinc & ipſe magis ad Saturnum adcedit, & ejus curſus perturbatur. Perturbato curſu Primariorum, debent & Secundariorum Orbitæ perturbari. Hinc Satellites eo tempore in alias partes excurrere videntur.

(1) Cauſſa, quæ Maris æſtum gigue-

Æquora qua fluctus explicat Oceanus
Admiranſque hærenſque, patente quod in pelago alta
Bis creſcens quaque tollitur unda die,
Ac ſenſim toties decreſcens deſilit, ante
Nec pendet ſummo in culmine, quam ſupera,
Aut ſubter Phœbe medium trajecerit axem,
Inque vicem ad fines non redit ante ſuos,
Quam luna eois conſurgens prodeat undis,
Vel ſeſe canæ Tethyi reſtituat.
Nonne vel iſta patent? nanque ut non æqua meantum

 Ter-

gneret, diu latuit. Eam nec Galileus ex annuo, & diurno telluris motu, nec Carteſius ex Lunæ preſſione, nec Keplerus ex Magnetiſmo recte explicavit. Newtonus ex gravitatis principio manifeſte deduxit. „ Provenit autem, inquit Boſcovichius „ loc. cit., æſtus maris ex eo, quod „ partes Marium, quæ Lunam ſpe„ ctant, propiores ipſi Lunæ magis „ in eam gravitent, quam centrum; „ quod proinde nituntur deſerere; „ ac quæ ex oppoſita parte jacent, „ minus gravitent, quam centrum, „ a quo proinde ad oppoſitas partes „ relinquantur, utrinque plurimum „ receſſuræ, niſi gravitas in terram „ cohiberet: Qua tamen eo niſu „ utrobique imminuta, ac proinde „ ſublato æquilibrio, binis in locis, „ altero Lunæ ſubjecto altero oppo„ ſito adſurgunt Maria, & ea intu„ meſcentia augetur a gravitate ob„ liqua laterum in Lunam ipſa late„ ra nonnihil introrſum comprimente. Cumque idem gravitas in „ Solem præſtet, ſed multo minus „ ob multo majorem ejus diſtan„ tiam, pendet hora æſtus maximi „ ab appulſu utriuſque ad Meridia„ num, ſed magis Lunam ſequitur. „ Maximi vero æſtus habentur in „ Novilunio, ac Plenilunio, ubi u„ troque Planeta in directum ja„ cente cum terra, eorum actiones „ conveniunt; minimi in quadratu„ ris, ubi alterius effectus turbatur „ ab altero, ex parte corrigitur; „ ac ceteris paribus, majores ſunt „ Luna, vel Sole propius accedente „ ad terras, quam longius receden„ te, & ſingula Phænomena, ac ho„ ræ ipſæ appulſuum maximi æſtus „ eruuntur Geometriæ, & Analy„ ſeos ope, ſummo obſervationum „ in aperto, ac libero mari inſtitu„ tarum conſenſu cum Theoria „. Hæc ille.

Terraî ac lunæ corpus in igniferum
Titanos gravitas, lunam turbare videtur,
Eque ſuis nitens flexibus abripere;
Sic eadem abſimilis, non æque a Sole remotis
Quam tellus recipit partibus in variis,
Perturbat varioque impellit cærula motu.
Phœbeo ſedenim robore Luna magis,
Quæ propius terram ſpectat, majoraque gignit
Intervalla means, undiſonas valeat
Conſimili ratione ſuo a libramine partes
Tollere, & elatis fluctibus erigere.
Chalcidicis utinam hæc Sapiens noviſſet in oris, (1)
Quem fama ad ſedes extulit ætherias
Sublimi clarum ingenio ſtudiiſque Minervæ!
Haud ille Euboeæ fluctibus in mediis
Naufragus omnivoris ah! piſcibus eſca nataſſet.
Nanque olim, ut perhibent, litora dum refluo
Luſtrabat ſtudio recolens ſpumantia fluctu,
Quum neque conſulto ſidera fulva polo,
Nec circumfuſo cingens glomeramine pontum
Aër, nec rerum multigenæ ſpecies
Veſtigatæ intra latebroſæ viſcera terræ,
Sollicito occultam detegerent animo
Eventus cauſſam, veſano corda dolore

Per-

(1) Per digreſſionem commemoramus, quod perhibent de Ariſtotele, qui quum videret aquam in Euripo, celebri inter Aulidem, & Euboeam freto, ſepties, & fluere, & refluere, nec rei cauſſam cogitatione adſequi poſſet, ſe ipſum in mare demerſit, ut ab eo, quod mente non caperet, caperetur.

Perculſus, tales fudit ab ore ſonos.
Quid moror heu! vitam votoque eluſus inani
Inſcius ac veri? quid mihi tot ſtudiis
Deterere ingenii vires noctemque diemque,
Partaqua tot laudis munera clariſonæ
Egregiis nequidquam olim ingeminata repertis
Profuerunt, cæcis involüat tenebris
Si famam ſeclis obliviſcentibus ætas,
Quojus contemtis abdita ſeſe adeo
Occuluit natura oculis, quemque invida longe
Pulſum quæſitis arcuit ex adytis?
Ah! potius capiar ſpumantibus æquoris undis,
Percipere haud ulla quas ratione licet.
Hæc fatus, ſummo præcelſi e vertice ſaxi
Proſiliens undis mergitur æquoreis.
Illum rauciſonis jactatnm fluctibus alti
Deflerunt ponti numina nereides,
Inoque, & formoſa lycorias, & Melicerta,
Udaque Cymodoce, flavaque Calliröe:
Illum etiam flevit pulchertima Neptunine,
Illum turbatis fluctibus Oceanus.
Najades ingeminant luctum Dryadeſque puellæ,
Quotquot & Eubœæ atque Aulidos arva colunt;
O quæ virtutumque virûmque olim incluta nutrix
Tollebas tumidum, Græcia, ad aſtra caput,
Quanta tibi fuerunt naturæ arcana latentis
Invia, quæ noſtris cuncta recluſa oculis

Se-

Sese adeo præbent manifesta in luce videnda ;
  Ut nil priscorum laudibus iuvideat
Munere Divorum concessi hæc temporis ætas ;
  Illis quin sese vel merito anteferat
Clara viris , clara & rebus , rerumque repertis
  Omnigenum . Hæc demum sentiat , & videat ,
Qui fatue est fatuus laudator temporis acti ,
  Fastu hæc ne immodico secula despiciat .

ELE-

ELEGIA II.

DE PHYSICIS.

Qualis navigeræ qui se commisit aquaï
  Impavidus magno navita in Oceano,
Postquam altum tenuere rates, cælum undique & undas,
  Ac longæ horrescens cæca pericla viae
Incautam vellet retro convertere proram,
  Et dare maternis oscula liminibus;
At quoniam longinquum itiner sibi perficiendum
  Novit, ut ignotis advena litoribus
Quærat opes magno sibi pondere divitis auri,
  Sollicito solvens anxia corda metu
Securus celerat cursum, & fluitantia regna
  Neptuni ac Thetidos per vada salsa secat.
Sic ego naturæ adgressus præclara reperta
  Pandereque, atque auras ferre sub ætherias
Impavidus cepi immensum peragrare per æquor,
  Dulcia uti laudis præmia consequerer;
Quippe videbantur facili ratione potesse
  Omnia perfundi lumine apollineo:
At postquam eximia reserare in luce diei
  Singula, & excultis prodere carminibus
Tentavi imprudens, quum meme in fine putabam
  Jam versari operis, tum superesse viæ
Infelix tantum sensi, tantumque laboris,

Quan-

Quantum vix possint Amphitryoniadæ
Ferre animi, licet hic tractus terræque, marisque
Immensos lustrans, Hesperios petiit
Victor & Eoos, partesque Aquilonis & Austri.
Qui tamen insuetis fluctibus ut peperit
Calpem inter scissamque Abylam mare, denique longis
Finem, ultra haud ausus, cursibus imposuit.
Sed mi quandoquidem redeundi nulla potestas
Facta est, incepta prosequar ire via.
Ah! mea ni horrificent nigrantes corda procellæ
Jactatisque ater puppibus Oarion;
Nunc agite, e tenebris clarum qui extollere lumen,
Naturæ ac studio munera pervigili
Qui primi doctis potuistis promere chartis,
Vos o! vos cupidæ pandite vela rati.
Sterne viam, Newtone: tuis vestigia signis
Pergo etenim primum figere certa pedum.
Nam tibi nec tantum nostro distantia visu
Corpora, nec tantum noscere posse dedit
Uranie vires, arcanaque fœdera, vasti
Lucida quæ Mundi sidera circumagunt;
Ast etiam lucis naturam ediscere & ortus,
Quæ dicta hinc nobis aurea suppeditas
Ignotos olim Divæ clarantia mores?
Ignea phœbeo e semine quæ patuit, (1)

Et

(1) Putat Newtonus, lucis naturam in tenuissimis particulis e lucidis corporibus jugiter emanantibus consistere.

Et quam se celeri fundens ferat impete, quave (1)
  Lege suum recto e tramite flectat iter:
Ut quotquot magno veniunt a Sole sagittæ (2)
  Septenos, veluti fasciculi, in radios,
Vitro interposito lævi, formaque triquetra,
  Diffectæ, adverso in pariete continuò
Septenos pingant orbes, quorum ordine certo
  Primigenam quivis exibeat speciem.
Hic vivo rubet igne, auri prædivitis ille
  Lumina fulva refert; lucidus ore alius
Consequitur flavo: quales post terga capilli
  Consuerunt Batavis ludere virginibus.
Mox forma illa subit, qua terræ frugiferentes,
  Quaque virent frondes & nemora, & filüae.
Cæruleus exin adsurgens æmulus undis
  Splendor adest; tellus Indica tum cyano
Quem similem mittit; qui demum margine in imo
  Enitet, est violæ purpura pallidulæ.

(1) Roemerus primum ope Ecclipsium satellitum Jovis, mox Bradleyus ope annuæ Fixarum aberrationis tantam luminis celeritatem deprehenderunt, ut dimidio quadrante horæ spatium æquale distantiæ Solis a Terra, nimirum milliaria circiter centies millies mille percurrat.

(2) Newtonus ope Prismatis tum diversam radiorum refrangibilitatem agnovit tum diversæ refrangibilitatis radios natura sua esse diversimode coloratos. Hos autem radios per prisma refractos & probe separatos, septem præseferre colores deprehendit, rubeum scilicet, aureum, flavum, viridem, cæruleum, indicum, violaceum; quorum primus omnium minime, postremus omnium maxime refrangibilis est. Hos septem colores, primigenios esse novit, constantes, & immutabiles, quum nulla nova modificatione, aut reflectione, aut refractione suum radioli colorem possint amittere.

Illa quidem Nympha alba fuit, ſed amore Hyacinthi
Olim pallentem ducere diſcupiit
Effigiem floris, ſumpto & mutata colori
Et nomen, laudemque addere petpetuam.
Jam vero hae ſpecies nulla mutarier ab re
Quum poſſint, certa jam ratione liquet
Spicula nativo lucis fulgere colore.
Unde etiam rerum ſeſe aperit facies, (1)
Et color omnigenus. Nam quæ lux corpore ab omni
Frangitur, extremo ut cortice flexa redit
Spectantum varia percellit lumina forma.
Cæruleus tantum ſi radius reſilit,
Cærulea pariter ſignat ſub imagine corpus;
Si flavus flava; rubra repulſa viam
Stamina ſi retro primam relegant, quoque rubra
Effigies refluit; mixta ſed illa oculis
Adveniet, quoties radiorum mixta remigrant
Spicula: nam canis adſpicias nivibus
Externam rerum ſpeciem contendere, in unum

Om-

(1) Hinc corporum colores explicamus: nimirum corpora ejus ſunt coloris, cujus radios copioſius, quam reliquorum colorum, ad ipſos oculos reflectunt. Si radios ſimplices, & homogeneos tantum reflectent, colores ſimplicibus, & homogeneis ſimiles exhibebunt: Si radios ex aliquorum primigeniorum radiorum permixtione compoſitos, etiam colores compoſitos præſeferent: Si radios ex omnibus diverſis radiolis compoſitos, alba erunt: ſi denique nullos radios ad oculos reflectant, nigra adparebunt. Ratio autem, cur aliqua corpora unius potius, quam alterius generis radios reflectant, cur alia nullos tranſmittant, alia plurimos, alia neque tranſmittant, neque reflectant, petenda eſt tum ex diverſa lamellarum minimarum, quibus corpora conſtant, profunditate; tum ex varia radiorum refrangibilitate, & reflexibilitate, tum ex vicibus facilioris reflectionis, atque tranſmiſſus, quas lumen perpetuo mutat.

Omnia nempe arcto fœdere quum coëunt ;
Horridulo contra fuco nigrescere , quum lux
Omnis se fibris corporis implicuit .
Nec minus imbriferas inter nitidissima nubes
Purpureum densis extulit os tenebris
Curvato effulgens arcu Thaumantias Iris . (1)
Nimirum adversi lucida dum penetrant
Spicula Titanos pendentes aêre guttas
Mutant fracta viam , rursus & in vacuos
Auraï emergunt discreto flamine campos ;
Quæ quum oculos feriunt singula , versicolor
Diva nitet , laetum pavidis mortalibus omen ,
Atque suum cupidis explicat alma genus .
Salve o aërias inter clarissima nymphas ;
Nam postquam doctis Angligenæ studiis
Undique nobilitas tua cepit vociferari ,
Et genus e Phœbi semine , perpetuo
Carmine te celebrant vates , te cuncta Sophorum
Turba oculis late suspicit adtonitis ,
Agnoscitque tuens . Sedenim tibi certat honore
Adsimili illa tuis æmula muneribus ,
Nimborum patriam quæ dedignata jacentem
Ardua in ætheriis exserit ora plagis ,
Et micat egelida rutilans Aurora sub Arcto . (2)

Il-

(1) Iridis origo repetenda est ex radiis Solis , qui e rotundis pluviæ guttis post unicam reflectionem , & binas refractiones ad oculum perveniunt : hinc arcus interior . Exterior autem fit ex radiis , qui in similibus aquæ guttis binas reflectiones , binasque refractiones patiuntur .

(2) Obscura quædam nubes horizonti insidens , seu potius segmentum cir-

Illam olim veteres gentibus excidia, (1)
Peſtemque, horribilemque famem, martiſque putarunt
Horrida ſanguinei prælia concinere.
Ah! miſeri, ah! tantos populi dediſcite luctus,
Atque animo curam demite vulnificam
Solventes nigrore metus improvida corda.
Haud illa humano perniciem generi,
Nec læſi ultricem portendit Numinis iram;
Fulget at innocuo lumine, & ætheriam (2)
Læta ſuum referens ortum, ac primordia ad auram,
Quæ ſolis vaſto e corpore digreditur,
Orbe palam toto Phœbi omniparentis alumnam
Se jactat, Divûm donaque commemorat
Te, Maerane, tuens ridenti candida vultu, (3)
Vindice quo clarum tollit ad aſtra genus.
Hoc tu dum referas Albis, Rhenuſque bicornis,
Atque Iſtri fontes, Sequanaque & Tameſis

In-

circuli obſcuri duabus, aut tribus poſt Solis occaſum horis verſus Boream conſpicitur. Non multo poſt idem ſegmentum lucidum evadit, & aliquando plures habentur arcus ad ſenſum concentrici alternatim diſpoſiti, alii circa alios lucidi, & obſcuri. Inde erumpunt, & protenduntur plures radii, & velut igneæ columnæ, quæ formam perpetuo mutant. Aliquando & corona quædam a radiis, vel columnis quibuſdam efformatur. Hoc phœnomenon Auroram Borealem appellant.

(1) Vetus fuit error, hujuſmodi phœnomena ſemper aliquid exitiale mortalibus portendere. Ætate hac noſtra veterum metus jure, ac merito ridetur.

(2) Origo Auroræ borealis ex materia Solaris Atmoſphæræ in terreſtrem Atmoſphæram decidentis repetenda eſt.

(3) Maeranus Academiæ Pariſienſis a ſecretis author eſt ſententiæ, quam amplectimur, eamque exponit in egregio opere, quod inſcribitur *Traité Phyſique de l'Aurore Boreale*.

Inſonat, ac meritæ indicit tibi præmia laudis.
  Nam quid jam noſtros objicit ante oculos
Oceano procul Auſoniis America refuſo
  Diſſita litoribus? Te duce fulgidula, (1)
Frankline, in luce occurrit, manifeſtaque prodit
  Se virtus, magnum ſuccina gemma dedit
Cui decus, & nulla non famam ætate perennem.
  Per te cauſſa ſubeſt, quæ pluviam pariat,
Quæque nives, terræque tremorem, & grandinis imbrem,
  Excitoſque ignes, fulguraque, & ſtrepitum,
Dædala dein quidquid mirandi machina prodit,
  Inluſtrem lacrymæ quam Phaëtontiadum
Eridani in magni aggeribus fecere Sororum.
  Quare ſi pavidos horrificans animos,
Dum furit, atque viam vacuas ſibi flamma ſub auras
  Quærit, commoto cardine parte aliqua
Subſultet magno tellus concuſſa tremore,
  Suppoſiti haud feſſum quis putat Enceladi
Jam motare latus; currumque per æthera ferri,
  Si quando cælum terriloquo reſonet

H Mur-

(1) Franklinus Anglus in America conſtitutus ſuam de vi eletrica Theoriam excogitavit, quam ad electrica phœnomena declaranda maxime accomodatam doctiſſimi quique viri putaverunt. Hujus Theoriæ fundamentum eſt: *Ratio ſufficiens, cur inter duo, vel plura corpora habeantur electricitatis ſigna, in eo poſita eſt, quod vapor electricus in eorum altero excedat, in altero deficiat; ſive quod ex uno in aliud excurrat, atque iterum in idem recurrat*. Per hos vaporis electrici ltus, ac reditus omnia tum artificialis, tum naturalis electricitatis phœnomena commode explicantur.

Murmure; cum primis tibi ſcilicet adtribuenda
Eſt laus, atque illi quem vigor ingenii (1)
Nobilis, & magnis præſtans ſollertia rebus,
Et felix labor, & magna reperta tibi
Et comitem dederunt, ſectatoremque. Quis ardor (2)
Vos agit, o nullis caſibus edomita
Pectora, inacceſſas loca tot per inhoſpita terras
Quærere, per tractus aequoris undiſonos?
Cerno equidem: ecce aliud peragrato ex orbe repertum
Aurea hæc ditavit ſecula, quæ ad geminos
Ut ſpeciem depreſſa polos terra alma rotundam (3)
Haud ſervet, contraque edita ſe tumido
Efferat ut dorſo norunt, qua circulus orbe
Noctem luci aequans porrigitur medio.
Ut quondam in placidi fluitantibus æquoris undis
Suſpiciens orbem pervigil aſtriferum
Nauta coruſcantes luſtrat puro æthere formas,
Omnes dum cupit agnoſcere, ab innumero
Obruitur numero. Boreæ nam ſigna tuentem,
Cepheum, & Caſſiopen, Antinoum, atque Aquilam,
Et Bereniceo clarum de vertice crinem,
Arcturumque, Helicemque, Herculeoque pede
Com-

(1) Hanc Theoriam Cl. Joannes Baptiſta Beccaria pluribus confirmavit experimentis, noviſque adceſſionibus locupletavit.

(2) Indicatur expeditio ad definiendam telluris figuram a Ludovico XIV. Galliarum Rege inſtructa, & a Gallis ſuſcepta an. 1735.

(3) Forma telluris eſt Sphæroides compreſſa ad Polos, & elata ad Æquatorem, ita ut axis per Polos tranſiens axe per Æquatorem tranſeunte minor deprehendatur.

Compressum, spirisque horrentem terga Draconem,
Quæ a Scythicis flectunt partibus oppositas
Ad sedes Austri adliciunt, retrahuntque morantem,
Et Cete immani corpore, & Oarion
Depugnans clypeo, atque aurato fulgidus ense,
Et Lepus, & Procyon, Araque, & Eridanus.
Singula quæ seorsum nequeat quum discere, gratum est
Astrorum uno omnes contuitu species
Hærentique inopique notare, ac dulce videnti
Spectaclum tacitum pascere velle animum.
Haud aliter Sophiæ complecti arcana reperta
Conor ubi, tot se tantaque mi objiciunt,
Non ut pierio depromere singula cantu
Sim potis, & doctis concelebrare modis
Omni illa exornans cultu. Primordia nam si (1)
Ventorum referam, aut stirpitus aërio (2)
Turbine divulsas quercus, disjectaque late
Fragmina murorum, visa alia, atque alia
Perculsas oculorum acies miranda lacessunt:
Atratæque nigro Solis in orbe notæ, (3)
Momentisque aër libratus, pulsus & ille, (4)

(1) De Ventorum origine non ita multa adhuc deprehensa, ut de reliquis, quæ hactenus commemoravi. Ingentes tamen hac quoque in re postremis hisce temporibus progressus habiti, ut docet Boscovichius, in adnotationibus ad Poema Caroli Noceti de Iride num.36.

(2) Hac de re agit Boscovichius in opusculo de turbine Italice ab ipso perscripto.

(3) Vide Boschovichii dissert. de Solis maculis.

(4) Torricellius in suo celeberrimo

Ille pavor Vacui e pectore terrigenûm,
Concessæque novæ redivivis fontibus urnæ, (1)
Luminaque in superis fixa poli domibus, (2)
Defectusque almi nullo molimine Solis
Detecti, liquidique ætheris umbra plagis (3)
Projecta, exigua terras referente papyro.
Hæc sedenim vocem surpuit, adtonuit
Hæc ingens rerum me copia multigenarum:
Sit satis hæc propero cuncta notasse animo.
Interea, longi quoniam fastidia cursus
Dura tuli pelagi per freta navifragi,
Per scopulos, Scyllæamque iram, Syrtesque dolosas,
Vota pio flavis munere Nereisin
Solventem juvet optato me condere portu:
Adlicit e claro parta labore quies.

mo tubo Mercurii suspensi altitudinem, ac adscensum liquorum in Anthliis non ab horrore vacui, sed a prementis aeris pondere oriri ostendit.

(1) Halleyus ostendere conatus est aquas pluvias fluminibus alendis sufficere: hinc ex ipsis aquis pluviis flumina ipsa oriri contendit. At Nicolaus Ghezzius in opusculo de fontium origine, Halleyanos calculos veritatem ejus sententiæ nullo pacto evincere ita ostendit, ut rem plane conficiat. Is vetustiorem sententiam de Fluminibus ex ipso mari ortum (nova tamen quadam ratione) ducentibus proponit, & validissime propugnat.

(2) Cassinus plura circa Fixas detexit, ut refert ejus Filius Astronomiæ *l. 1. c. 6.*

(3) Solebant olim pro singulis locis phases singulæ Solarium defectuum summo labore investigari. Cassinus methodum invenit omnia facili negotio expediendi per constructionem, in qua telluris facies repræsentatur, quemadmodum spectaretur e Sole optice projecta in plano quodam disco.

ELE-

ELEGIA III.

AD VIRGINEM SINE LABE CONCEPTAM.

QUI magnum certis componens legibus orbem
  Libravit propriis ardua ponderibus
Providus usque regens nutantis mœnia mundi,
  Atque movens statis omnia temporibus,
Obducitque umbris terras, retegitque nitore,
  Et roseo vestit lumine flammiferam
Titanos late spatia ultima conlustrantis
  Lampada, & innumeris æthera sideribus:
Idem te ille tuæ fœcunda matris in alvo
  Conceptam sancto dulce fovens gremio
Excepit, Virgo rerum purissima, & uni
  Incretæ exemit semina prima luis.
Scis etenim, scis, Diva, mali postquam arte colubri
  Ausa est lethifera poma manu vetito
Ah! misera. ah! malecauta parens decerpere ramo,
  Ut subito ex imis acta lues tenebris
Conripiens miseros infecerit atra nepotes,
  Omnigenæque creans pabula nequitiæ
Admoveat stimulos, supera queis pellere sede
  Sit potis, & stygias abripere in latebras.
Qualiter aërii summo de vertice montis
  Seu Tauro, egelida seu ruat e Rhodope,
Imbriferis auctus torrens e nubibus, ater

Quas Auster gelidas solverit in pluvias,
Quantas heu clades, quot funera turbidus infert
Cuncta trahens rapidis obvia vorticibus!
At te, dum meritas patrio pro crimine pœnas
Solventem infando sic miseram exitio
Cerneret aurata divûm regnator ab arce
Progeniem, tantis incluta funeribus
Eripuit, nullis ac tempestatibus actam
Esse dedit mediis fluctibus incolumem.
Ceu quondam nimbos inter superimpendentes
Sospes verticibus sedit in armeniis
Una ratis summas felix perlabier undas
Visa, alto circum dum resonant gemitu
Ventorumque animæ nigrantique axe ruentes
Imbres, atque oris excita raucisonis
Æquora functa hominum volventia corpora, & haustum
Surgenti omne genus monstriferum pelago;
Qua Rex tempestate hominum, ac Divûm agmen aqua-
Immensum Cælo misit ab horrifico (rum
Ingenti penitus perculsus corda dolore,
Olim quum, nullis territa criminibus,
Pectora cæca hominum fas evertere piumque,
Pulsaque honesti abiit mente animi species.
Fortunata ratis! te prisca tuebitur ætas
Certatim admirans, atque alia, atque alia
Perpetuo adveniens seclis fugientibus. Atqui
Suspiciet, Virgo, te mage posteritas,

Æter-

Æternis cumulans te laudibus, altaque tollens
Aſtra ſuper, teque unam omnibus anteferet.
Illam ſacrorum interpres, doctuſque futuri
Struxerat, abſumpti relliquias generis
Quæ potis una foret texiſſe ruentibus undis.
Te vero ætheriis lapſus amor domibus
Omniferis finxit manibus, quæ neſcia labis
Cladibus una omnes eriperes populos,
Dum tua ſtellanti veſtiret corpora amictu
Gratia, dum pennis pervolitans niveis
Speſque fideſque ſimul, virtutumque aurea proles
Sic te conſpicuam redderet, atque nova
Luce renidentem, nil ut formoſius unquam
Viderit ulla ætas, nulla feratque dies.
Quo fugis ah! coluber? quo te, quo proripis? idem
Nempe ille es, nuper qui omnibus impoſito
Cervicem pede preſſiſti, inſultanſque, fremenſque
Tollebas pomum funeris initium,
Cuncta tuo ſubdens victor mortalia ſecla
Imperio, ac ſtygio livida colla jugo?
Quo vafræ ceſſere artes? quo decipiendi
Illa doloſa hominum progeniem ratio?
Te, Virgo, puras in luminis egredientem
Ille oras torvo lumine contuitus
Jam phlegethontæis properat ſeſe abdere in umbris.
Nam poſtquam priſci criminis aut macula,
Aut vitio fœdam nullo te vidit, ademptam

 Tum

Tum ſibi vimque omnem novit, & imperium
Infernum ruere, & patefactum limen Olympi.
Scilicet invito ſecum animo memorans
Promiſſam terris felici e ſtirpe puellam,
Intemerata ſuum quæ caput obtereret,
Luctificas per te clades, ac triſte parari
Ipſe ſibi exhorret præſcius exitium.
Præſciat, ægreſcatque malus. Tu bella, necemque
Adlatura hoſti, dia Puella feras
Ocyus optatæ mortalibus omina pacis.
Ut quum inſperatæ nuncia lætitiæ
Iris paciferum protenta per aëra fœdus
Detulit, atque hominum pectora triſtitia
Diſſolüit, monumentum æterni ac pignus amoris
Fulgere juſſa, polo & nectere terrigenas.
Talis eris, Virgo, Vaſti rutilantia Mundi
Sidera, biſſenis cingere luminibus
Vos decet o! meritum Divæ caput. Aurea Phœbe,
Haud pigeat plantas lambere te innocuas
Aërias oblita plagas. Veſanus & ipſe
Huc properet coluber, ſub pedibuſque Deæ
Infrendens doleat magis uſque, atque æger anhelam,
Dum premitur, mœſto vix trahat ore animam
Tabeſcenſque, querenſque, alta quod clade ſuorum
Terrarum veteri cedat ab imperio.
Quem deturbanti plaudit tibi dædala tellus,
Quæ ſeſe formam pulchrior in veterem

In-

Induit, anguinea quum nondum perdita fraude
Innocuis ridens undique germinibus
Omnia tuta suis cultoribus ostentabat:
Plaudunt exultantum agmina Cælicolûm,
Dum meritam properant victrici ferre coronam,
Pellenti ac penito terrigenum ex animo
Concretæ mala nequitiæ, & nova secla ferenti:
Isacidum plaudit prisca Patrum soboles,
Muneribus ceditque tuis; nam plurima quanquam
Illam ornent factis eximiis decora,
Attamen & vafri subiit mala damna colubri,
Antiquo ac doluit se implicitam scelere.
O una ergo omnes inter pulcherrima formas
Advenias felix, matris & egredere
Jam nascens casto ex utero, & si purius usquam
Nil fuit humano e semine progenitum,
Mater eris, Virgoque, sibi quam deligat olim
Ante alias magni Numinis Unigena.

ELE-

ELEGIA IV.

DE VIRGINIS IN CÆLUM INGRESSU.

QUis cupidum me tollat humo? ſummi ecce Tonantis
Aurea tecta patent. Ah! ferar altivolans
Nubiferis longe a domibus trans ignea Mundi
Lumina, trans Phœbi lampada, Cælicolum
Feliceſque plagas luſtrem flammantia templa.
Non me, quæ irritant fulgidulis radiis
Perculſas oculorum acies, palantia vaſti
Suſpenſum cæli ſidera diſtineant.
Virgo tuus, tuus hic toto ſpectabiiis axe,
Plaudentes inter Cælituum choreas
Quem ducis domita victrix jam morte triumphum,
Dum ſuperis properas addere te domibus
Me rapit inlectum, rerum pulcherrima: tete
Alte adſurgentem mens avet inſpicere.
Eja age, rumpe moras, ac digna micantibus aſtris
I, regina, domos linquere terrigenûm
Tempus adeſt, votiſque petitum ſcandere limen.
Te tua ſupremi numinis en ſoboles
Expectatque, vocatque: tibi, qui temperat orbes
Nutu ſidereos, & mare navigerum,
Inſtabileſque auraï oras, terraſque jacentes
Serta parans capiti gemmea flammeolo,

Rex

Rex hominum Divûmque novæ nova gaudia pompæ
  Indicit toto concelebranda polo.
Quid loquor? en late circum fulgeſcere tractus
  Intuor inſolito lumine ſtelliferos.
Haud certe vana deludor imagine rerum.
  En cupidis clare conſpicienda oculis
Pulchrior, eque humili ſurgens tellure per altum
  Evehitur Regina, ac levis aërios
Exſuperans campos rutilantia corpora tranat,
  Feſtinatque piis jungere ſe agminibus.
Quis regat audentem ſuſpenſo cernere vultu
  Hæc vatem, & numeris pandere clariſonis?
Qualis purpureos agitans ad frœna jugales
  Aurora e croceis exſerit aequoribus
Os nitidum roſeis variata ruboribus, aureos
  Solis ubi currus antevolat, placidi
Adglomerant ſeſe Zephyri, molleſque Favoni
  Puniceis circum leniter ac leviter
Per ſudum pennis ludentes; omnia rident
  Æquoraque & montes & nemora & ſilüæ:
Interea lætos per campos ſuaviloquentum
  Dulciſono volucrum murmure cuncta ſonant.
Haud aliter Virgo ſuperas ſe tollit in oras,
  Quin mage formoſo in lumine conſpicua,
Quam veluti effultam ſolio nitidiſſima nubes
  Excipit, ac luce amplectitur aureola
Diffundens late volitantia ſpicula Titan;

Con-

Contractis Phœbe dum properans geminis
Cornibus admovit se puris candida plantis,
Atque oblita suos sidera circuitus
Fixa caput certant duodena cingere flamma
Virgineum, auratisque involuünt radiis.
At, quæ nubivago præfulget semita curru,
Ornatam obliquis arcubus ac rutilam
Ac variam variisque coloribus intertextam
Flore e multiplici pingere quis valuit?
Scilicet usque præit pennis radiantibus Iris
Versicolorata nobilis in tunica,
Et Cyanum, & violas, late herbas & viridantes,
Et quæ sunt fuco germina cæruleo
Illita diffundit spargens per amœna viarum:
Addit flaventes insuper & cilicum
Illa crocos, auri & quidquid sub imagine fulget,
Atque rosas curvo in margine puniceas.
Quid memorem superis e sedibus egredientes
Aligeros sociis agminibus Genios
Fulgentem radiis pubem formaque decoram?
Alarum ut læti remigium quatiunt!
Ut sese effundunt dextra lævaque frequentes
Currum adtollentes æthera per vacuum
Præpetibus pennis vasti super ardua mundi!
Quos thiasos! lætos undique quos fremitus
Certatim ingeminant densi! quo carmine laudes
Omnigenas Divæ factaque concelebrant!

Sua-

Suavidicas audin' voces? Tu prima colubrum
Elidens preſſis tartareum pedibus
Antiqui toties ultrix promiſſa virago
Criminis, & viri neſcia lethiferi
Prodis, & increti vitas mala ſemina tabi.
Te ſimul ut vidit turba nefanda Erebi
Conceptam & puras venientem in luminis auras,
Triſtia multa putans ſecus animo ſtygias
Proripuit ſeſe in latebras, inimicaque fugit.
Aſt amor & ſedes corporis atque animi
Ipſe ſuis, terſit manibus, puraſque reliquit
Fœdæ propellens pabula nequitiæ,
Quæ cunctis vitio inſevit natura parentum.
Te genitor tete unam omnibus antetulit
Matribus omnipotens, quæ poſt tot dura laborum,
Tot gemitus, tot ſuſpiria, tot lacrymas,
Queis mortale genus luctuque & cladibus externatum
Unius ob noxam conficitur, miſeris
Speratum terris Jæſſæo e germine florem
Fundas divinæ facta parens ſobolis.
Te vigor integros ſeſe per corporis artus
Puro fœcundi Numinis inſinuans
Afflatu matremque facit, ſervatque nitentem
Qui te almæ niveus virginitatis honos
Adlicit, adlectamque ornat, caramque Tonanti
Ac ſuperis formas reddidit ante alias.
Te Matrem agnoſcitque vocatque illa aurea proles,

Il-

Ille Deus, magni ille & patris unigena,
Mortalesque artus referens moribundaque membra
Idem accepta tibi fulmina jam manibus
Dilabi usque sinet miserans, fontesque bonorum
Pandet grata ferens munera lætitiæ,
Munera queis melius lapsis considere rebus
Atque suam incipiet noscere te Dominam,
Diva tuas recolens tellus unde undique laudes,
Qua patet eoo ab littore ad hesperium.
Salve o digna Deo mater! Salve o bona Virgo!
O lux! o afflicti maxima Spes hominis!
Ingredere, alma, fores, cæli exultantia regna
Ingredere, ac Divûm te superadde choris.
Hæc memorant dulci complentes æthera cantu,
Alternis resonant bellica dum vicibus
Tympanaque, & litui grato modulamine, vasti
Dum mundi plausus moenia congeminant.
Non secus ac quondam quum formosissima Judith
Procedens Tyrio in murice conspicua
Intulit exsectum betulis mœnibus atro
Et caput Assyrii Principis atque comam
Sanguine rorantem, plausu fremituque secundo,
Ausu quos miro dissoluit populos
Tabifico exesos luctu, anxiferoque pavore,
Effusi circum laudibus astra super
Tollebant factumque ingens, nomenque, decusque,
Atque animum nullis casibus edomitum,

Læ-

Lætitiaque frementibus omnia reſponſabant.
Sic Virgo ſedes adpetit ætherias
Aligerum cantus inter, cœtuſque ſonantes,
Jamque meis ſeſe proripit ex oculis.
Qualiter obſcuris fulgens in noctibus ignis,
Purpureo poſtquam cuncta nitore loca
Perfudit lucem effundens, ſuper alta domorum
Tecta volans, urbis terrigeræque ſuper
Culmina ventorumque oras, ſe protinus alta
Nube tegens mirantum effugit ex acie.
O ubi, Virgo, lates? utinam comes additus una
Optato tecum perfruar hoſpitio,
Læter ut immenſo quo jam te inſignit honore
Accipiens magni te ſociam imperii
Quæ tibi jucundo occurrit cum conjuge proles,
Sertaque regifico debita dat capiti
Te dominam Cæli ſtatuens, erebique, mariſque.
Terra vale: ah! ſuperis cœtibus adnumerer!

ELEGIA V.

DOMINICO SPINUCCIO

TARGENSI EPISCOPO RENUNCIATO.

UT Petri nuper ſuprema in ſede locatum
  Targa Pium cupido lumine contuita eſt,
Illius ante oculos merſas caligine terras,
  Multiplici vinctas agmine mentem animi
Errorum gentes, nullis non ſaucia fraudum
  Objiciens fœdis pectora vulneribus:
Ecquis erit feſſis, inquit, Pater optime, rebus
  Et modus, & requies? compede quis populos
Ah! dura ſolvet preſſos, vincliſque gravatos?
  Quis ſcelerum, & vitiorum agmina disjiciens
Infernas aget in latebras? ah! Præſulis auctus
  Munere quis miſeræ deferat auxilium.
Ille quidem horrentes haud quibit viſere terras,
  Non certo ſedes incolere hoſpitio,
Sectarique gregem vigil omnia circumſpectans
  Luſtra per errantem, per juga, per ſilüas
Uſque ſequens, nullo diſtractus membra labore,
  Dum ſublatum humeris ipſe domum referat,
Præſidioque juvet, communique addat ovili,
  Blanda canens teneris carmina arundinibus,
Pabulaque, & puros divini fluminis hauſtus

Sup-

Suppeditans, pars forte avia ne fugiat.
Verum multa ſacris operatus vota profundet,
Et lacrymas, magnis non ſine muneribus,
Quæ ſummus rerum molitor & arbiter æquo
Lumine reſpiciens, ſedibus e ſuperis
Ditia purpureæ perfundat munera lucis,
Queis pulſæ cæcis mentibus omnigenæ
Errorum tenebræ cedant, atque impia cordis
Senſa Acheronthiacas victa petant latebras;
Hæc illa. At poſtquam e Romana BRASCHIUS arce,
Dum terris cura pervigil adſidua
Conſulit, imperioque latinam conſtituit rem,
Edens optato juſſa verenda ſono:
Targæ, ait, & Pater, & Præſul Spinuccius eſto;
Et noſtri partem hanc Imperii foveat;
Senſit mirificos læto ſub pectore motus,
Blandaque jucundæ gaudia lætitiæ
Concipit, abſcedunt curæ, pallorque, dolorque;
Triſtitiam atque animo diſpulit anxiferam.
Non ſecus ac verni quum ſibilat aura Favoni
Chloridos adveniens molliter e gremio
Horrida diffugiunt nigranti nubila Cælo,
Et vice jucunda ſolvitur acris hyems:
Illa levi antevolans terras, atque aëra flatu
Permulcetque alis æquora puniceis.
Vidi ego (nil vates non cernunt) vidi ego Targam
Lætitiam erectis promere pectoribus,

Paſtoremque ſuum ridenti cernere vultu,
Diffuſoque ſinu corporis atque animi
Egregias dotes ſuper aurea ſidera ferre.
Iſto quis, dixit, purior, atque leves
Fortior inlecebras contra vel furta puelli
Tela manu frangens perſtitit Idalii?
Non Laërtiades huic ſeſe conferat heros,
Quamvis conſtanti pectore flexanimos
Sirenum cantus, quas pulchraque Neptunine
Delicias oris obtulit Ogygiis,
Atque veneniferæ reiecit pocula Circes.
Quis Divûm ſummis undique muneribus
Ditior? ingenii nempe hunc vigor igneus ornat,
Qui ſummi tranans aurea tecta poli,
Inde hominum repetens cœtus, ſuadæque lepore,
Et Sophia, puro flumine & eloquii
Præclarum complet pectus; virtutis egentes
Queis doceat populos, conſilioque juvet.
Quid vitæ rectrix omnis, quæ pervigil acri
Cuncta oculo, & fines cernit, & implicitas
Uſque vias, rerum & flexus, ac proſpicit illo
Ventura, atque iſthoc præterita intuitu?
Illa quid æquato geminas examine lances,
Quæ tenet eventa & firmat ad horrifica
Diffractam nullo mentem caſuque metuque?
Nec recolet, quondam quas male pulſa cito
Deſeruit greſſu, miſeras hoc vindice terras
Di-

Divûm Progenies incluta Relligio ?
Pura fides meritos ſuperis non reddet honorem,
Quo repetens priſci temporis hiſtorias
Dein me fama vehat penna altivolante per auras ?
Hæc Targam admirans pandere commemini,
Numine quæ didicit felicia ſecla docente,
Arcanis vel perlegerat in tabulis.
Targenſes illam populi audivere canentem,
Et viſi lætis vocibus adnuere.

ELEGIA VI.

IN EADEM RENUNCIATIONE.

EXternas fama, atque opibus celebrata per oras,
Belloque, armisque olim incluta in historiis
Patria, ut ornatum præclaro munere sensit
Gnatum, quem toto pectore carum habuit,
Aërii scandens montis fastigia, quondam
Arcis ubi fuerunt mœnia belligeræ,
Effusamque videns pubem, atque insueta frementem,
Audita est tales fundere ab ore sonos:
Nam quis clarisono contexat carmine, cepi
Quæ modo, jucundæ gaudia lætitiæ,
Præsulis ut primum summo decoratus honore est,
Priscum nobilibus quem genus a proavis
Extollit, magis at virtus, ac vividus ardor
Usque animi reliquis omnibus antetulit?
Tum me felicem, quum puri in luminis oras
Egrediens nostro constitit in gremio
Eximiis auctus donis puer, omnia læta
Portendens primis omina temporibus?
At mage felicem, summa quum BBASCHIUS arce
Huic dedit imbutam ferre togam viola,
Qua decus a caro mi summum adcedat alumno,
Clarescatque omnes didita per populos
Fama magis, vigeatque magis, quam pervetus illa,

Il-

Illa, mihi prifci quam tribuere Patres.
Auguror: illa aliis me gentibus anteferebat
Armorum fonitu, & cladibus horrificis,
Quas ego gnatorum pro libertate ferebam
Adverfis luctans impavida agminibus:
Hæc me Supremis conjunget fœdere Divis
Fulgentem mage virtutibus, ac niveis
Moribus innocuam, quos fcilicet aureus & mos
Et gnati virtus ufque magis foveat.
Nam quæ Targa nequit virtutis dona nitentis
Excipere, ille meum deferet in gremium
Secernens purganfque, olim quod inhæferit intro
Sefe immifcentis forte aliquid maculæ.
Vera loquor: Vidi læto mage Religionem
Lumine luftrantem fedibus e fuperis
Omnia, promentemque almo nova gaudia vultu
Candidulum in noftra figere fede pedem,
Quam comitabatur late plaudente corona
Et Charitum, & virtutum omnium amanda cohors.
Vidi & commixtos glifcenti crimine mores,
Factaque in æternos impia Cælicolas,
Lethæumque agmen procul, & fcelerum genus omne
Infernas latebras, & nemora adpetere.
Ut quum formofis halantia tempora fertis
Tollit, purpureo Matris & e gremio
Ver nitidum furgit tepidas im luminis auras,
Flamine pulfa levi fugit hyems Zephyri

Horridulum glacie crinem concreta nivali :
  Ac tellus vario in gramine verſicolor
Submittit fœcunda ſinu prædivite flores :
  Pertentant animum gaudia rurigenis.
Quæ poſtquam dulci perfudit pectore dicta,
  Cunctantem his pubem vocibus increpitans,
Illam ipſa & monuit, non ſolum civibus Urbes,
  Aſt etiam cives urbibus eſſe decus.

ELEGIA VII.

AD COM: JOSEPHUM SPINUCCIUM EJUSDEM TARGENSIS EPISCOPI PARENTEM AMANTISSIMUM.

Etsi, quam recto puræ pietatis amore
  Curasti & doctis artibus excolere,
Illa tuæ Proles summum decus incluta gentis,
  Virtutum ingenuos aucta nitore animos,
Contuita & Patrum decora, atque insignia facta,
  Jamdudum fructus protulit omnigenos:
Non secus ac quondam quum plurima crescit in horto
  Arbos pomifero, proferat ut cupido
Optatos Domino parvo post tempore fructus,
  Omniparente imum Sol radio exagitat
Humorem penitis radicibus insinuatum,
  Qui, dum vi magna ex aëre comprimitur,
Purior ac levior factus, fibrasque per omnes
  Ascendens, omnes atque per utriculos
Descendens verso dein corticis ordine, sese
  Partibus immiscet leniter arboreis:
Interea pomis felix exuberat hortus:
  Frugifera dives gaudet herus sobole.
Attamen hic certe tibi gratior, hic tibi certe
  Non insperato dulcior adsiduæ
Jam fructus curæ tibi redditur, adtulit omnes

Qui tibi delicias lætitiasque animi.
Ille tuus, tuus ille, omnis quem cura laborque
Excoluit gnatum, & moribus innocuis
Fulgentem clare primis formavit ab annis,
Insigni prodit nobilis in viola
Summo Targensis jam Præsulis auctus honore.
Atque utinam sacrum vectus ad imperium
Commissas quiret lustrando invisere sedes!
Tum certe fraudum multigenæ facies,
Et scelerum pestes Erebi, atque horrenda ferarum
Monstra imas irent abdere se in tenebras.
Nanque ut montivagas Titan super impendente
Verberat igne feras, atque agit in latebras
Afflatu sævo passim capita inflectentes;
Tantam etenim vim hebetes ferre oculi nequeunt;
Haud aliter gnati formoso in corpore virtus
Gratior adveniens, & bona Relligio,
Et vis eloquii, & propiore e numine manans,
Et toto exundans flammeus ore calor,
Pelleret admixtos probroso crimine cultus,
Debitaque ætheriis munera Cælicolis
Redderet, atque aris priscos renovaret honores.
Arcto queis sanctæ fœdere amicitiæ
Disjunctos populos, miserum! optantique, vocantique
Auream ad virtutem jungeret Italiæ.
At genus infelix, nimis ah! genus ærumnosum,
Cujus flebilius conditione nihil

Es-

Eſſe queat, denſa errorum circumligat umbra,
Et nox atra cavis involiiit tenebris:
Nec pote jucundæ radiantia munera lucis
Excipere, oblatum nec pote præſidium.
Felix Italiæ tellus, tibi debitus heros,
Quem mens, atque ardor vividus, & nivei
Æquiparant cælo mores. Jam triſtia pone
Signa animo, atque ægro pectore amaritiem
Exceptam miſere, ſecli in ſua damna ruentis
Dum mala perpetuo proſequeris gemitu.
Quippe omnem hic animi promet vim, ut reddat honores
Integros aris candida Relligio,
Vera tuas recolat ſedes pietaſque fideſque,
Stellifero & Cæli e vertice lapſa Charis
Divûm muneribus tete augeat, aurea quondam
Ac tibi quæ fuerunt ſecula reſtituat.
Nam quid non præſtet, quem non virtutis egentem
Patria vel tellus laudibus aſtra ſuper
Dum tollit, tanto depulſas vindice fraudes,
Exſecta & ſcelerum germina commemorat
Ipſis vel poſitis armis; nam mente benigna,
Et miti pugnat, quod dedit ingenium
Alma parens Natura. Omnes ut laudibus iſtis
Anteit! ut mores indomitos domuit
Non expectatæ reddens bona munera pacis!
Quæ, Joſeph, læto tecum animo reputans

Hoc

Hoc dulci Prolis fructu lætare, superbit
Quo sese major Patria progenito;
Et, quo clara novo nunc enitet ornamento,
Omne tuæ hoc domui reddere grata cupit.

ELEGIA VIII.

AMICI MORIENTIS VOTA.

NAM quid ego extremam vitaï demoror horam ?
Ah ! valeat quicunque exſilium patria
Poſthabita antetulit terræ infelicis amore.
Vivere non tanti eſt, omnigenas animi
Longius, ut feſſo libeat producere curas.
Ah ! juvet aurati tecta poli adpetere,
Et vita meliore frui, & cæleſtibus auris,
Atque inter lætos degere Cælicolas !
O aſtra ! o ſedes ! o limina ſancta ! quis addat
Aligeris demum me comitem agminibus ?
Ereptum quis me vinclis, & carcere cæco
Siſtat, ubi felix lumine lætitia
Purpureo veſtit, dites atque incolit oras ?
Non ita jactatus fluctibus in mediis
Ventorum a furiis exoptat navita portum ;
Ut fortunatæ limen adire plagæ
Mens avet, ac geſtit præſentia funera obire.
O mihi perpetuam mors paritura diem,
Rumpere quid vitæ cedentia fila moraris ?
En age me ſedes transfer in ætherias.
Hæc ait, & vultu linquens oculoque ſereno,
Qui circum flebant, anxiferos comites,
Altivolans petiit cæleſtia limina Daphnis,

Dulciſonos promens dulcius ore ſonos.
Non ſecus ac niveus properanti funere Cycnus
Blandius auditur fundere ſuaviloquos
Deficiens cantus: mirantur ſtagna Cayſtri,
Miratur tremulis ſilva tacens foliis,
Et lenis poſito circum ſilet aura ſuſurro,
Ille canens ramis decidit arboreis.

ELE-

ELEGIA IX.

IN FUNERE CLEMENTIS ORLANDI AD JOSEPHUM FILIUM.

Aërio quanquam non me Thymbræus Apollo
  Detinet in Pindi vertice laurigeri
Suavidicis captum inlecebris, renuitque receſſus
  Mens animi obluctans viſere Caſtalios;
Sed juvat inſomnes flendo traducere noctes,
  Curarum tantis fluctibus abripior:
Nam mihi, quem nivei mores, quem plurima virtus
  Arcto devinxit fœdere amicitiæ,
Abſtulit heu! tanrum vis morbi inimica ſodalem.
  O ſubito, Clemens, funere ademte mihi,
Ergo ego te poſthac nunquam tuar? ergo ego nunquam
  Candide Amice, tuis perfruar adloquiis
Perfuſus veteri pectus dulcedine? at unum
  Te fixum memori ſemper habebo auimo,
Tabifico tete in luctu, gemituque vocabo
  Ægreſcens multis non ſine lacrymulis:
Non ſecus ac quondam prærepta conjuge fertur
  Orpheus in ſoli Strymonis aggeribus.
Attamen in tantis mœroribus hæc tibi, Joſeph,
  Confectus ſenio carmina perſolüi,
Quo forte incipiat miteſcere triſtis amaror,
  Qui tua pervellens pectora ſollicito

Cu-

Curarum morsu cordisque in limine perstat,
  Expellitque omnes delicias animo;
Perculsum cari quando te funere Patris
  Nuper luctifico scribis epistolio,
Nec jam ullam sentire animi quavis requietem,
  Dulcia nec vitæ tempore transigere;
Ast indulgentem noctemque diemque dolori
  Luctisona extinctum voce vocare Patrem:
O amor! o nostræ quondam Spes una Juventæ,
  Afflictæque domus & decus & columen,
Ergo cadis fato infelix præreptus iniquo?
  Cui me, cui caros deseris ah! socios
Mœrentesque udosque genas, inopesque, vagosque,
  Dum cadis? ah! cecidit, juraque Persephones
Jam subiit dura parcarum lege peremptus;
  Me miserum! exigua triste cadaver humo
Contegitur, secumque una sunt obruta nostra
  Gaudia, secum una est tota sepulta domus.
Quæ dum verba edis singultibus interrupta,
  Sim chalybe, hircano durior & scopulo,
Ni tibi paulisper facilisque volensque remittam
  Edere signa tuæ conscia tristitiæ:
Omnia quandoquidem moriens tibi commoda fregit
  Ille Pater, quo non alter amabilior
Esse quæat, quem tu cunctis præferre solebas,
  Quo cum partiri cordis amaritiem,
Qui tibi multigenis curarum fluctibus acto

In

In vita reliquum dulce levamen erat.
Eheu nos miseri nimium! quos tot mala torto
Usque nova abreptos turbine conripiunt.
Nam quum tecum una me vivere posse putabam,
Tecum una colles Romuleos colere,
Uvidulum a fletu revocat me patria tellus,
Quæ memet vestro dum abstrahit a gremio
Et penitus tristes mi exedit cura medullas,
Et dolor ingenti mole tibi incubuit
Flebiliter vulsoque tuo abjunctoque Sodali,
Plorantique diu hoc flebile discidium.
Nec satis hoc fuerat: mœstæ tuus ecce sororis
Filius, una tuæ cura Domus, propero
Ereptus fato crudelibus occubat umbris,
Et matrem luctu conficit ah! miseram,
Ah! flentem, ac longis mœroribus externatam:
Quojus te juges interimunt lacrymæ
Mentem animi nullo non tempore discruciantes.
Hi bene jam nondum desierant gemitus,
Quum subito ante suam Clementem funere lucem
Eripuit nostris invida mors oculis;
Nam quanvis illum longæva ætate labantem
Fata tulere plagas impia ad Elysias,
Attamen & nivei mores, rectique cupido,
Artibus & fulgens egregiis animus
Hoc sperare dabant, præstans virtutibus heros
Invita ut posset vivere Persephona

Ul-

Ultra etiam Tithoni annos, Pyliique senectam
Neleidæ, incanæ ac tempora Deiphobes.
Nam quid ego memorem, ut dio succensus amore
Augusta ornarit limina Cælituum
Impensæ parcens nulli, quum rite per horas
Sacra quaterdenas victima multiplici
Effulgens Lychno supremis necteret astris
Humanam dio munere progeniem?
Quam vero eximias animos formavit ad artes,
Sive quis e pario marmore conspicua
Condere tecta velit, majestatisve latinæ
Antiqui & luxus regium opus revocans
Exstruere ornatas tempe per roscida villas,
Seu priscis, lævi cuncta novans lapide,
Squallidulum templis senium detergere, & oris
Sollerti externis saxa locare manu,
Saxa animata olim, docti monumenta laboris
Archetypa e latiis eruta ruderibus?
Omnia quæ dudum perfecta est clara Quiritum
Progenies cupido lumine contuita,
Clementem atria dum fausto resonant clamore,
Clementem plateæ, dumque viæ ingeminant.
At nunc amissum perculsa mente queruntur
Eximii, Romæ lumina prima, Patres.
Ingenui deflent Juvenes, quos pervigil usque
Olim præclaris artibus excoluit;
Utque viatores perrepunt dum juga montis,

Quos

Quos Titan dubio in tramite destituat,
Undique sollicitis terroribus intercepti
Hærent incertis ancipites pedibus.
Ipsum etiam perhibent flavo de gurgite Tibrim
Mœrentem indoluisse ipsius interitu,
Naïadum & questum thalamos clamasse per udos:
Fata mihi quantum surripuere virum!
Quare ego te nunquam, tali quod Patre carentem
Conficiat jugis tristia corda dolor,
Arguerim, Joseph; sensus non indidit istos
Ipse tibi Genitor, ora tepefaciens
Scilicet ut fletu nullo, mœroris & expers
Ad miseras venias illius inferias.
Attamen ægrori quod erat tibi concedendum,
Dulcis Amice, datum est. Nunc animum ratio
Fræna tenens, ductansque tuum regat: illa dolorem
Paulatim extremam pellet in Albionem.
Hæc doceat circum affulgens, extrema manere
Stato fata omnes tempore: nulla pote
Quorum frangere vim, fixasque refigere leges,
Quum tacito adveniat mors violenta pede,
Aurea vel morum species, pietasve, fidesve,
Plurimus aut clara clarus ab arte decor:
Nec lacrymæ quibunt revocare in luminis oras
Quem, semel ut nostris Parca oculis rapuit,
Terra injecta tegit. Vates mihi Thracius ille
Testis erit, fremitum qui licet horrisonum

Sistere ventorum, silüasque, & saxa, ferasque
Ducere maternis artibus omnivagas;
Attamen haud quivit vitales reddere ad auras
Ex Acheronthæis Eurydicen latebris.
Nam cithara, ut perhibent, fretus, fidibusque canoris
Inferni penetrans ostia nigra Dei
Tænarias adiit fauces, obscuraque regna,
Humana & flecti nescia corda prece.
Jamque umbras Erebi commotas undique & angues
Cæruleos vinctas crinibus Eumenidas,
Latrantemque canem, atque urnam Minoa moventem
Victor dulcisonis cantibus adtonuit.
Ergo pedem referens superas ducebat ad oras
Dulcem exantlatis casibus Eurydicen.
Quum miser ah! mentisque impos stetit, atque sequentem
Respicit: illa euris ocyor, & borea
Versa fugit retro; longa sub arundine nauta
Hanc revehens stygiæ lurida vela ratis
Crudelis pandit, ripisque silentibus arcet
Ore procul minitans Orphea, dum omnivori
Irrita nequidquam repetebat munera Ditis.
Diis genitos fletus non juvat: heu! gemitus
Quid nostri faciant post funera? scilicet isti
Vanescent rapidi ludibrium Zephyri
Haud hilum nobis, haud patri proficientes.
Hæc tecum, Joseph, si reputes, ratio

Quæ

Quæ vera edocuit, luctum ipsa & leniet, ægri
  Compescens fluctus anxiferos animi.
Non secus ac quum forte olim nigrantia ponti
  Cærula navifragis excita turbinibus
Sidus consternit fratrum super effulgescens,
  Explicat & facilem lenior aura viam.

ELEGIA X.

AD AMICUM DE PARENTIS EJUS APOTHEOSI.

NON ego blandiri doctus: tua cognita quamvis
  Virtus, egregium Pallados & studium,
Et vitæ adsimilis ratio, & præclara voluntas
  Concordi nostros vinxit amore animos:
Attamen, o Joseph, nunquam me insania dulcis,
  Nunquam blandus amor ludet imaginibus
Deceptum falsis, ut falsa voce profari
  Adgrediar quæ non dictave factave sunt.
Quorsum? inquis: tristi ponas ut corde dolorem
  Exceptum cari Patris ob interitum,
Quo tua adhuc jugi pergunt tabescere fletu
  Lumina, perpetuoque imbre madere genæ.
Qualiter æternum mœrens Sipyleia mater
  Dicitur a falsis uvida lacrymulis.
Ergo agesis, tibi tuta feram solatia, quæ mi
  Ploranti nuper sedibus e superis
Uranie delapsa tulit: nam mi quoque mœror
  Pergebat penitam nocte dieque gravis
Sollicita pectus cura pervellere, quum se
  Clementis pallens objiceret species
Menti animi, obtrita ac tantæ virtutis imago.
  Parcere, clamabam, vos, Superi, decuit;

Per

Per si qua est animo pietas, gnatoque, m ihique,
Parcarumque pio numine sævitiem
Comprimere immerito capiti super impendentem.
Crudeles Parcæ, numina fœda, quibus
Omnia dispereunt bona, quarum nec pote virtus
Flectere vim, cæcam & frangere duritiem!
Heu, Clemens miserande! tuo nos funere perdis,
Abjectosque, ægrosque, atque animo adtonitos!
Os tibi quid blande adridens, quid vividus ardor,
Quid casti mores, ingeniumque sagax,
Excultusque animus præclaris artibus, illa &,
Illa heu! munificæ tot benefacta manus,
Tantaque virtutum, laudumque aggesta supellex·
Profuit, ipse etiam si mala Persephones
Jura subis, fatique cadens jam lege peremptus
Ingrati e nostris abriperis domibus?
Ferreus at quando fletu nil flectitur orcus,
Nec possunt precibus numina furva meis
Frangier, educta hæc imo suspiria corde,
Hosque tibi gemitus tute habe, & has lacrymas:
Hæc ego verba dabam singultibus intermixta,
Pluraque dixissem: quum subito ante oculos
Diva renidenti pellucens undique luce,
Aurataque nitens nobilis in chlamyde
Adstitit: insolitus tum mi tremor occupat artus
Verborum, mentis, consiliique inopi.
Illa sed ambrosium spirans de vertice odorem,

Et placido promens gaudia læta animo
Gliscentem ancipiti pepulit de corde timorem,
Edidit & dulci hæc dulcia verba modo.
Desine luctificis incendere questubus auras,
Sacros Clementis sollicitans cineres.
Hi maneant miseros, qui caligantia Ditis
Regna colunt, torvasque anguibus Eumenidas,
Agmina sæva, timent. Non hæc immania vidit,
Quem defles; victor sed volat ille pios,
Umbra beata, choros inter, fruiturque Deorum
Colloquio, & grata vescitur ambrosia.
Aurea quippe olli virtus, & relligionis
Dius amor, niveæ nudaque simplicitas
Mentis, letheæ nunquam non nescia noctis,
Institit ad sedes purum iter ætherias,
Felicesque plagas aperire, ubi molliter alis
Dulcia puniceis gaudia pervolitant.
Illic nanque hominum viget incluta turba piorum,
Quos non admotis ussit amor faculis,
Non spes, non desideria, æstusque abripuère
In cæcos recti e tramitibus scopulos.
Atqui non illum flectebant noxia tela,
Nec pueri Idalii furta, sed usque vigil
Corporis infringens motus, animique tumultus
Perstabat contra pectore magnanimo.
Non secus ac defixa altis radicibus ilex
Consurgens montis vertice in aërio,

Pro-

Protendensque comas late, quam turbine venti
  Horrisono tendunt stirpitus eruere
Viribus obnixi contra: vanum illa furorem
  Inludit stans immota solo, atque minas
Despicit æolias, & murmura, nec labat usquam.
  Vidi ego, quum Cœli purus adivit iter
Spiritus ex humili surgens tellure, micansque
  Flaventis rutilo lumine crysolithi.
Vidi ego, qua late pellucidula crystallo,
  Auroque, argentoque enitet alma domus,
Quum sese invictusque animi & virtutibus ingens
  Cælicolum lætis addidit agminibus.
Ut mira tum perfusus dulcedine mentem
  Absorptus penitis sensibus exsiliit,
Æternumque ævum, felicemque ordine gentem
  Miratus, discens nomina quæque, suos
Agnoscensque procul cupide, proavosque, patremque
  Fixa oculorum acie! ut conjuge cum tenera
Gaudia lacrymulis immiscet dulcibus, atque
  Hæret inexpleto lumine contuitus
Illam ipsam, quojus fatum deflevit acerbum;
  Tristia quum vitæ tempora transigeret.
Hinc miserum miseræ terraï ridet amorem,
  Illius & quos in funere turgidulis
Funditis ex oculis jam fletus: Ergo age mœstos
  Pone modos, gnatus ponat & ipse; fleant
Ne, oceano in medio turbantibus æquora ventis,

Nautæ, quem tuto litus in hoſpitio
Excipit. Hæc fata in tenues evanuit auras
Triſtem animi curam diſiiciens: tacitæ
Tum mi lætitiæ pertentant gaudia pectus.
Hoc ego (Perrhæbi ſacra Heliconiaſin
Culmina vos Pindi teſtor, laurique virentes)
Haud ſecus ac geſtum eſt, candide amice, tibi
Jam retuli, memori quod condas pectore, ut udas
Indigno parcas deterere imbre genas.

ELEGIA XI.

AD PATRIAM.

PIceni Colles, turritaque mœnia Firmi,
O tecta! o patrii limina cara Soli,
Si vestros olim non liqui sponte penates,
Nec vetus e memori pectore cessit amor,
Multiplicis longo me fessum errore viaï
In notis reducem sedibus accipite.
Jam Sol bissenis confecit cursibus orbem,
Bissenis fulget qua via sideribus,
Ex quo me absumens ingratæ cura] palestræ
Abstractum vestro distinet a gremio.
Ah! pereat quicunque alias perquirere terras
Discupit, atque suis antetulit laribus
Externosque focos, atque aras! atqui ego certe
Perferre hoc nequeam flebile dissidium.
Hoc tulerit læsi fugiens Medea parentis
Iram, dum fratris cæde cruenta sui
Discerpta hac illac per calles membra ferebat.
Quæ tamen ah! quoties non sine lacrimulis
Tristia desertas referebat lumina ad oras.
Ast ego qui fœdo turpiter hospitio
Nec patriam sacravi olim, nec fata meorum,
Colchide vel dura durius ingenium
Nutrirem rigido demens sub pectore, si me

Non

Non foror, aut frater, non revocare queat,
Optima vel genitrix, teneri vel cura parentis
Pervigil, aut si quid dulcius esse pote.
Salvete, o urbes nimium mihi cognitæ, avitis
Reddere tempus adest me incolumem domibus.
Carpe, auriga, viam: Adriaci lege litoris oras:
Nulla mora, ah! rapidis cursibus ah! propera,
Qua læto surgit Firmana urbs edita colle,
Quem subter placidis Tignia gurgitibus
Sternit aquas leni fœcundans augmine campos.
Quid loquor? aut ubi sum? vos ego vos oculo
Suspicio adtonito collesque, undæque beatæ
Æquora? quid pote mi lætius, o superi,
Quid magis optandum terraï occurrere in oris?
Jam te exultanti prætrepidans animo,
Urbs antiqua, tuor, Picenæ gloria terræ,
Et cupidis inhians hæreo luminibus
Omnia dum lustro: Sic pulchrior undique prodis
Te mihi, nil ferme ut pulchrius esse putem.
Quacunque incedam, se dant meliora videnda.
Tecta en mirifico structa labore, viæ
Mollius en late præbent iter omne, viator,
Possit inoffensos ducere ut usque pedes,
Sublimem quoties summa ad fastigia collem
Scandat, ubi sese urbs vertice turrigero
Tollit, & adversis supereminet ardua campis.
Quis mihi jam cultu multiplici ac vario

Or-

Ornatum templi narret, quod præsidet Urbi?
Quis mihi commemoret quo auctus honore novo
Clarior incedit populo mirante Senatus?
At nunc jure isthæc laus tribuenda tibi,
Purpurei immortale decus nomenque Senatus,
Urbane: haud certe est ultima cura tui
Pectoris, ut luce usque nova tibi credita sedes
Pulchra magis late fulgeat, inque dies
Notescat magis atque externa per ora feratur:
Quanquam tete ipso prae omnibus illa viget.
Nam qualis silüas, & montes, & sola terræ
Purpureum fundens Phœbus ab axe jubar
Versicolorato vestit variatque nitore;
Unde & vita satis, & vigor arboribus,
Quin etiam nostro & generi, & cuicunque animantum,
Sic tu virtutis lumina fulgidulæ
Aurea dum fundis late undique, cuncta nitere,
Visaque sunt fructus edere multigenos.
Nanque ubi nunc pacis regnent felicius artes,
Nunc ubi præclaris ingenium studiis
Adsidua cultum vigeat cura, exque politum,
Quo doctrina auctum flexanima populos
Instruat, & superas recto deducat ad oras
Tramite vera docens, pabulaque accipiat
Intemerata fides nivei tutela pudoris,
Et spes, & morum candida simplicitas.
O felix talem quæ gens est nacta ducemque

Pa-

Paſtoremque! licet perniciem pecori
Uſque malam intentent ſtygii de ſedibus Orci
Excitæ fraudumque & ſcelerum facies;
Hic tamen haud animi victus quæcunque ferarum
Monſtra ſuis late finibus ejiciens
Non ferro, at vi virtutis, tuta omnia reddet.
Hisne frui ſanus non ego diſcupiam
Attalicas vel opes temnens, ac Theſſala Tempe?
Ah! ſi quid, ſuperi, pro pietate mea
Promerui, ſinite o! meme heic ſenio defeſſum
Extremi excipiant funeris exequiæ.

ELEGIA XII.

DE LAUDIBUS XAVERII CHRISTIANI.

MEne igitur dulces nitentem pangere verſus
O lux Errantis, docte Sabine, chori,
Xaveriumque jubes, altum decus Oratorum,
Aſtra ſuper cantu tollere grandiloquo?
Ah! temere, ah! fruſtra id conor. Nam qualis ab igne
Phœbeo radius funditur aureolus,
Quem læve excipiat vitrum, obliquetque, ſecetque,
Seſe diſcreta in ſtamina diſſolüens
Exhibet omnigenos adverſa in parte colores,
Et violam, & ponti cærula compoſiti,
Flaventeſque crocos, cyanumque, aurumque, roſaſque,
Quorum nempe ſuo quiſque nitore placet,
Percellitque oculorum aciem: ſic ille profundit
Eloquium ſacro e pectore mirificum,
Quod ſi introſpicias, doctaque expenderis arte,
(Scis me vera loqui, candida Calliope)
Omnia dignoſcas Etruſcæ lumina linguæ,
Dignoſcas omnes Grajugeni, & Latii
Sermonis miro devinctas fœdere dotes.
Quas, ita ſim felix, pandere Mæonides
Haud valeat, quanvis & Achillea Lariſſaeum,
Et clarum egregiis artibus Aeoliden,
Factaque Cælicolum eſt auſus memorare canendo.
Nam

Nam quis contendat laudis honore tibi
Eloquii o princeps Itali? Tu maximus ille es,
Unus & Actaei qui Isocratis charites,
Et Demosthenea complecteris ignea linguæ
Fulmina, & Ausonio vota probante Jove,
Flexanimi adsequeris victricia robora Tulli.
Quid referam, numeris ut lepor omnimodis
Mirus inest? cunctis ut lecta vocabula rebus
Sensa tuis promant aurea pectoribus?
Ut pulchra in cultis niteat Sapientia verbis,
Non secus ac quondam condita fulgidulo
Auro gemma micat Phœbeo obversa nitori?
Proh superi! ut formas accipis, ac species,
Dicendique vices omnes! ut callidus artes
Hostiles frangis trux, ferus, horribilis
Errorum evellens germen, quod pectora fœdans
Ingruit ah! miseræ turpiter Italiæ!
Qua vi mentem animi flectens agis? omnia motu
Nunc vocem intendens corda hominum horrifico
Exagitas, faculam ostentans nunc dulcis amicam
Ipse modis hilaras blandiloquis animos,
Tollis & abjectos, ac spe solaris ovanti
Cælituum spondens gaudia terrigenis!
Salve o Ausonidum, Picenæ o gloria gentis
Salve! jure bonis artibus eximie
Et Sophia, & Musis florens tibi Felsina plaudit,
Jure & castaliis magna Virum & melior

Ur-

Urbium & adſurgens late undique pars Italarum
  Frondis Hyanteæ intexere muneribus
Diſcupiat ſertum ;. tibi quod dum ferre parabam
  Defecit ridens mi mea Calliope,
Calliope Aonidum quanquam vel maxima fertur,
  Quanquam vel numeris præſidet altiſonis.
Ergo, Sabine, meas noli jam poſcere laudes,
  Ni vis heu! totis erubuiſſe genis
Vatem, perpetuo quem tu complexus amore
  Ingenuo noſti promere cuncta animo.

ELE-

ELEGIA XIII.

PINDI DESIDERIUM.

AOnii colles, atque alti culmina Pindi,
Quo me prætrepidans carminis ardor agit;
Quando erit, ut reducem post longum a vertice sacro
Exsilium, accipiat me mea Musa sinu?
Quando erit, Ascræo ut pateant mihi fonte liquores,
Et sitiens puros ore bibam latices?
Qualis ubi invitus maternis exul ab oris
Ingemit ingratas anxius usque moras,
Quem Genitor revocat longævus, & optima mater,
Quem gnati, & fusis blanda puella comis:
Talis ego, ingrati quem tœdia longa lycei
Pierio abstractum detinuere jugo,
Quem doctæ invitant celso de colle Camænæ,
Invitat placido quem vaga lympha sono.
Ergo iterum Pindi quæsitum habitare cacumen,
Atque Aganippeos incoluisse lares,
Et modo, laurigeros qua Castalis unda recessus
Abluit, e vario nectere flore comas,
Et modo jucunda recubanti Heliconis in umbra
In viridi liceat membra levare toro.
Heic citharæ libeat phœbeas pollice chordas
Tangere, & imparibus ludere carminibus.
At prius e sacra juvenilia tempora lauro

Præ-

Præcingat vati Calliopea suo.
Tunc ego, quæ vates olim Umber, quæque Tibullus
Argutæ possim fila movere lyrae,
Rura canens, rurisque Deos, Faunosque bicornes,
Teque pharetratæ rustica turba Deæ,
Aut veteres Thebas, aut Pergama, Apollinis arces,
Cæsaris aut forti parta tropæa manu,
Horrida uti cælo moverunt bella Gigantes
Sidereas ausi scandere velle domos,
Ut crevere pares silvestri ex ubere reges
Educti, & magni mœnia firma Remi.
Atque hæc, dum vigeant juvenili in corpore vires;
Et nigram nondum læserit alba comam.
Mox ego discupiam naturæ arcana latentis
Quærere, perque novas ætheris ire vias;
Ut sæpe ingenti pavidas formidine gentes
Compleat e propriis excita terra locis:
Cur cælum rutilo late fulgore coruscet,
Cur præceps alto fulmen ab axe ruat;
Qui jactent pelagum venti, cur æstuet unda
Æquoris, ut faciem menstrua luna tegat:
Aëriam quis pingat aquam, quis flectat in arcum,
Cur hæc adverso non nisi Sole micet:
Unde suos capiat radios Aurora sub Arcto,
Aut unde in nubes lympha perennis eat:
Quid lateat terris, quæ tot cernantur Olympo
Lumina, conlustrent qua ratione polum.

Audior: en voti compos, & longa relinquens
Tædia, perlustro, qua via nulla, nemus.
Obvia mi subito Phœbi sese una Sororum
Offert, & niveo pectine monstrat iter,
Qua sua Mæonides victor vestigia figit,
Qua sua Callimachus, quaque, Phileta, tua.
Et sacram ostendit laurum, silvamque sonantem,
Et fontem, & doctas Bellerophontis aquas.
O utinam possim securam heic ducere vitam,
Et nunquam caro vellier hospitio!
Nam quid deliciæ prosunt, quid inania vulgi
Gaudia, quid lautæ plurima gaza domus?
Hæc alii cupiant, cupiant & sanguine partas
Victorum lauros martiaque arma sequi.
Mi satis Aonium labris haurire liquorem,
Et legere e sacro laurea serta jugo.

EPI-

EPIGRAMMATA.

I.

DE VIRGINE JUXTA CRUCEM STANTE.

DUM teneris gnatum Mater complectitur ulnis,
  Quem plus illa oculis diligit, atque anima,
Quippe olli frontis decor est, & gratia vultus,
  Et color in niveo corpore purpureus,
Ocyor en Tigris Cauro, volucrique sagitta,
  Ventris quam rabies improba per nebulam
Exegit prædæque avidam, sævisque furentem
  Pectoribus, caram progeniem abripiens
Comprensamque tenet, fœdeque eviscerat, ægram
  Linquens, abjectamque, adtonitamque animis
Ah! Matrem, adspectu in misero quæ immobilis hæret.
  Hæc mihi, quæ gnato proxima stat gelida
Rupe super, summique videt confecta dolore
  Patris probroso in robore progeniem
Suffixam, gemitusque audit, cernitque cruorem
  Manantem venis, Virginis implicitæ
Luctibus infandis miseranda subiret imago;
  Si dolor hic ullis quiret imaginibus
Seu cerni penitus, seu quavis parte, nec unus
  Hæserit anxifero in pectore terrigenum.

II.

AD JOSEPHUM ORLANDUM QUUM PRIMUM AD ARAS D. O. M. *FACTURUS ADCEDERET.*

QUI novus incedis, Josephe, ad templa Sacerdos,
  Jam tibi delatum grande miniſterium
Mirer, & immenſum, qui jam te inſignit, honorem,
  Non modo quo ſcelerum multigenas facies
E penitis animi latebris extundis, & arces;
  Aſt etiam has humiles incolere uſque plagas
Haud neget ætherii ſummus regnator Olympi,
  Sanguine teque ſuo & paſcere viſceribus?
Iſthæc ſuſpiciam adtonitus: ſed mirer & illud,
  Quod læto incedat, te præeunte, pede
Virtutum chorus omnis, & illi, Magne, proberis,
  Virtutem rebus qui omnibus anteferat.

EPI-

III.

AD AMPLISSIMUM PRÆSULEM.

INcluta præclaro quod te conluſtrat honore
  Stellanti delapſa æthere Relligio,
Jam tibi certatim ſudat chorus undique vatum,
  Atque caput doctæ cingere Pegaſides
Flore novo properant, plauſuque favens fremituque
  Te miris celebrat turba virum ſtudiis,
Magnanimo tanquam conlucens pectore virtus
  Lumine conſpicuo nunc magis aucta micet.
At mi, (non etenim ancipiti ſub imagine rerum
  Externa luſus detineor ſpecie)
Magnus & ante videbaris: te quippe locarat
  Eximios inter mos niveus proceres.

IV.

NAUTA SENESCENS.

NEreides, Melicerta, Ino, Panopæaque virgo,
  Et Glauce, & Divûm quidquid habet pelagus,
Hanc Dorylas vobis do, munera debita, navem,
  Quæ longa incolumem per freta vexit herum.
Æquoreæ Divæ, pelagi valeatis & undæ,
  Otia confectum tuta decent ſenio.

V.

DE TROJA EVERSA.

HEic ubi nunc flavas messor decerpit aristas,
Heic ubi nunc passim gramine terra viret,
Jam steterant arces, & priscæ mœnia Trojæ,
Templaque, & effuso pingue cruore solum.
Pallados heic Patriæ simulacrum, heic aurea Cypris,
Heic tecta, heic turres Laomedontiadæ.
Urbes labuntur, labuntur regna. Quid ergo
Præproperæ addictos nos piget esse neci?

VI.

VETERIS PHILOSOPHIÆ SECTATOR.

QUis me humili jam tollat humo, liquidasque per auras
Sistat stelliferis cælicolum domibus?
Stat quæ conlucent puro circumvaga Olympo
Sidera, stat motus, multiplicesque vias,
Fœderaque omnigenum scrutarier abdita rerum:
Nam quæ Newtoni prodidit ingenium
Admiranda nimis mens rejicit, omnia demum
Ni pateant avidis conspicienda oculis.

HEN-

HENDECASYLLABI

I.

AD BEATAM VIRGINEM.

AD me quum ſuperis libens ab oris
Convertis faciles, Virago, ocellos,
Dulces, candidulos, amabileſque,
Meum ſic hilaras, benigna, pectus,
Curæ ut ſollicitæ, anxii timores
Confeſtim rapidis ferantur auris,
Jactatæ redeat quieſque menti.
Ut quum puniceis tepente vere
Alis pervolitant leves Favoni,
Furor ſquallidulis agris nivalis,
Cælo diffugiunt nigrante nubes,
Ac flores niveique, cærulique
Herbas multigeno colore pingunt.
Ergo ſi famulum gravi dolore
Confectum miſere cupis levare,
Ad me nunc ſuperis libens ab oris
Dulces, candidulos, amabileſque
Converte o faciles, Virago, ocellos.

II.

AD PHOEBUM.

PHœbe, cui ſuperum Pater moleſtos
Dedit pellere mentibus dolores,
Noſtin' ut gravibus diu Poëta
Curis conficitur miſellus, & quum
Almo Sol retegit nitore terras,
Et quum nox viduat nitore terras?
Jllum nec recreant ſales, jocique,
Nec blandi recreant modi Camœnæ,
Illi dulce nihil, nihil quod ægro,
Jactatoque animo ferat levamen.
Quare o triſtitiam exime, & dolores,
Queis ah! conficitur miſellus, & quum
Almo Sol retegit nitore terras,
Et quum nox viduat nitore terras.

HEN-

III.

AD VILLULAM.

Fontes luciduli, arborum susurri,
Vosque frigidulæ valete Silvæ.
Salvete o mihi villulæ recessus
Urbis liminibus suaviores.
En cedit placidi tepor Favoni;
Cedit permetuens minas Boreas;
Concretam glaciem, truces pruinas.
Cernis? alituum genus canorum
Illum dulcisonis modis sequuntur.
Ergo vos mihi villulæ recessus
Urbis liminibus suaviores,
Et nos hospitium, laresque dulces,
Et nos deserimus benigna rura.
Urbis tædia nam tumultuosæ,
Curæ nam revocant graves lycei.
O dulce hospitium! o amica rura!
Queis vos lacrymulis miser relinquo!
Fontes luciduli, arborum susurri,
Vosque frigidulæ valete silvæ.

IV.

AMICUS DISCEDENS.

FLacce, Caſtalidum decus Sororum,
Unum quem ſtudium, una quem voluntas
Concordi unanimem mi amore junxit,
Qualem Sol veniens eoo ab Indo
Vix ad occiduas videbat oras:
Nos una excipiens domus tenebat,
Menſa nos hilarans alebat una:
Quæ te rura ſinu beata dulci
Et me perpetuo labore feſſum
Olim deliciis ſuis levabant.
Gratum quod fuerat tibi, aut moleſtum,
Idem dulce mihi, aut grave, ac moleſtum.
Sed hæc, candide Amice, jam fuerunt.
Nunc ah! me procul a tuis ocellis
Cogit ſaeva neceſſitas abire.
At non ulla mihi tuos, tibive
Intervalla adiment meos amores.
Diſcedo ah! miſer; heic tamen manebo,
Partem heic nanque animæ meæ relinquo.

HEN-

V.

AMICO DISCEDENTI.

ERgo te patrii Lares, Terille,
Curæ te revocant moleſtiores?
Tu ne, quem lepidique, & integelli
Mores, candidulique, ſimpliceſque
Caſto mi ſociant amore, abibis,
Et vives procul a meis ocellis?
O rem luctificam, & laborioſam!
Cur ah! cur mihi Cælites miſello
Lævi ſubripitis bonum ſodalem?
Cui nunc credere dicta, ſenſa cordis
Infelix potero, meoſque amores?
At quid me lacrymæ juvant gementem?
En Sodalis abit: joci, lepores
Una ſecum abeunt, & Atticorum
Conditæ ſale collocutiones.
Abit, meque gravi dolore preſſum
Linquit in lacrymis Simonideis.
O rem luctificam, & laborioſam!
Cur ah! cur mihi Cælites miſello
Lævi ſubripitis bonum Sodalem?

HEN-

VI.

IN MORTEM ACANTHIDIS.

LUgete o Charitesque Gratiæque,
Et quantum est volucrum venustiorum.
Una Pompilii innocens voluptas,
Unum delicium, una cura Acanthis,
Quam dulci gremio frequens fovebat,
Quam plus caram oculis suis habebat,
Herum nam bene sic probeque norat,
Dulcem bimulus ut puer parentem,
Et circumsiliens modo huc, modo illuc,
Nunc docto dabat ore temperatum
Carmen suaviloquum, modosque dulces,
Nunc blande a domino cibum petebat,
Summos nunc digitos, manusque summas
Rostroque unguiculisque morsibusque
Stringebat tenerum probans amorem,
Præbens delicias facetiores.
Ast heu! jam rabido perempta fato
Umbris occubuit tenebricosis.
O factum male! o misella Acanthis!
Ut umbras Erebi pavens timebis,
Umbras horridulasque pallidasque!
Manes ut fugiens nigros vocabis

Tuum

Tuum luctisonis herum querelis,
Herum, cui lacrymis riganti ocellos
Heu! pro deliciis facetiisque
Unus jam superest labor, dolorque.

FINIS.

Pag.	ver.	ERRATA	Sic CORRIGITO
15.	16.	poſita	poſitù
20.	2.	eas	eoas
25.	10.	multum	multam
27.	18,	quidem	quidam
34.	7.	Conabor	Conabar
35.	4.	lucem	luem
36.	8.	humilis	humili
44.	3.	matertem	materiem
58.	1.	luſtrare	luſtraret
64.	8.	fuerir	fuerit
79.	9.	tranverſam	tranſverſam
85.	16.	Falciverive	Falciferive
93.	6.	nomina	momina
100.	13.	Illa	Ulla
105.	20.	pulchertima	pulcherrima
107.	12.	falſa	ſalſa
110.	4.	petpetuam	perpetuàm
111.	8.	gurtas	guttas
117.	23.	atet	ater
119.	7.	Omnis eris	Omniferis
122.	9.	ſpectabiiis	ſpectabilis
125.	8.	ſecus	ſecum
127.	8.	terrigeræque	turrigeræquè
128.	17.	diſtractus	diffractus
129.	9.	Acheronthiacas	Acheronteas
134.	2.	gramine	germine
141.	9.	tanrum	tantum
142.	6.	tempore	tempora
Ibid.	25.	quæat	queat